

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

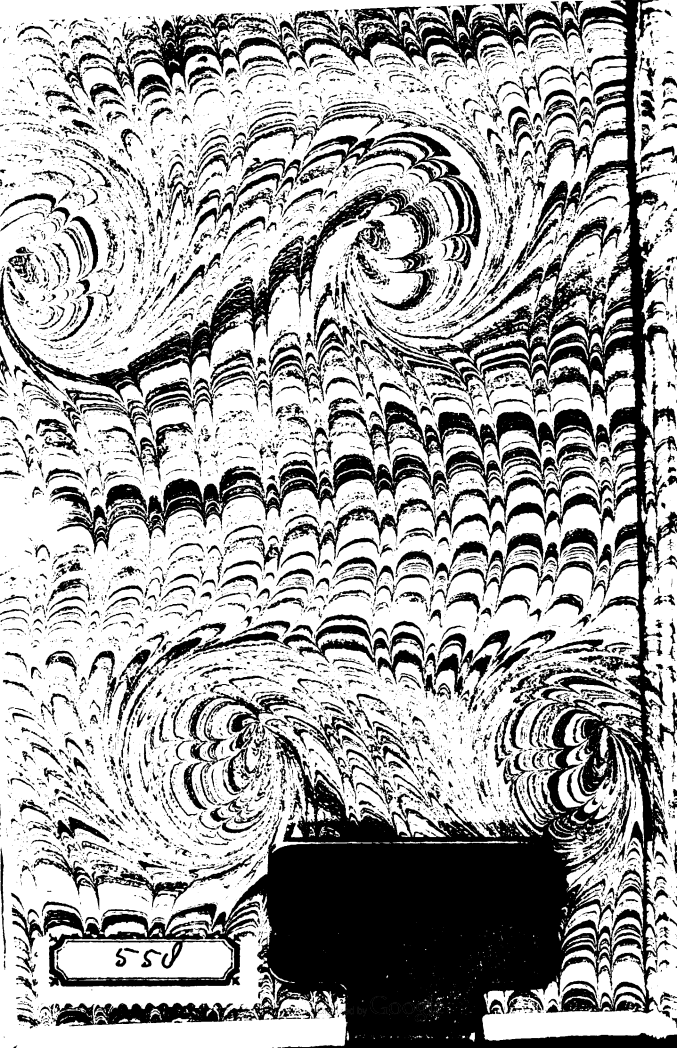
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

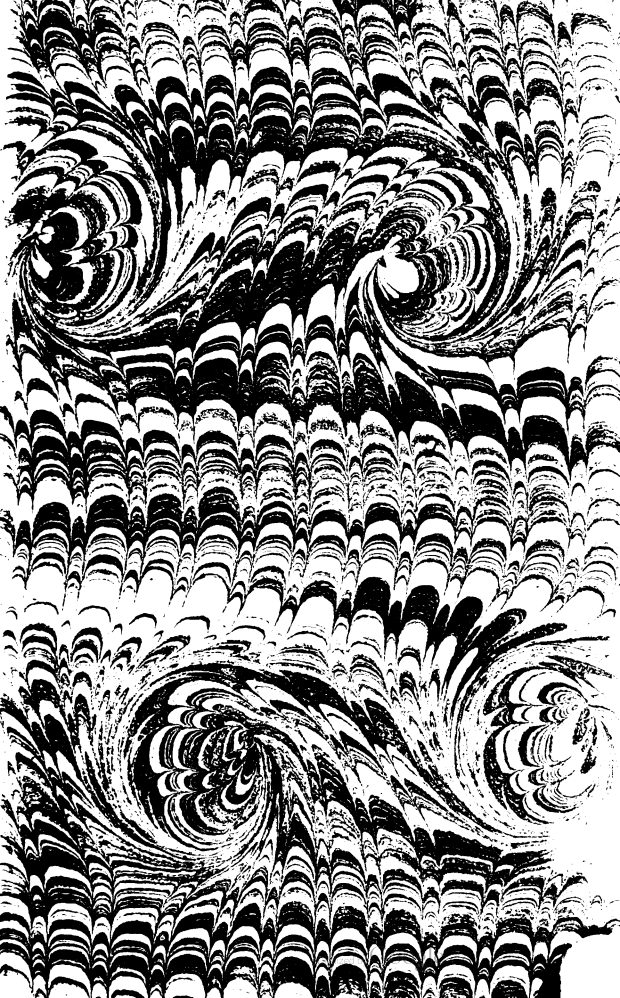
- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

550

2007 Feb

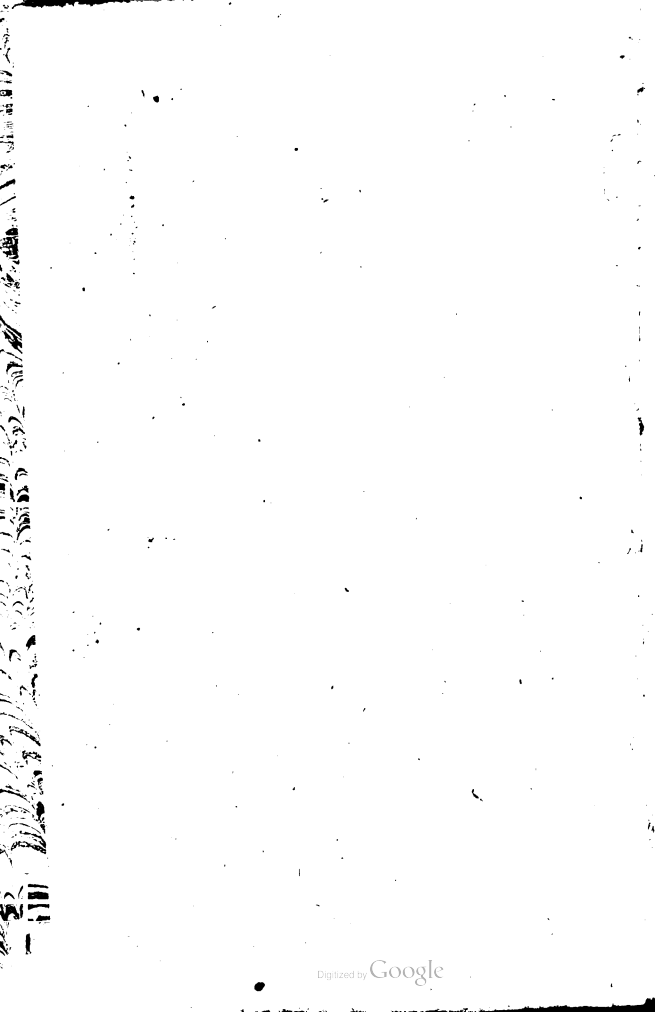
54-11

060-421

17205

01 1071 8723 UB AMSTERDAM

2 Vbaerachtige

Historie en beschryvinge eens Lands
in America gheleghen / wiens inwoon
ders Wilt / Daect / seer goddeloos /
ende wreede Menschen
eeters zijn.

Beschreven door Hans Staden van Hamborch
wt lant te Wessen / die welcke seluer in per-
sone het lant America besocht heeft.

Nu nieuws wt den Hoofdruptschen onerghezet.

gedrukt t'Amstelredam / door Cornelis
Claesz / op t'Water by d'Oude Brugge
int Schryf-boeck, Anno 1595.

Die Boeckdrucker totten Lezer.

DEngesien dat vele wa-
rachtige historie van diuer-
sche lande/en het leuen ende
gandel vanden inwonder-
niet alle seer cozwijlich en
genoechghelijck / maer ooc
seer profytelijc is (want wy
daer door vermaent wordē
Godt te louen en te dancken / dat hy ons ende on-
se landen / bypten alle Heydensche ende goddeloo-
se door zijn heilich woordt begaefi heeft met goe-
de leeringe eerlijcke policie / en duechdelijcke ma-
nieren) So heb ick tot uwen dienste ende profyt
goetwillighe lezer door den druck int openbaer
ghebracht een warachtighe beschrijvinghe des
Landts America ghenaeint / wijs inwonder-
Wilt / Naert ongoddelijck / ende in alle manieren
meer heestelijc dan menschelijc zijn want si niet
alleen heesten tot des menschen behoef ghescha-
pen en eten / maer ooc menschen vleesch met gro-
ter onhebbelijcheit verslinden dwelck ons niet
alleen van Hans Staden deses boeck beschrijuer
verclaert en is / maer oock van eenen genaempt
Andreas Teuet veel breeder en opentlijcker be-
schreuen wordt welcke ick onlanx door den druc
oock sal in voorszijn laeten comen.

Daer ick int langhe breeder verhalen sal alle
die gheleghenthepdt vanden Lande / ende die
gwesteltenisse vanden Lieden / Van haer luy-
en leuen / Ceremonien ende hare Wetten / die

si houden onder haer ghelijc ic dat eensdeels moe-
 nigen ooghen gesien heb als ick daer int landt
 was/ich hadde vooz my ghenomen als ick dit
 boeck schreef dat ick veel dinghen die in dit Boec
 staen int langhe soude verhaelt hebben maer ick
 hebt ghelaten om dat ick vooz my ghenomen
 heb dit boeck hier vooz verhaelt/ooch in dinc te
 laten wtgaen also verter mi Godt spare in ghe-
 sontheit ende dat ick sie dat u mijn schryuen aen-
 genaemt is ende om dattet periculens is te reysen
 oft te verkeerē in dese landen daerom heb ick dit
 boec in corte beschreuen om dat die gene die daer
 sy hebben te reysen haer seluen souden wachten
 vooz sommighe ongeluc dat haer soude moghen
 toe comen want alsien te voozen gewaerschout
 is so heeft hē een pegelijc goet te wachten vooz die
 periculē die hē toe sonden mogen comē want per-
 iculen sonder twyfel daer int lant groot perickel
 geleghen is int reysen gelijc ghy hier in dit boeck
 bevinden sult int lesen. Aldus dan ist sake dat de
 se wijnen arbeit in dancke van u Leser genomē
 wordt so sal ic neersticheit doen om meer historien
 en der lantschappē tot gntepn profijte int open-
 baer te brengen/dwelc ghy coztelijck sult merckē
 ende bevinden aen die wonderlijckē historie van
 de Septentrionale landen welcke ick u onlanck
 sal laten ghenieten op dat ghy dese ende meer an-
 der te santen brengenbe moget sien wat ma-
 nierē wat religie/ef'oesen inge elck lant
 besonder houdēde is. Tot Ant-
 werper/Den.8. May

Anno 1558.

A

J

Den

Den doozluchtighen ende hooch ghebooren
Worsten en Heere Heer Philips Lantgraef
tot Hessen. etc. mijnen ghenadighen Heere.

Denade ende vrede in Christo Ihesu onsen verlosser/ Ghenadige vorst ende Heere. Die Conincklycke Propheet Dauid spzeekt in den hondersten ende seuesten Psalm : Die met schepen op te zee varen/ ende drijuen haren handel in groote wateren/die des Heeren werck versocht hebben/ ende sijne wonder tot inder See/wanneer hy spzack eenen storm windt quam op/dye de varen op hief/en inden hemel ouerde ende wederom inden gront/ ouerde/soo dat haer siele van vreesse versaeftde en datse culpmelde ghelijck een dzonckent menschen/ ende en wisten geenen raet meer. Ende als hy dan totten Heere schreyden in haren noodt ende hijsse wt haren angst ende sozghen ouerde/ ende stilde dat onweer/dat die varen hen seluen neder leide ende datse volghick ende bligde werden/ om dat stille gheworden was/ende datse so te landen ghebracht waren naer haren wenschen/die souden den Heere danckē/om zyn goetheit ende om zyn wonderdaet die hi aen den menschen kinderē doet en hem hy der gemeynten pzyisen/en byden anders hem belouen.

Also bedancke ick my teghen den almachtigen Schepper des Hemels/ eerdē en der zee sine soon Ihesum Christum/ende den heyligen Gheest vande groote ghenade ende barmherticheyt die my geschiet is onder den wildē lieden des lants Bresiliē welck inwonders/ my geuāgē hadde/ge naempe

naemt dye Tuppin Imba/menschen vleesch etc
diens gheuanghen neghen maendt ick gheweest
ben ende veel andere vernacthebt/die my door
die heplighe bypauldicheydt door een ghansche
onuerhoep wonderlijcke maniere ende wijse ge
schiede ende vernaren zyn/dat ick nae langhe el
lende/armoede/ende/breese van lijf ende leuen te
berliesen/wederom in W.W.G.vorstendomme
mijn hoochste en liefste vader landt wederom na
dat verloop van zomnige jaren gecomen ben/en
heb W.W.G.sullen mijn reyse en schipmaert on
derdanichlijcke aenteekenen willen/dwelck ic opt
roste begrepen heb op W.W.G.tot uwē wel ge
ualle/en ghelegghetheyt/daer inne metter hulpen
Gods hoe ick door dat lant ende zee getogen be
b dat hoorlesen laten wille om der wonderlijcke
geschiedenisse wille/die de almachtige God indē
noot by mi ghedaen en ghetoont heeft/daer met
oock W.W.G.aē my niet en twijfele/als ofr ick
onwarachtighe dingē te verstaen gebē die waer
wilde W.W.G.ic soude eē passport totter seluer
saecten dienende/selvs thoone en late sien/twelc
ic presenter.Godt si alleen die eere/en beueel mi
hier met W.W.G.in alle oērdanicheyt Gescre
uen te Wolffhagen den xxij.dach Junij/Anna
Domini vijftghienhondert en lvi etc.W.W.G.

Ghebozen ondersaet Hans Straden
van Hombozch in Hessen/borgher
te Wolffhagen.

Den wel Ghebozen Heere H. Philips/ Graef
van Nassou ende Sarburg/ etc mijnen genabige
Heere wenschte D. Wylander veel
weluarens/ met eerbiedin-
ghe sijns diensts.

Ons Stadē die desen boeck ende hystoris
nu eerst door den druck laet wtgaen heeft
mi ghebeden/ dat ic toch tot voordeel van
sijnē arbeit ende schrift dese histozie over-
sien corrigeren/ ende waert dat van goede waer/
verbeteren soude/ ons hem om in sijnder beden te
belieuen/ heb hem om dyederley oorsaeckē plaet
ghegheuen. Eerstmael/ dat ick des anthoors va-
der nu meer dan vijftich iaer ghekent heb (want
hy ende ick wt eēder stadt/ met name/ te Wetter
gebozen/ ende op ghetogen sijn) ende niet anders
den seluen in ons lant ende te Domborch in des-
sen daer hy nu ter' rijt woonachtich is / dan als
voor eenen oprechtighen vromen ende tresselijc-
ken man/ die oec in dye goeden vryen consten ge-
studeert heeft/ bekend heb ende als voor een ghe-
meyn spreck woort is dē appel smaect altijt nge-
den aert des stams oft boomis. Soo ist te verhoop-
pen dat Hans Staden desen eerlijcken mans soe-
ne sal in duechden ende vromicheit dē Vader nae-
aerden. Ten anderen neme ick den arbeidt van
dit boeckken te over sien/ des te vryelijcker ende
lieuer aen/ dat ick gheerne in den saeken/ die tot
der Mathematica toebehooren als van oock is
dye Cosinographia die beschryuinghe eū afmet-
tinghe der Lantschappen steden ende wechrepsē
die

die welcke in desen boeck op veelderley wijsē oft
 maniere/een pegelijc booz gedragen wor den) be
 lustige/want ick seer geerne met deser saecke om
 gae/als ick verneme datmē oprechtich ende wa
 rachterlijc/die boozgaende dinghen openbaert/
 ende aender dach brengh/ghelijc ick dan in geen
 der manieren en twijfel. Dese Hans Staden
 schrijft/en vermeldt syne Historie ende wechbaert
 niet wt anderen lieden aenteckeninge maer wt
 zyn der eygen veruarentheyt/grondelijken ende
 sekerlijken aen/sonder eenige valsche oozsaec dat
 hy daer in geenen roem oft weerliche eergierichz
 dat alleen Gods eer lof ende dancbaerheyt booz
 getoonde weldaet synder verlossinge soeckt/ende
 dit is die meeste ende booznaemste oozsaec/om
 dese Historie int licht en aenden dach te brengen/
 Daer door een pegelijck sien conde/hoe genadelijc
 tegen alle hope Godt de Heer desen Hans Staden
 verlost/en vanden wilden lieden grimmicheydt/
 (hy den welken hy by die neghen maendt lanck/
 alle daghe ende by ver wachten incste/damē
 hem onbarmhertichlijken doot gheslaghen en
 de ghegeten soude hebben / in syis lieue Waders
 Landt in Hessen weder heeft laten comen) booz
 deese onwtsprekelijcke Gods barmherticheyt
 wilde hy nae zyn beste vermoeghen nu ghacne
 Godt dancbaer spu / ende die weldaet die hem
 gheschiet is Godt daer mede te louen / alleen een
 peghetijck openbaer / ende in dien hy dit wilde
 werck also drijft/brengh die ordonmantie vanden
 handelinge met haer/ dat hy die gantsche wech
 baert ofte reyse der negen Jaer/soo sy wten lan
 de gheweest is/hoe hem alle dinghen verdragen
 ende ghegaen hebben beschrijft.

Ende die wyl hy dese eenboudige wijsse oft maniere niet met ghestoffeerde verbloemde woorden oft argumenten verdrapet en verriert/geeft my een groot ghelooue/ dat zyn saken goet ende oprecht syn/ende hy en conde daer gheen nut of profijt af hebben / dat hy leughenen in den staet vander waerheyt verdrapde/ende stellen wilde. Daer toe is hy met synen ouders hier in desen lant gheleten / niet als die lantlopers ende logenaers gewoonheyt is / vanden eenen lant in dat ander/ op die Heydensche maniere om te lopen/ moet alsoo verwachten / waer erghens eenighe bewandelde lieden / die inden Eplanden oft en sullen syn gheweest/ hy hem quamen/ende mochten hem loegen straffen. Ende dit is my een vast argument/dat syn saeck/eh dese Historie beschrijvinge oprecht syn moet/dat hy aen teekent/den tijt/stadt ende plaetse/daer des hoogghelerden ende heroemden Cobani Hessi soon Heliodorus/ die hem langen tijt in vreemde landen te besoeken begheuen heeft/ eh hier by ons als voor doot gheseyt is geweest/by desen Hans Straden inden lantschappen der wilde lieden gheweest is/ ende gesien/hoe ontfermelighken hy ghenanghen ende wech genoert is.

Weser Heliodorus segghe ick/can oft coets oft int lange (alsomen hoeyt dat gheschieden sal) toe hupswaerts comē/ ende ist dat desen Hans Straden historie valsche ende geloghen ware/can hyse te schanden maken/ende voor niet ende lage aengen. Van desen ende diergelijcke crachtige argumenten/eh vermoeden van Hans Straden oprechticheyt te beschutten ende te bewaren/wil ic dese repse rusten/ende voort een luttel beschepts doen

doen wat dat die oorsake sy/ dat dese / ende deser
 gelijcken historien van een pegelijc luttel bevestig
 gegheuen wort/ Ten eersten hebben die lantij
 pers oft daerbers met haer ongheregeliden loge
 nen/ende aenteckeninge oft beschryuinge valsche
 ende gedichte dingen daer henen vzocht/ datmen
 oock den rechtschapien/ ende warachtige lieden/
 die wt vzeemde landen comen seer luttel geloofs
 gheeft/ende wort gemeynlijcken gesept: die liegē
 wil die liegen verre van hier/ende ouer tvelt/ dat
 niemant derwaerts en gaet daer na vernemen/
 ende moepte doet om te versoecken oft men gelo
 uen wil/ Nu en ist enen wel daer mede niet wige
 richt/ dat om der logenen wil/ die waerheyt ooc
 verstenen ende herborogen soude worden/ hier wt
 is te mercken dat soo die ghemeyne man eenige
 beschreuen oft aen geteekende dingen/ niet moe
 gelijcken sijn/oft schijnen/ende doch geloofst wor
 den/ en doch die selue dingen by verstantige liede
 vooz gebrocht ende verhaelt oft overlept ende ge
 weghen worden/ende vooz die gewiste ende iere
 kerste dinghen geacht worde/ende datmen se ooc
 soo vint/ dat merckt wt een ofte twee exempelen
 die wt Astronomie genomen ofte getogen wor
 den/ Op luyden so wy wt Duytslant oft na by
 wonen weten wt lange veruarentheyt voozt ge
 brocht hoe lange de winter/ den somer met oock
 den anderen twee iaer tiden oft delen/ Derst en
 Lenten duren sal/ Item hoe lanck oft cozt den
 lancken dach inden Somer ende coztsten dach
 inden Winter is/ ende so ooc hoet metten nacht
 te achten sy/ nu gesept is dat sommighe plaetsen
 in de Werelt sijn/ daer die Son in eenen haluen
 Jaer niet onder en gaet/ ende den langsten dach

by den seluen lieden. 6. maent/ dat is een half iaer
lanck sp/ ende wederom den lancksten nacht ooc
6. maendt oft een half iaer lanck sp. Item datter
plaetsen inder werelt gheuonden worden daer
in een iaer dpe Quatuor tempora/ dat is vier tij
den des iaers dobbel sijn also datter twee winter
twee somers in een iaer selerlijck daer vooz han
den sijn.

Item dat die Sonne metten anderen Ster
ren/ hoe cleyn si oock ons hier duncken te sijn/
dat nochtans die cleynste Sterre groter is dan
die gansche eerde/ ende dier dinghen veel sonder
ghetal. Als nu die ghemeyne man dese dinghen
hoort/ soo veracht hyt opt hoochste/ ende gheeft
hem gheen gheloobe/ ende achtet als dinghen dpe
onmoghelijck sijn/ hoe wel dat nochtans dese na
tuerlijcke dinghen vooz die Astronomie in sulcke
een mate ghedaen ende bewesen worden/ dat die
verstandighe der const hier aen niet en twijfelen
So en moet daerom niet volghen/ die wyl dat
den ghemeynen hoop dese dinghen onwarachtic
hout dat eenen also sijn moet Ende hoe qualijck
soude die const der Astronomie staen/ wanneer
sy dese Corpora oft lichamen niet en conden de
monstreren oft bewijzen/ wt vaste ende gewissen
tekeren gront der Eclipses/ dat is verdonckerin
ghe der Sonnen ende Planen/ op sekere ende ghe
wisse daghen ende tijden/ wanneer sy comen oft
gheschieden souden/ iae sonninghe hondert iaer
vooz deser tijt aengereekent/ ende men beuint in
die veruarentheyt also waer te sijn.

Ja segghen si/ wie heeft inden Hemel gheweest/
ende dese dinghen ghesien ende heuet af gemeten?
Antwoort: Terwyl die daghelijcke veruarent
hept

hept in desen dingen niet ten demonstrationibus
 oft bewijsinge te gader ouer eē conie so moerm ē
 dat ghelyc also seken houden alst seker ende ghe-
 wisch waer is/als ick. 3. oft. 2. legghē by een int
 ghetal worden 5. daer wt gherelient/ende weten
 vastē ende scheren gront en demonstrationibus
 oft bewijsinghe der const/dzaghet hen so daer toe
 datmen afmeten en rekenen can/hoe hooch dat
 tot aen des manen hemel is/ende van daer booz
 tot allen planeten ende ten eynde tot aenden ghe-
 sterden hemel toe/iae oock hoe ghsroot ende hoe
 dick dpe son is/dpe maen ende ander lichamē oft
 corpora des hemels sijn / ende wt dpe ouerleg-
 ghinghe des hemels oft Astronomia metter Ge-
 ometria/rekent men gansch eygenlijc ende seker
 lijck/hoe wijt/rout/breet/ende lanch dat aertric
 sp So nochtans dese dingen altdmael den gemeē-
 nen man verborghen/ende als onghelouelijck
 gheacht worden/dese onwetentheyt waer den
 ghemeynen man wel te vergeuen/als den ghenē
 die niet inde Philosophia ghestudeert en heeft/
 dat euen wel die treesselijcke hoochgeachte/ende
 wel gheleerden lieden aen dpe dinghen dpe soo
 waer gheuonden/worden twifelen/is beschame-
 lijcken ende beschadelijcken / sonderlijck ter wil-
 len die ghemeyne man op die seluen siet / ende
 haren eer uer besteet ende beuesticht/alsoo seggen-
 de/waert dat waer ware soo en hadden dese oft
 geschreuen. Ergo etc/Dat Augustinus ende lac-
 tantius/ Primumus/die beyde heylige geleerste
 neuen die Theologia oft godtheyt/oock in goe-
 den consten wel veruaren mannen/dubiteren oft
 twifelen ende en wilden niet toe laten dat die
 Antipodes sijn consten / dat is datmen

liede

lieben bonde die in die plaetse des aertrijck/ende onder ons met haren voeten tegen ons gaen ende also dat hooft ende lghf onder ons haugen tegen den Hemel/ende toch niet af en vallen etc.

Wit lupt seltsaem te hozen/ende is nochtans altyt byden geleerden also/ dat niet anders ghesien en can/en waer gheuonden wort/ hoe hoog dat die heplige ende hoog geleerde boozghenode/ende angereekende Antioors verworpen ende veracht hebben/ dan dattet vastelijcken waer moet zijn dat die gens die ex diametro per centum terre wonen Antipodes syn moeten/ en het is een nera propositio, Omne versus celum vergens vbi-cunque sursum est, ende en derfmen niet hier onder inde nieuwe werelt reysen/de Antipodes also soecken / want dese Antipodes syn oock hier inden Ouerste half deel des werlts oft aertrijck dan wannermen te samen reekent/ ende tegen malcanderen die wterste in Occident oft onderganch/dat is Spaengien/ ende auont sterren tegen Orient of opganch/daer Indlen leyt/ tegen de wterste lieden ende inwoonders des Aertrijck by na een aert van Antipoden/also ooc als sommige vrome Theologien hier wt bediede dat de moeder Filiozum Zel den bidt/waer geworden is/daer sy den Heer Christo ombadt/dat haer der sonen een tot sinder linckerhandt sitten mochte dat is also geschiet/inder manieren S. Jacob te Copostel in Galiffien/niet verre vanden Spino Terre/dat gemeenlick die auont sterre genaemt wort/begrauen syn soude/ en eerlijcken gehoude worden ende die ander Apostel in India/dat is inden opganch ruste/dat also dese Antipodes lange booz handen geweest syn/ende aengesien geweest

weest/ ende niet aengesien datter tijt Augustinus
die nieuwe Werelt America onder dat aertrijck
noch niet gevonden .n waren/ so waren sy op de
selue wyse ende maniere geweest.

Sommige Auctheurs en sonderling Nicolaes
de Lysa (die toch een treffelijck man is) willen/
dat na dien der eerden cloot oft Werlt ter helft/
oft haluen deel int water leyt ende s'wemt/ alsoo
dat dese helft daer by op wonen ouer dat water
wt gaet/ dat daer niemant wonen en can/ welck
altmael tegen die const der Cosmographien stré-
det/ en nu meer dooz veel schipmeesters vā spaē-
giaerts ende Poottegaleusers/ ende veel andere
gevonden is worden/ dat dat aertrijck alomme
en omme bewoont wort/ ia dock sub tropica Zo-
na/ welck onse vootbaders en oude schrybentent
nopt en hebben willen toe laten/ by onsen tijden/
Wortelen/ Supcher/ Peerlen/ ende andere dier ge-
lijcke waere/ worden wt dien lande hier tot ons
gebrocht/ Dit paradoxon vādē Antipadibus en
voot angeteekende des Hemels afuetinge/ heb-
ick niet bliet voot brengen willen/ om dat voot
gaende argument daer mede te bevestigen.

Daer conde vast veel vā diergelijke dingē meer
hier verhaelt worden/ waer by also dat ick niet
mijnen langen schryuen geene verdrizetelijck val-
ken wilde/ nochtans sullē daer diergelijke argu-
menten veel gelesen worden/ inden boeck vanden
weerdigen ende hooghgeleerden magister Caspa-
rus glootworm/ Aetige superintendens D. G.
te Wepboorch ende Pzedicant/ welckes boeck in
ses deelen onderscheyden/ ende van veelderley mi-
raculen ende wonderwercken ende Paradoxen/
also by vootgaende tijden als nu geschiet sijn ge-
sept

sept wort corts in d'uck ghebrocht sal worden/
tot welken boeck/ende tot anderen veel die dier
gelijcke dingen beschrijven/als sijn libzi Galeotti
dereus vulgo incredibilibus/etc cetera. De goe
den leser also verre hi beter verstandt daer af heb
ben wil ick hier mede ghewesen wil hebben/ende
laet u hier mede ghewaerschout sijn/dat niet
gheloghen sijn moet al datmen schryft al dunc
ket den gemeynen man vryempt/ende onmanier
lijck oft onghewoonlijck/ghelijck in desen tegē
woordighe hystorie/daer die lieden alle inder Ep
landen oft Insul naectt ghaen/ghenen hups
raet vee oft beesten/ende andere gheselschap tot
ter neer in ghe gheender hande dinghen so dat hy
ons is ghebruck/om het lijf te houden/hebben/
als cleederen/broden/peerden verckenē oft cop
en noch wijn ofte bier etc.ende haer op haer wig
se onthouden/ende behelpen moeten Daer mede
doozeden of prologhe ten eynde loopt/wil ick
noch cortelijck bewesen/wat desen Hans Stadē
beweecht heeft beyde sijne schipuaerden ende
wech repen inden d'uck te veruoorderen / dies
mochten hem veel lieden qualijck afnemen/ende
niet te min wt legghen oft meer pretenderen
al oft hy met hem hier in de wilde beroemen oft
eenen houwerdighen nams maecten/het welck
ick seer wel van hem verneme/ende ghelooue va
stelijck dat sijn ghemoedt veel anders staet/als
wt inde hystorie van achter tot voor veel ander
ghemerckt ende verstaen wordt. Die wile hy in
so menichfuldighe ellende gheweest is / so veel
weder weerdichept gheleden/daer an dickwils
sijn leuen ghestaen heeft/ende gans niet te hope
dat hy dat af onclast/ende in sijn vaders landt

weeder comen soude. God enen wel dpe hy althē
betront/ende aengeropen heeft / heeft hem niet
alleen van synder vanden handē verlost/want
sijn ghebet/met oprechtighen ghelooue / Godt
dickwils beweercht heeft/ heeft onder die goddelā
se liedē Godt te verstaen gegheue dat die rechte
warachtige Godt crachtich en gheweldich/ende
noch in wesen is. Mē weet wel dat des gelooui
gē gebet/gheen verdach mael oft tyt. So dat nu
men wel Godt also behaecht heeft/door desen
Wans Staden/sijn wonderlijck werc byde god
deloose wilden/te sien laten daer en wist ick niet
wat reghen te segghen. Doc ist een pghelijck be
kent dat droefheyt/commet ongheluck ende crac
heyt gemeynlyc die lieden tot God beweercht dat
hy inder noot/meer dan te hooren Godt aenroe
pen Sonunighe tot nu toe aen pleghen door een
maniere/haer selnen desen oft andere eenighen
heylighen beuaert op te offeren/verbidden ende
bidden dat hem wt haren noot helpen willen/
ende dese gheloofte wordt sterck ghehouden/ wt
ghenomen van dien/die daer dēcken die heyligen
te bedrieghen met haren ghelooften/alsoo peghe
lyc een int schip S. Cristoffel die te Warijs inde
tempel staet een beelt ontrent x.ellen hooch/gelic
een groote Polip hemus aenriep. Desen heyligē
gheloofte hebbende/also verre hy hem wter noot
hily/so woude hy hē offeren een wasschen licht/
also groot als die heylighe was S.ijn naeste ghe
buer die hy hem sadt die wiste wat hy vermocht
strafte hem van deser geloofte en septe al waert
dat hi alle nce ringhe ende goet dat hy opter aer
den hadde vercocht/en const hy soo heyl was niet
te weghe brenghen dat hy sulcken keerse daer af
soude doen maken oft betalen.

Antwoorde hem daer op / ende seide hem hemme
 lyck dat de heyligen niet hoorē en souden / als hy
 my wt deser noot geholpē heeft / wil ic hem nau-
 lyck een cleyn licht ofte keers gemaect een pen-
 ninc weert geven / Ende de Wistozie vanden Ruy-
 ter die in een schipbrekinge was. Dese Ruyter
 als hy sach dat het schip woude onder gari / riep
 hy Sinte Nicolaes aen / dat hy hem wtē noot
 helpen wilde / hy woude hem syn Weert ofte Pa-
 gte offeren / daer vermaenden hem zyn knecht /
 dat hy dat niet doen en soude en seide hem waer
 op dat hy dan ryden woude / doen seide de Jonc-
 ker totten knecht hemmelyc / dattet die heylighen
 niet hozen en souden / s wylt ghy stil / als hy my
 wter noot helpt / wil ick hem niet den steert van
 den Weerde geuen. Also dacht een pegelyck van
 die twee synen heyligen te bedriegen / ende die ge-
 daen weluaert seer lichtelijc vergeten. Daer mit
 in desen Wans Staden niet oock also daer hoor-
 aengesien worde / nu hem Godt geholpen / en vā-
 den vanden verlost heeft / dese weldaet te verge-
 ten / Soo heeft hy hoor hem genomen met druck
 en beschryginge der Wistozien Godt altijt te lo-
 uen en te prijsen / en wt een Christlijcken moet en
 boornemē / die werckē en genade aē hē bewesen /
 waer hy can ofte mach aenden dach brengen : en
 waer dat dit niet syn boornemen en waer (welck
 eerlick ende recht is) so wilde hy veel lieuer dese
 moepte ende arbeit versup menisse / oock onge-
 woonde costen / die lichtelijck op druck en formē
 te snijden veel verdragende is / sen eynde latē heb-
 ben ende goet laten zyn. Dese Wistozie / terwijlen
 datse door den Aetheur den doozluchtrige hooch-
 ghebooren Woysten ende Heeren / Heer Philips.

**Landt Graue te Dessen/Graef tot Catzenellen-
boghe Dietz. et cetera/sijnen Lants Heeren end
ghenadighen Vorsten/in eeren dienende ghebedi-
ceert ende toe gheschreuen is/ende in sijnen nae-
me openbaerlijcken in druck laten wt ghaen/en-
de langhen tijt te voozen vanden voorszgemelden
Vorsten/onsen ghenadighen Heeren/in mij-
nen ende anderen veel teghenwoordicheyt/de
sen Hans Staden gheexamineert.**

**Ende van allen stucken sijnder schipuaert ende
gheuanckenisse grondelijckē onderzaecht ende
wel ondersocht heeft daer af dicwils W. G. niet
anderen onderdanighlijck gheteekent ende ver-
telt heb/ende ter wijlen ick W. G. vooz eenen son-
derlijcken lief hebber/sulcken/ende dierghelijckē
Astronomischen ende Cosmographische consten-
te sien langhen tijt ghemerct/hebbe ick dese mijn
prologe/prefacie/oft voozderen W. G. onderda-
nighlijck willen toe schryuen/het welck W. G.
genadighlijck also van my wille aennemen/also
langhe tot dat ick wat tresselijcker in W. G.**

**name in druck verboordere/ nu hier met
G. W. onderdanighlijck beuelen.**

**de Datum tot Warboorch
op Sinte Thomas
dach. 1610.
W. D. Lvi.**

25

34

In hout des boeckx.

2 Van twee schipuaerden/die Dins Staden in acht iaer ende een half volbracht heeft.

Die eerste repse is tot Portugael/die ander tot Spaengien in die nieuwe werelt America gheschiet.

2 Hoe hy albaer inden lantschap der wilden lieden Toppinkin ghenaeemt (die den Coninc van Portugael toe behoorden) boor eenē busschietter seggen dpe vanden derwaerts gheuoert was.

Ten lesten vanden vanden gheuanghen/ende bewech gheuoert thiende halfmaent lanch inde vreesse gestaen/dat hi ghedoot vander vande en de gheeten soude worden.

3 Item hoe God ghenadelighen/ende wonderlijcken op een sonderlinghe maniere/desen gheuanghen na boor ghenemden tijt verlost heeft ende in sin lieue vaders lant laten comen heeft.

Alle Godt ter eeren/ende danchseg-
ghinghe van znder milden
berinberticheit in
den d'uck laten
wt gaen.

Wat helpt den wachter in de stadt/
Den gheweldighen schip inden zee zijn vaert
Alle Godt beyde niet en bewaert,

Hier

Hier beghint die Historie

Van. I/ Capittel.

Ick Hans Straden van Domborch
in Hessen/nam hoor my (alsoo verre
dat God beliefde) Indien te besten/
ben met hier meeninghe van Bie-
men na hollant geuaren. Te Cam-
pen quam ick by schepen die wilben
in Portugal sout laden daer voer ick mede ver-
waerts/ende wi quamen den xxix. dach Aprilis
des Jaers 1547. by eenber stadt ghenempt
S. Cuiual/wy waren vier weken oyt water te
varen. Vandaer tooch ick na Te Lisbonen
dwelck vijf mijlen van S. Cuiual is. Te Lis-
bona quam ick in een herberghe daer die weerk
genempt wert die Jonghe hier/ende was een
Duytsch:daer lach ick een wijle tijds thups.
Desen seluen werdt selde ic hoe dat ick mit mijns
vaders landt ghetoghen was (waert dat my ghe-
bueren/mochte) om in Indien tseplein doen dat
woorde hy/Ick was te langhe wt ghebleuen/
want des Coninck schepen die in Indien waren
waren langhe wech ick hadt hem derwijlen dat
ic ope reyse versumpmt hadde/dat hy mi aent eenē
anderen helpē soude/mits dat hy ope syjake cō-
de ick soude hem wederom in synen dienst sijn.
Hy bracht my in een schip hoor busschier die
Capitain vanden schepe was ghenamt Witta
do/ende hy woude in Brasilien varen om comē
schap/hy hadde oock oozlof ope schepen te reijgē
ope in Barbarien metten Nooren comenschap-
ten Oock waer dat hy de Francopschen schepē
in Brasilien metten wilden lieden comenschap-
pe de pont/die souden prijs sijn.

Oock soude hy den Coninck sommige gheuan-
 genen daer int land voeren/die selue hadden ver-
 dient ghestrast te worden / maer om dat nieuwe
 landt daer mede te besetten / soo werden sy ghe-
 spaert. Ons schip was wel gherust met alle
 crijchs gereetschap diemen te water gebuyckte/
 onser waren drie Duytsche in dat Schip/die een
 was genaemt Hans van Bruchhausen/die ande-
 re Heynderick van Byenen ende Jck.

Die eerste wtbaringe mijnder eerster Schip
 daert van Lissebonen wt Portugale.
 Dat III. Capittel.

In Lissebonen seplden wi met noch den
 cleyn Scheepken dat oock onsen hooft-
 man toe behoorde/ende quamé eerstma-
 le by een Eplant Cilga de Madera ghe-
 naemt ende hoorde den Coninck van Pootegael
 toe/ende daer wonen Portugaleusers in/ het is
 byuchbaer van Wijn ende van Duycker/ Ter
 seluer

felver plaetsen by een stadt gheheten Funtschal
namen wy meer victalien int Schip/ Daer nae
voeren wy van Barbarien/nae een Stadt Cape
de Seel genaemt/die behoorde eenen witten mo-
ren Coninck toe Schyffri genaemt. Die Stadt
hadde hier voozmaels die Coninck van Portu-
gael in gehadt / ende die selue Schyffri heefte he
wederom genomen. By die selue stadt mey-
den wy dat hoozgenoemde Schip te crigen/die
merten ouchyistenen oft Turcken comenschap
handeldeu.

Wy quamen daer by ende vonden veel Castil-
aensche visschers daer onder dat lant/die berich-
ten ons hoe dat daer by der stadt Scheyen ware
wy voeren daer by / doen quam daer een Schip
wter haene wel gheladen / daer hoozen wy na/
ende creghent/maer dat volck ontvoer ons met
den boot/daer sagen wy eenen ledigen Boot opt
lande staen/die welcke ons wel diende tot dat ge-
nomen schip/ wy voeren daer by en haelden dien
Die witte Mozen quamen sterck aengereden/en
wilden dat beletten/maer sy en consten om ons
geschuts wil daer niet toe comen. Wy namen
den boot ende voeren met onsen byuten (welcke
was supker/Amandelen/Wapen/boerchupden
ende Gommi arabicum/daermede dat schip wel
geladen was) wederom na Eligade Madera.
Wy schieten ons cleyn schip na Lissabonen / om
dat den Coninc te laten weten / hoe wy ons met
sulcken byut souden houden/ want het behoorde
Valentiaensche ende Castiliaensche rooplieden
toe. Ons wert vanden Coninc gheantwoort wy
soudē den byut daer in dat Eplant laten/ en mit
onse repse hoozhaert/ in middeler tijdt soude sy

Altesa oft Maesteyt grondelijcken ontfersochte
hoe datter mede ware. Wy deden also/ ende voer
weder na Cape de Geel/ om te besien of wy meer
hets vercrigen konden/ maer ons voornemen
was om niet/ es den wind liep ons tegen by den
lande/ die ons beletten. Den nacht voer alder
heylighen boerden wy van Barbarien met eenē

groten stormwind/ na Brasiliën toe. Als wy int
CCCC. mijlen van Barbarien af ghevaeren inde
Zee/ quamen veel Visschen om dat schip/ die wy
vingen met hengel haechen. Van den seluen wa-
ren sommige die de Schippers noemden Alba-
roze/ die waren groot/ sommige Bonito/ die wa-
ren cleinder sommige Tucado/ Die waren daer
veel vissche so groot als Haringe/ die hadde over
hepde spiden blinnen/ gelijk de Vledermuspen/
die seluen worden seer veruolcht handen groten
visschen/ ende wanneer sy die gewaer worden/ so
heffen sy haer op wten water met grooten hoep
vlieghe

bliegen ontrent twee bademe hooch ouer dat wa-
 ter / sommige so verre badmese nau sien conde / en
 dan vielen sy wederom int water / wy vondense
 dicwils des morgens int schip liggen / en waren
 des nachts metter vloge daer in gevallen / en hie-
 te in Portegaelsche sprake Pisse Bolodor. Daer
 na quamen wy inder heochde der lynie Equinoct
 tael en daer was grote hitte / want de Son stont
 recht bouen ons alst opte middach was / daer en
 was niet allen geen wint sommige dage / dan in-
 der nacht quam dicwils groten donder en ontwe-
 der met regen en wint / verbiennen oock lichtelijc /
 en vergingen oock lichtelijck / en om dat beselue
 ons niet verrasschen en souden als wy te sepl wa-

ren / so moesten wy neerstelijc waken. Daer alst
 nu wederom een daerwint begost te wapen / so
 werdet storm weder / en dat duerde sommige da-
 gen / en was ons contrarie / en sochden waert dz
 lage duerde / dat wi gebiet en soniger soude moe-
 ten lyde / wy riepe Godt aē / hadē vñ goede wint

1
Het ghebuerde op eenen nacht dat wy eenen gro-
en storm hadden/ende wi waren in grooter vres-
se. Daer schenen ons veel blauwe lichten in da-
schip/de welke ick noyt meer ghesien en hadde.
Daer die baren vooz in schip sloeghen/daer gin-
ghen dpe lichten oock. Die Portugaloisers se-
den dat de lichten een tecken des toecomend-
goets weder waren sonderlycken van God ghe-
sonden om inden noot te vertroosten. Wy danck-
ten God daer vooz met een ghemeyn Ghebet.
Daer na verdwinden si weder ende dese lichten
heeten Santelmo oft corpus sancta.

Als nu den dach aen quam werdet ghoet we-
der/ende quam een goede windt dat wy mercke-
lyck saghen dat sulcke lichten moesten een won-
derlyck werck Gods sijn. Wy seplden dooz
de zee met goeden went. Den. xxviii. dach Ja-
nuarij cregen wy eenen hoek lants int ghesicht
een Hauen la Cape de sanct Augustin ghenaemt
Acht mylen van daer quamen wy in een hauen
Wannenbucke ghenaemt/ende wy waren. 48.
dagen inder zee eer wy dat lant sagen Wy de sel-
ue plaetse hadden dpe Portugaloisers een vastte-
hept ghemaect/Warin genaemt. De hooftman
vander seluer sterckte was geheeten Artokorlio
ende dien leverden wy die gheuangen ouer/ende
loeden sommighe ghoeden int/dpe sy daer hieldē
Wy beschicteu onse dinghen inde hauen/ende
wonden voozt seplen/daer wy meynen te laden.

Woe dat die wilsden vander plaetsen Wannenbuc-
ke waren oproerich gheworden / ende den
Portugailoiseren een vastichept ontwel-
dighen wonden.

Dat derde Capittel.

Het ghebuerde dat die wilde van dien land
de waren sproerich gheworden teghen
die Portugaloisers/het welcke sy vooz-
maels niet en waren/dit was nu dooz die Portu-
galoisers begost/soo werden wy ghebeden om
Godts wil banden Hoofman des lants/dat wy
ons wonden setten ende varen in een landdeke
Gerasu ghenaeemt/vijf mijlen vander hauer
Marin daer wy laghen dwelck die wilde lieden
onderstonden in te nemen/ende de in woonders
vander stadt Marin en conften den anderen niet
te hulpe comen/wandt sy sozchden dat haerder
wilde oock oueruallen souden.

Wy quamen dpe van Gerasu te hulpe met
veertich mannen van onsen schepe / ende voer en
wet een cleyn Scheepken derwaerts. Dat stede-
ken lach op eenen stroom der zae/dpe welcke hē
twee mijlen wechs in dat landt strecke
ouer mochten ontrent. **E. C.** Christen sijn weer-
baer daer by dertich Wooren ende Brasilische
flauen dpe welcke der inwoonders eyglen wa-
ren. Maer die wilde lieden die ons belegherck
hadden/werden gherekent op acht dupsent.

Wy lieden en hadden maer eenen ruck oft
thuyt van staken ront om ons.

Hoe dat haer sterckte ghemaect was/ende
hoe sy teghen ons strecken.

Dat vierde Capittel

In der stadt oft piaetse rondt om daer
wy in belepde waren ghiuck en bosch
oft wildernisse/daer in hadden sy twee
vasticheiden oft sterckten gemaecht vā
dicken boomen/daer in hadde si des nachts haer

toelucht/efc oft wy tot haer wt vielē daer wort
den sp ons verheyden. Daer neuen hadden sp
ghaten inder eerden ghemaect rondt om der

stade oft plaetse/daer laghen si des daechs m/en
be daer wt quamen si des daechs scharmutselen
met ons/ende als wy na haer schoten vielen si al
le neder/ende meynden si souden den schiet out
hucken. Sp hadden ons soo vast besegheert/dat
wy noch af oft aen gheromen en souden. Si qua
men vast vooz die stadt ende schoten veel pijlen
op hoghe meynende si souden int nederuallen
ons inden sterchten treffen. Sp schoten ons ooc
pijlen daer sp catoen oft boombwalle ende wasch
aen ghebonden ende met vier aen gesteken had
den/ende meynden ons alsoo dpe daecken van
houtkupsen daer mede aen te stecken/ en te ver
brandē. En sp bereichden ons dat sp ons eten sou
den waert sake dat sp ons ghecrigen costen.

Wy hadden noch wat te eten het welcke seer
lichtelijc op was ende verteert want het is daer

int lant een maniere alle dage oft ouer de ander
dach versche wortelen te halen ende meel om coe-
ken daer af te make. Tot sulcken wortelē en coe-
ken wy niet gheromen Als wy nu saghē dat wy
bitali gebrēk syden moesten/voerē wy m̄ bare-
kē na een Stebekē *Tanumaka* genaet/om bita-
ralie te halen/soo hadden die wilde lieden grōte
boomē ouer dat riuierkens geleit/ende haer der
wasser beel ouer beide sijde des ouers ende meit-
den ons die reys te beletten. Wy braken die we-
derom niet gewelt ende het quam in dien middel
en t̄s dat wy opt d'oge bleuen/de wilde en costē
ons in den schepen niet ghedoen/maer sp werpē
beel hout op haer schanssen den ouer. en de
schepen/en meriden dat aen te steken en haer pe-
per dedaer int lant wast daer in te worpē om m̄
domp en rook w̄s schepē te iagē/maer het geluc-
te haer niet. In middelē t̄jde quam de bloet we-
der/en wy voeren totten stebeken *Tanumaka*
Die inwoonders gauen ons bitalie/daer mede
booren wy na dat belet op de boozghenoemde
plaetse/sp hadden ons de haert wederom op een
nieu belet ende hadde boomen ouer dat waterkē
ghelept gelijk als te booren. Wy slaghen daer by
op den ouer/ende sp hadden twe boomen op een
kittel na onder heet afgehout w̄s/en w̄den aende
boomen hadden sp dingen gebondē *Sippe* genaet
die wassen gelijk hopen hagen/maer dese sip-
po hagen sijn beel dieker/dat eynde vanden booz-
ghenoemde hopen hagen hadde sp in haren sijn-
sen/ende haer meninghe was dat sp als wy gies-
men en wilden weder daer door bykē/so woude
sp die *Sippe* trecken/dat die boomen dan voort
souden byken/ende op die schepen vallen.

Wp hoeren daer bp/ende braken daer dooz.
Den eersten boom viel na haer schansse/die an-
der viel coyt achter ons schipken int water
Ende eer wp begosten die mepre te breken/
riepen wp onse ghesellen inden stedeke datse ons
te hulpe souden comen ende als wp begosten te
roepen/soo riepen die wilde ooc/dat ons onse ge-
sellen inde beleegheringhe niet gehoozen en con-
den ende sp en costen ons niet gesien om te borsch
dat tusschen haer ende ons lach/ anders waren
wp so na bp haer/dat sp ons wel hadden connen
hoozen/waert dat die wilde so niet geroepen en
hadden/Wp brochten haer die victalie inde stede
Als die wilde saghen datse niet wtgerichten en
costen/begeerden sp peys te maecken/ ende troc-
ken weder of.

Die Belegeringe duerde bp na een maent tijts
Vanden wilden bleue daer sommige doot/maer
van onser Christenen geene. Als wp saghen dat
haer die wilde tot vrede begeuen hadden/trock
wp wederom na ons schip/dwelck dooz Martin
lach/Waer haelden wp water in/ ende Randie-
ken merel dooz victalie. Die ouerste vander stede
Martin danste ons/ ende wp hoeren van daer.

Hoe wp wt brannenbucke hoeren nae een
lantchap Buttegaris ghenaeemt/en bp een
franchops schip quamē/en met haer slogē.

Dat 10. Capittel.

An daer hoeren wp veertich mijlen tot
eender hauenen Buttagarus ghenaeemt/
daer meenden wp dat schip niet Bresiliē
hout te laden/ende den wilde meer victa-
lien afte mangelen. Als wp daer bp quamen/
bonden

bonden wy een schip tot Wy antreick dat laepde
 vresilten houdt/ Daer seplden wy aen meymen

debat te nemen maer sy bedojuen ons den groo-
 ten mastboom met eenen schuete/ende ontseplde
 ons Sommighe van onsen schippers werden
 gheschoten/ende sommighe ghewondt.

Daer nae werden wy vanden sin weder-
 om nae Portugael te varen / maer wy en con-
 den niet wederom te winde waert gheromen in
 der hauenen daer wi meynden victalie te crijgen
 Die windt was ons teghen/ende wy hoere met
 so luttel victalien na Portugael/lydende groten
 honger. Die sommighe die aten boeken hupde die
 wy int schip hadden/ Men gaf ons een pegelick
 des daechs een nootschelp vol waters/ende een
 luttel Brasilsche wortelen meel. Wy waren 6.
 ende acht daghen inder Zee. Den xij. Augusti
 quamen wy in Eplanden die genaemt sijn Rosa
 Beres/die behozen die Coninck van Portugael
 toe/Daer ankerden wy ende visten.

Op die selue plaetse sagen wy een schip inder Zee
daer wy by hoere om te wete wat voer een schip
was/ende dat was een zeeouer. Wy stelde hem
te were/nochtans cregen wy die ouerhandt ende
namen hem liede dat schip/si ontuoeren ons niet
eenen boot na die eplanden. Dat schip hadde veel
wyn ende boots/daer mede wi ons vermaecten
Daer nae quamen wy by vyf schepen die den Co
ninc van Portugael toe hoorden/die onder by
de eplanden wachten op die schepen dpe wt An
dien souden comen om dpe in Portugael teghe
leyden/daer bleuen wy bi/ende hielpen een Indi
sche schip/dwelck daer/aen quam/gheleyden in
een eplandt Tercera ghenampt/ende daer ble
uen wy. Daer waren in dat eplandt veel schepen
hergaderd die welcke alle wt die nieuwe landen
gheromen waren/waer of dpe sommighe wil
den nae Spaengien varen/ende dpe sommighe
wilden nae portugael varen / Wy voeren wt
Tercera by nae hondert schepen in een ghesel
schap/ende wy quamen te Lissebona aen ontrēt
den achtsten dach van October/inden iare des
weeren als men schreef. M.CCCC.ende ach
ten veertich Wy waren. xvi. maenden lanc op die
reysse geweest. Daer na so ruste ick my een goede
wyle ryts lanc te Lissebona/ende daer werde
ick vanden sin dat ick metten Spaenghlaerden
inde nieuwen Lande varen soude/dpe welcke
si in ghenomen hebben/ende voer daerom niet
een Enghelsch schip in Castilien/by een stadt
Porta sancta Maria ghenampt ende daer wou
den sy dat schip met Wyn laden. Van daer so
reysde ick na een stadt Ciullen ghenampt/ende
daer handt ick dyp schepen dpe werden toe ghe
rust

rust en woude nae en landtschap also de Platte
 genaemt ware/ het welcke gelegē is in Americā
 Dat selue landtschap ende dat goutrijcke land
 Pirou genaemt/ het welcke vooz sommige Ja-
 ren geuonden is worden en Brasiliē/ is alte sa-
 men een seer vet lant. Dat selue lande voozt in te
 nemen/ waren vooz sommige Jaren sehepe der-
 waerts geschiet/ van dien was een weder comen
 en begeerden meer hulpen/ seyden veel hoe gou-
 rijcke dat het lant was/ die hooftman vande dyp
 schepen was genaemt Don Diego de Benabyle
 die soude van wege des Conincs een Ouerste syn
 in dat Landtschap/ Ich begaf my in een handet
 schepen/ ende sy werden seer wel gerust. Wy ho-
 ren van Cibiliē nae sint Lucas/ daer die Ciuil-
 sche riuere inde Zee gaet/ wachtē op goede wint
 ✠ **W**tuaringe miuder tweeder schip
 naert in Ciuilien tot Spaengien in America.

Dat. 23. Capittel.

Den Jare ons Heeren 1549/ den vier-
 de dach na Paesschen seilden wy van sint
 Lucas/ ende de wint was tegen/ wi na-
 men te Lisboa hauenē. Als ope dāne
 goet werde v oeren wy na dat eplant van Can-
 narien/ ende ankerden by een eplant Ballas
 genaemt/ daer namē wy wyz wyngs int schip vooz
 die repse. Oock soo werden die stuerlieden vande
 schepen daer eens/ als sy inder Zee vanden an-
 deren schieden/ waer sy int lande wederom by
 malcanderen comen souden/ nainelyck in 17^{de}
 gradē opter Supdt/ syde der lūnen equinoctiael
 Van Palma voeren wy na Cape vierde/ dat is
 dat groen hoot/ het welcke leyt inde swarte moo-
 ren lant ende op die selue plaetse hadden wy by
 ons eenē schipbrueck gheleden

Dan daer hopen wy niet onsen coſſz / en de wint
 was ons tegen / ende floech ons ſomtijts op dat
 lande Gene / int welke oock ſwarte mozen wo-
 nen / daer na quamen wy in een Eplant geheten
 ſanct Thome / ende dat hoorz den Coninck van
 Portugael toe / en is een ſuycker-rijck lant maer
 ſeer ongefont / daer wonen Pooztegaleuſers in /
 en die hebben veel ſwarte Mozen dat daer eygen
 liedē ſpn. Wy namē verſch water in dat Eplant /
 en ſeylden voort aen / Wy hadden onſer twe me-
 de geſellen ſchepen in eenē ſtozm wint des nachts
 wt den geſichte verlozen / alſo dat wy alleen ſeyl-
 den / want de wilden waren ons ſeer tegen / en ſp
 hebben die natuſz inder Zee / dat als de ſonne op
 ghaet op die nootzijde der lijnien Equinoctiael /
 ſo wapen die winden van zuden herwaerts.
 Deſgelijcx als die Sonne op der ſuyt ſyde gaet /
 comen ſp van der noot ſyden Sy hebben oock
 die natuſze datſe vijf maent hart wt eenderley
 gewest waepen / en hinderden ons alſo vier maēt
 dat wy onſen rechten Coſſz niet ſeylen en moch-
 ten / als die maent ſeptem ber aen quam / begostē
 de winden noozdelijck te wapen / Wy ſetten onzē
 Coſſz oft ſtreck ſuyt ſuytweſt na America toe.

✠ Hoe wy inder hoochden van achtē-
 twintich gradus by dē lande America quamē
 ende die hauen niet bekennen en condē / daer
 wy in beſchepden waren / ende hoe eenen gro-
 ten ſtozm hem byden landen verhieſ.

Dat 113. Capittel.

Der nae op eenen dach welck was den xviij.
 van November / nam de ſtierman die hooch

be der sonnen/ende beuante op de xxviij. gradus
Daer sochten wy dat landt ten westen aen af.
Daer nae op de xxiij. dach der voojseder maet
saghen wy landt. Wy waren ses maenden inder
zee gheweest/ende stonde dicwils in grooter vrees
sen. Als wy nu hardt by den lande quamen en ke-
den wy die hauene en merckinge niet die dopper-
ste stierman ghegheuen hadde/ende en doyste ooc
niet wel waggen ont ons in oubekende hauende
te gheuen/ laueerden aldus lancx den lande he-
ne ende het begost seer te waepen/alsoo dat wy
anders niet en meynen wy en souden op dpe
clippen verdoncken hebben/ende het schip ver-
lozen hebben/ Wy houden ledighe vaten te samen
ende deden buscrupt daer in/ende stopte die bom-
men toe/ende bonden ons ghewey daer op/op
auontuere oft wy schipbrekinghe leden/en som-
nighe daer af quamen/ die souden haer gheweir-
dan aent landt binden/wandt die baren souden
die vaten aen dat landt worpen. Aldus laueerde
wi meutende vande lande weder af te vare maer
ten halp/niet/want den wint dreef ons op die
clippen die daer int water verborgen laghen on-
trent vier vademē waters diep/ende aldus moe-
sten wy door dpe groote baren opt landt baren/
meynende niet anders dan dat wy alle ghader
daer bliuen moesten ende verdoncken / noch-
tans schijde God als wy hardt by den clippen
quamen dat een van onsen ghesellen een hauende
ghewier wert/ende daer boeren wy inne.
Op die selue plaetse saghen wy een cleyn scheep-
ken/dat bluchte van ons ende voer achter een
eplant/alsoo dat wy dat niet en aghen/ende en
konsten niet weten wat dat vooz een schip was/
want

want wy en volchdenſe niet hoorder nae / maer
lieten onſen anchor te gronde / danckende ende lo-
uende Godt dat hy ons wt de ellende geholpen
hadde / Wy ruſten ende droochden onſe ghereet-
ſchap / ende het was wel twee vzen na noen / als
wy den anchor te gronde lietē. Tegen den anont
quam eenen groten ſaercken vol wilder lieben bi
dat ſchip / ende wouden met ons ſpreken / maer
niemant van ons en coſt de ſprahe wel verſtaen /
Wy gauen haer ſomnige meſſen en angelhake /
en doen boeren ſp weder wech / dien ſeluen nacht
quam noch een ſaercken vol / en daer waren twe
Portugaleuſers onder / die vzaechden ons van
waer wy waren / doen ſepden wy / wy waren uit
Spaengien / Doen meynden ſp wy moeſten eenē
bekenden ſtierman hebben / dat wy ſo inder ha-
uen gecomen waren / want ſp waren inder haue-
nen bekend / maer niet ſulckē ſtozinweder als wy
daer in gecomen waren en wiſten ſp daer niet in
te comen. Doen ſepden wy haer alle gheleghent-
heit / ende hoe dat ons den wint ende die bare tot
eenen ſchip bzuere hadde willen bzenghen / alſo
dat wy niet anders en meynden dan dat wy daer
ghebleuen ſouden hebben / ende dat wy die haue-
ne onuerſienlijck ghewaer geworden waren / en
dat ons Godt daer in geholpen hadde ſonder ho-
pe / en van ſchip - bzekinghe verlost / ende dat wy
oock niet en wiſten waer dat wy waren / Als ſp
ſulcx hoorden / verwonderden ſp haer / ende danc-
ten Godt / ende ſepden : die hauen daer wy in wa-
ren die heet Supra wap / ende wi waren outrent
Xrij. myle weechs van een Eplant dat heet ſanc-
te Vincente / ende hoort den Coninck van Portu-
gael toe / ende daer woonden ſp / ende die ſp mitte
cleynen

schepen schipkens gesien hadden waren daerom
gebloden om dat se genegint hadden wy waeren
Francopsen geweest. Oock braechden wy hoe
verre dat Eylandt Sancta Catharina van daer
was/ want wy waren derwaerts/ soo seiden sy
het mochten ontrent xxx. mylen syn na den sup-
den/ende daer was een natis van wilden die hets
Carlos/en dat wy wel vooz ons syn souden.

Ende sy seiden / die wilde des tegenwoordighen
hauens heeten die Tuppia Jkins/ende dat wa-
ren haer vriende/daer vooz dootse wy niet sozge

Wy braechden haer in wat hoechden der son-
nen dat het selue lant lach/sy seiden in xxvij. gra-
bus/also dat oock waer is/oor gauen sy ons ge-
lijckenisse waer by wy dat lant bekennen souben.

Hoe wy wederom wt die hauene voer-
ren/om dat landt te soeken daer wi hene woude.

Dat CCXIII. Capittel.

Als hem nu die wint wten oost oft surde-
oosten ghestelt hadde/werdet goet weder
ende die wint waerde wten noortoosten/en doet
gingen wi te seple/en voere wedet achterwaerts
nae dat boozgenoemde deel landts/ Wy seiden
swe dagen lanck/soeckende die hauene/en wy en
kosten se niet bekennen/maer wy merkten noch-
tans wel by dat lant dat wy by der hauene over-
ghesept hadden/want die sonne was so verbone-
kert dat wy se niet crighen en kosten/ende wy en
coste niet wederom achterwaerts om des wints
wille/want die wint verstack ons. Maer Gode
is een noothelper. Als wy des auonts ons gebet
hielden/baden wy Godt om genade/ende het ge-
schiede eer die nacht quam/dat haer droene wol-
ken op hieuen na den supden/derwaerts dat ons
die wint verstack.

Mer wy ons ghebet volpndt hadden/wort den
noordtoosten windt stille/ende waepde niet dat
ment mercken cost/Daer nae hief hem den Sup
den wint (die doch in diē tjt des iaers niet veel
en plach te regneren) ende waepde met eenen sulc
ken donder ende blixem/datmen hem verschic
ken mochte/en dpe zee was heel onstelt want dē
Supden wint teghen des Noordē wints bareu
waepde. Het was oock so doncker datmen niet
sien en coste/ende den grooten blixem ende dan
der maecte dat volck also versaecht/dat niemāt
en wiste waer hy beghinnen soude het seyl te kee
ren/oock en mepnden wy niet anders dan wy en
moesten dien nacht alle ghelick berdzinken.
Ten leste so gaf God nochtang dat hem dat we
der veranderde ende beterde/ende aldus seylben
wi derwaerts daer wy des daechs af comen wa
ren / ende sochten die hauene wederom op een
nieu/maer wy en constense niet gekennen/niet
dat daer veel eplanden by den vasten lande wa
ren. Als wi nu weder in rhyngadus quamen/
seylde die hooftman totten Piloot dat wy achter
een vanden eplanden varen soudē ende eenen
ancker te gronde soude late/om te besien ende te
weten wat het doch voor een lant ware. Daer
voeren wy doen henen ende voeren tusschen twee
landen inne/ende laetse in die selue plaetse was
een schoon hauene. Daer lieten wy doen den
ancker te gronde gaen en also werde wi
van sinne dat wy metten boot wt va
ren soudē om na die haven te vza
ghen ende te weten wat dat
voor een lant was
daer wy doen
in waren.

Hoe dat onser sommighe metten Boot
voeren om die hauen te besien/ en vonden een
Crucifix op eender Clippen staen.

Dat ix. Capittel.

Ende het was op sinte Catarinen dach
inden iare M. CCCC. en xlv. als wy
den anchor te gronde lieten. Ende op den
seluen dach voeren onser sommighe wel
gerust om die hauen boozder te besoecken mette
boot/ende lieten ons duncken het moeste een ri-
uiere syn/die men hiet Rio de sancto Francisco/
want die leyt oec inder seluer Prouintien/maer
hyde wy boozder daer in voert/hoe de riuiere lant
ger was/en wy sagen rontom/herwaerts ende
verwaerts/of wy oock een igen roock sien costē/
maer wy en sagen gheenē/Doen docht ons wy
sagen hutten booz een Wildernisse in een valiepe
en voeten daer by/doen waren onse hutten/en
en vernamen geen lieben daer in/en voert booz
aen/soo dat auont wert/en daer lach een cleyn ep-
lant booz onse inde riuiere/daer boze wy aen on-
dien nacht daer te bliuē/en hoopten her beste te
verwachten, Als wy by dat Eplant quamen doe
wast nacht/en en doxtens niet wel auontueren/
dat wy hadde aen dat lant gegaen om dien nacht
daer te rusten/niet te min ginge onser sommighe
rontom dat eplant/om te besien of oock yemant
daer in geweest hadde/maer wi en vernamen daer
niemant. Wy maecten vier/en hieuen een Palm
boom af/en aeten die keernen daer af/daer inde
onderhielden wy ons dien nacht. Des morgens
voeren wy booz te landerwaert in/want onse
meninge was heel dat wy wetē wouden/of daer

noch sieben waer / want om dat wy die oude hie-
 ten ghesien hadden lieten wy ons duncken dat-
 ter uoortjs sieben int lant moesten gewest syn /
 Als wy nu also uoortboeren / sagen wy van ver-
 re een hout op eender clippen staen / dat scheen ge-
 lijk als een crupp / alsoo dat sommighe dachten
 wte dat daer gebacht mocht hebben. Wy hoert
 daer by en doen wast een groot houten Crupp /
 met steenen vast ichepdt opter Clippen vast ghe-
 maect / ende een stuck bodems van eenen vare-
 was daer aen gebonden / ende inden Bodem wa-
 ren letteren gesteecken of ghesneden / maer wy en
 eastens niet wel gelesen / en wy verwonderē ons
 wat dat booz schepen mochten gheboest syn / die
 sulen daer op gerescht hadden / want wy en wistē
 niet dat dit de hauc was daer wy ons versamē
 souden. Daer na boeren wy weder boort aen in-
 newaert van het crupp / om noch boort der lant te
 soecken. Den bodem namen wy met ons / ende
 als wy nu boert boeren so sadt daer een neber es-
 las die letteren op den vat bodem / ende begost se
 te herstaen. Daer was op gesneden in spaensche
 spzaecke aldus : SI REHV POR VENTVRA
 ECRI LA ARMADA DE SV MALES TET
 TIREN NV TIRE AL AVERAN RECADO
 Dat is in duitsche aldus gheseyt. Of hier by
 auentueren sonder Maefsept Schepen quamen
 die schieten een stuck Gheschuts af / soo sullen sy
 byder bescheet crigen. Ende aldus boeren wi
 snellicken wederom by dat Crupp / ende schooten
 een cleyn valckenet af / ende boeren doe weder in
 waerts / doe saghen wy vijf nackerre vol wilder
 lieden / die stract nae ons quamen geroepet / ende
 daerom hadden wy ons gheschut al bereypt ghe-
 maect

vermecht/Als sy nu nae by ons quamen / sagen wy
enen mensche die cleden aen hadde/ende eenen
baart hadde/ dese stont voor in den Raecten/ en
wy kenden daer aen dat hy een kersten was.

Doen riepen wy dat hy stil houden soude / ende
met enen naecken by ons comen soude om sprake
te houden. Als hy nu aldus na by ons quam/
so vzaechden wy hem in wat lantschap dat wy
waren/Doen seide hy: Ghy syt inder hauenene
Schirmereyn genaemt/ en heet also op der wil-
der luyden sprake/ende seide/ op dat ghyt beter
verstaen meucht/so heetet sinte Catharynen ha-
uene/welcke naem hem gegeuen is vanden genen
diese eerst geuonden hebben. Doen verblifden wy
ons/want dat was die haven die wy sochten/wi
waren daer in/ende wy en wistens niet/ende wy
quamen op sinte Catharinen dach in der seluer
hauenene. Hier hoort ghy hoe Godt den ghe-
nen helpt die in noden syn/ende hem neerstelijck
aenroepen/Daer na vzaechde hy ons van waer
dat wy waren. Doe seiden wy hem/dat wy van
des Conincs Schepen waren van Spangien/
ende souden na Rio di Platta varen. Oock ware
daer noch meer schepen opte reyse/ende wy hopen
(ist dat Godt beliest) sy sullen oock haest comen/
ende op die selue plaetse souden wy ons versame-
len. Doen seide hy dattet hem seer wel behaech-
de ende danckte Godt.

Maer hy was voor drie Jaren (wt die Ma-
ninte Rio di Platta vander Stadt diemen hiet
la Sancio/die welcke die Spangiaerden in heb-
ben) af ghesonden aen der Zee/dwelck is CCC.
mijle weechs/dat hy soude die natie diemen heet
Carjos die de Spangiaerden te vyzende hebben/
daer

daer in honden dat sy wortels planten die ~~Daer~~
dicka heeten/ op dat de Schepen daer weder com-
me mochten by den wilde dieren vintelic krijgen
waert dat sy gebreck hadden welck de hoofma
also bestelde/ en de nieuwe eydinge in Spaengien
ghebracht hadde/ met name gheheten Capiteyn
Salasar/ die oock mette anderen schepen weder
quam. Wy voeren met hen lieden binnen inden
hurten/daer sy onder de wilde woonde ende be-
de ons redelyck na haer maniere ende wyse.

✠ Hoe ick ghesonden wert met eenen
Naecken vol wilber lieden tot ons groot schip.
Dat x. Capittel.

Dier nae badt onse Capiteyn den man de
wy onder den wilden vande dat hy ee-
nen Naecken met volc bestelde/ die sou-
den een van ons by dat groot schip vo-
ren op dat het oock by hen lieden soude comen.
Daer schickte my die Capiteyn metten wilber
lieden nae den schepe/ en wy waren drie nachten
wt geweest/ dat die vanden schepe niet en wisten
hoe dat met ons was oft stont. Als ick nu met-
ten naecken op eenē boge schuet weechs na by dē
schepe qua/maecte sy een groot geschrey/ en sel-
de haer ter weyze en en woude niet dat ic metten
naecken naerder quam/ maer sy riepen my toe
hoe dat toe ghinck/ en waer dat dat ander volck
bleef/ende hoe ic also mitten Naecken vol wilber
lieden quam/maer ick sweech stille/ ende en ghaf
henlieden gheen antwoorde/ want die Capiteyn
hadde my beuolen dat ick my truylich ghelaten
soude/om te mercken wat die soo noch int schip
waren doen wouden. Als ick haer nu nede en

ant-

an woorde/riepen sy onder malcanderen: het on
is niet recht om der saecken / die ander moeten
doot sijn/ende sy comen niet desen eenen/ hebben
de moghelijck noch aneer volck achter / om ons
schip in te nemen / ende wouden schieten/ maer
doch riepen sy my noch eens aen/ ende doen be
goste ick te lachene/ seggende sijt te bieden/ goede
nieuwwe i gdinghe/ laet my nader comen soo sal
ick y alle dingen berichten.

Daer na seyde ick haer hoe dat metter saecken
stopt/ des verbliden sy haer seer / ende de Wilde
boeren niet haren saecken wederom na hups/
ende wy quamen metten grooten Schepen heel
na byder wilden woninge/ en daer lieten wy een
nen Anker te gronde/ende laghen daer en wach
ten op die ander schepen/ die daer dooz den storm
wint van ons verloozen hadden / die noch comen
souden/ en dat dozp daer die wilden waren / heet
Acutia / ende die man die wy daer bonden heet
Johan. Ferdinando/ ende was een Boschhappo/
vander stadt Bilbau / ende die Wilden die daer
waren / heeten Carlos / dese brachten ons veel
wiles vleesch ende visch / daer vooz ghauen wy
haer hengelhaken.

Hoe dat ander schip van onsen ghesela
schap aen quam/ dat hem inder Zee van ons
verlozen hadde / daer den Ouersten stierman
in was.

Dat xi. Capittel

Als wy onttent drie weke op deselve plaet
se geweest ware quam dat schip daer de op
perste stierman in was/ maer dz derde schip
was verdroncken/ want wy en vernamen
niet

niet af wip ruste ons toe om voort te vare/ en wip
hadden victaly verghadert vooz ses Maenden/
want wip hadden noch. C C C. mijlen te wa-
ter te varen. Als wip alle dingen ghereet hadden
ghemaect/so verlozen wip op eenen dach. dat
ghroote schip inder harenen/soo dat die reyse al
so belet wert.

Wip laghen daer inder wildernissen in ghroo-
ter breezen ende leden ghrooten hongher / ende
moesten hoethdissen ende beltratten eten / ende
andere wonderlycke ghediecten meer die wip crij-
ghen konden/sock aen wip w ater kerken die aē
den steenen hanghen/ende dierghelycke meer sel-
same ende wonderlycke spysse. Die wilde die ons
eerstmael victalien ghenoech toe brochten/als sy
waren getoeh van ons hadden soo onttoeh ons
den meesten hoop op ander plaetsen/ende wip en
dorsten haer doen oock niet wel betrouwen al-
so dattet ons verdoot daer langer te bliuen lig-
ghen ende te verghaen. Aldus werde wip daer om
met malcanderen ees dat den meesten hoop ouer
lant soude trecken na die Prouincie de Soncion
ghenaempt woort/het welc noch. C C C. mijlen
van daer was. Die ander soudē metten ouer ge-
bleuen schepen derwaerts comen. Aldus behielt
die Capiteyn onser sommige bi hem/die niet hē
souden ouer dwater varen Die ghene die ouer-
lant toghen/namē victalie met haer om daer me-
de dooz de wildernisse te treckē/lepdēde sommige
wilden met haer/en toghen henen/maer haerder
bele storuen van hongher. Die ouer ghebleue-
ne quamen totter stadt/alsoo wi naemaels beuē-
den. Ons anderen was dat schip oock noch
doet te cleyn om ouer die zee te varen.

✠ Hoe wy van rade werdē ende boe-
ren na sinte Vincent daer die portugalosers dat
lant in hebbe/ende meyniden noch een schip te be-
vrachten van hen lieden/ende daer mede onse reis
te eynden/leden dooz grooten storm vander ze-
schiphzekinghe ende en wistē niet hoe verre dat
wy van sinte Vincent waren.

Dat. LXX. Capittel.

D hebben die Portugalosers een eplant
harde by den vasten lande inghenomen
dat heer sancte Vincente inder wildē spra-
ke Orbionnie/De selue Bzominie leyt
ontrent LXX. mylen vander plaetsen daer wy
waren Onse meyninghe was derwaerts te vare
ende te besien of wy costen van den Portugaloi-
fers een schip te bevrachten crighen om in Bid-
de Platta te varen/want dat schip dat wy noch
hadden was ons allen om daer in te varen veel
te cheyn. Om dat te hoorden voeren onser som-
mighe/metten capitteyn Salaser ghenaeamt na
dat eplant sancte Vincente/ende onser gheen en
hadden daer meer gheweest dan een die Romain
hiet/ende die liet hem drucken dat hy dat landt
wel wederom vinden soude.

Wy seplden wter Hauenen Inbiassape ghe-
naemt/de welcke leydt xxiiij. gradus/ende een
half Suptwaert equinoctiael/ende quamen on-
trent twee daghen na onser wtvaart/by een Ey-
landt genaemt Insula de Alcatrazes/ontrent
xl. mylen/van daer wy wt geuaren waren/ende
daer wert ons den wint also teghen dat wy daer
by moesten Ankeren.

In dat selue eplant was seer veel vogels diemē

alkatrafes heet/ende die sijn lichtelick te hant
soo wast nu oock den tijdt dat sy bzoepden ende
jonghe op bzochten/Waer ghingen wi aent lant
ende sochten soet water in dat eplandt ende vonden
daer oude hutten/ende der wilden pot sichten
die in boorgaende tijden in dat eplandt ghe-
woest hadden ende vonden oock een cleyn water-
ken op een clippe. Waer sloeghen wy vanden bo-
ghelen veel doot/ende namen oock van haer
eyeren mit ons int schip/ende kroekten de voge-
len ende eyeren om te eten. Als wy nu ghere had-
den verhef hem eenen grooten storm windt vā
den Sijden/ dat wy nauwelick den ancker be-
houden en costen/alsoo dat wy sochde dat ons
de wint op een clippe doen slaen soude die selue
was teghe auondt/ende wi meynden noch in een
haue te comen die Canime geheeten was/maen-
eer wy daer by quamen wast nacht/ende en costē
niedt daer in comen/maer wy boeren af vande
lande mit ghrooter breezen/ende meynden oock
niedt anders/die baren souden dat schip ontstuc-
ken slaen/wandt het was aen enen hoeck lande
daer altoos die baren ghrooter sijn dan midden
mit diepte vander zee/ende verre vanden landen.
Ende wy waren dien nacht soo verre vanden
lande comen/dat wy des mozghens dat niet sien
en costen niet te min nae lange baren cregken wi
dat landt weder int gesicht/maer den storm was
soo groot dat wy ons nauwelijc langher onthou-
den en costen. Die selue de meer in dat landt ghe-
weest hadde/lier hem duncken doen hy dat landt
sach/dat het sancte vincente was ende voere daer
recht toe. Waer werdt dat landt alsoo met neuel
ende wolcken bedect/dat men niet wel kennen

en

en cost. Wy moesten doen al wat swaer was
inde zee worpen ende dat schip lichter makē om
de groote baren wil.

Alsoo waren wy in groofter sorghen/ende voerē
hoort/meynde die hauene te treffen daer die Por-
tugaloisers woonen/maer wy saelgeerden.

Als nu die wolcken een wepnich op braken dat
men dat landt sien coste/so septe die Roman / hy
liet hem duncken die hauene was voor ons/dat
wy recht na een clippe baren soudē wandt die
hauene lach daer achter/aldus voeren wi daer bi
maer doen wy vast daer by quamen /en sagē wy
niet dan den doot voor oogen/want het en was
die hauene nitz/ende moeste recht opt lant baren
en schipbrekinge lijde om des wints wille: die ba-
ren sloegen teghen dat landt datmen hem grou-
welen mocht Daen baden wi God om ghenade
en hulpe voor onse siele/en deden als schipuarēde
hede toe behoort/die schipbrekinge lijden moete.
Als wy nu so quamen daer die baren aent lant
sloegē voeren wy so hooge op de baren hēde/dat
wi stepl nederwaerts af lagen/als oft wy van ee-
ner muer ghesien hadden/ Mer den eersten stoot
die dat schip aen lant dedeghinghet van malcan-
deren. Doen spronghen sommighe daer wt/ende
swommen aent lant/ onser sommighe quame op
de stucke te lande ende alsoo help ons Godt alle
lewendich aen lant/ende het regende en waepde/
so seer/dat wy heel vercoot waren.

✠ Hoe wy gewaer werdē in wat lant-
schap der wilden lieden/wy waren daer wy den
schipbreuck geleden hadde

Dat. **IIII**. Capittel.

Wls wi nu aen lant comen waren dancetens
wv God dat hi ons leuendich hadde te lā-
de laten comen/waren ooc niet te min be-
dzoeft/om dat wi niet en wisten waer wv
sijn mochten/ter wijlen die Roman dat lant niet
recht en kende oft wi verre oft bv dat eplant sanc-
te Vincente waren ende oft daer oock wilde lieden
woonden daer wv schade af lijden mochten/soo
kiep eē han onse mede gesellē/met name Claudio.
en was een Francops/lancx den oever henen/op
dat hp hem verwormen mochte/ende sach een
dorp achter den bossche ligghen/daer in die hup-
sen ghemaect waren op der Cristenen maniere
en hp ginc daer henē doe sach hi dat eē dorp was
en dat ter Portugaloisers in woonē/en heet met
name Stenge Chem/en is twee mijlen vā san-
te Vincente te doen sepde hi henlieden/dat wi hadde
eenen schipbvuer gheleden/ende dat het volc seer
bedzoefsen was/ende en wisten ooc niet waer
wi henen souden. Als sp dat hoorden quamen si
wt geloopt/ende namen ons met haer in haer
hupsen ende cledden ons/Alus bleuen wv daer
sommighe daghen tot dat wv weder tot ons sel-
uen quamē. Van daer vepsdē wi ouer lant na sāt-
te Vincente/daer deden ons die Portugaloisers
alle eere aen/en gauen ons een tyt lanc den cost.
Daer nae begoft een peghelijck wat te doen daer
hi hen op onthielt. Als daer doen sagē dat wi al-
le onse schepen verloren hadden/soo schickte die
hoofstman een Portugaloisere schip na ons an-
der volck dwelch noch achter bleuen was in bpa-
sape/om die selue ooc derwaert te bzingē de welc
oock also geschiede.

Hoe Sancte Vincent gheleghen is.

Wat 3333. Capittel.

Sancte

Sancte Vincente is een eplaat/lept daer
byden vaste lande/daer in sijn twee ste-
dekens/ee inder Portugalosers sprake
ghenaemt Sancte vincente/maer inder
wilde sprake heetet Ozbioneme/dat ander is on-
trent anderhalf myle vā daer/en heet Iwawastu-
pe nu ligg hen daer noch sommighe hupsen in/
die heeten Agento/inde selue maer inen sucker.
Ende de Portugalosers die daer woonen hebbe
een natie van Basilliane te vziende die de tuppim
skin heeten en dier natien lant streckt hem lxxx
mylen weechs lant dat lant inne/ende lant der
zee ontrent xl. mylen. Ende dese Natie hebbe op
beide syden vanden/nae der Suptsyden en ooc
na der Noordsyden hare vanden op te Supte
syde heete Cortos. en die vande op der Noorde
syden heeten die Tuppim Amba/oock worden si
van haer vanden Ewarar geheeten dat is v-
anden te segge Die selue hebben den Portugalos-
fers veel schaden ghedaen/ende moeten haer noc
op deser tijt vooz haer wachten.

✠ Hoe dpe plaetse heet van daer haer
dpe meest heruolghinghe vanden vanden ghe-
schiet ende hoe datse gelegen is
Dat. IV. Capittel.

Der lept eenen hoeck lants/vijs mylen
van Sinte Vincete dat heet Bzikoka
op dese plaetse comen haer vande die
wilde lieden neerstelijck aen/en waren
tussche ee eplāt dat S. Marco heet en de vaste lā-
de dooz Om dese haert te beneme/stelde haersom-
mige mammeluisen dat gebroeders waren ende
haer badere was een portughaloffer en haer moe-
der was een Basillische Vrouwe.

dese

dese waren Christenen gheschiet en betuaren bep
 de inder Christenen ende inder wilden aenslagen
 ende spraken Die oudste hiet Johan de Praga/
 die ander Diego de praga/de derde Domingus/
 die Praga die vier de Francisco de Praga/die vijf
 de andreas de Praga ende haer vader Diago de
 praga/Dese vijf ghebroeders hadden voor haer
 ghenomen ontrent twee laer eer ick daer
 quam/mede noch ander wilde lieden/dat haer
 vrienden waren/dat sy daer en vasticheyt make
 souden teghen de vanden/op die wilden lieder
 maniere/welck sy oock gedaen hadden/daerom
 waren oock sommighe Portegaleusers tot haer
 getogen om daer te wonen/aengesien dattet een
 sijn lant was/ende dat selue hadden hare vanden
 bespied/de Tuppin Amba/ende hadden haer
 in haren lande daer op toe gherust/dwelck om
 trent treu. mijlen van daer begint/ende ware op
 eender nacht daer aen comen/miet lxx. naeckens
 oft schuyten/ende hadden se gelijk haer maniere
 is in eender vren voor den doge aengeuallen/en
 die Mamalupcken tsamen metten Portegalop
 fers waren in een hups ghesloopen/dwelck sy van
 eerden gemaect hadden/ende haer daer geweert
 Die ander wilde lieden hebben haer in haer hut
 ten by een gehouden/en haer also lange geweyt
 als sy costé/so datter veel van haer vanden doot
 bleuen/maer ten lesten creghen die vanden die
 suerhant/en ende hebben die stadt Bizikoka aē
 gesteecken/ende alle die wilde gheuangen/maer
 den Christenen welcken ontrent acht mochten
 gheueest sin/ende den Mamalupcken en had
 den sy niet doen connen inden hups/want Godt
 wilde se bewaren/Maer die ander wilde die sy ge
 uangen

Dangen hadden/ hebben sy terstont van waer-
deren gesneeden en gebeult/ en syn daer na wech
om in haer lantschap getrocken.

Hoe die Portugaleusers Baskioka we-
derom opghericht hebben/ en daer nae een
Bolwegh in dat Eylant. Hantte Maer-
maerten.

Das xvi. Capittel.

Dier na dochtet den ouersten ende der ge-
meenten gontsyn darmen den seluen hode
niet en verliete/maer datmen daer in bou-
wen sonde op het sterfste/want men was
daer dat gantsche landt bestierme conde/alsulcx
hebben sy noch begoft en volghet. Alla die span-
den sulcx merchten oft ghewer worden/ dat die
sterfte Baskioka hantte sterf was/verken sy den

nachts enen wel hoop die sterfte ouer en namen
hoop haren buet alle die sy crigen costen contom
sanare

sancte Willelme/ende want die so binnen het land
woonden merkten dat si gheen noot en hadden/
midt dat die stercke daer tegen oprecht was en
daer ghemaect so leden si daer ouer schade/daer
na dachten die in woonders dat si noch een huys
oft stercke maken souden/daer op het water/het
eylant sancte Marco/welck recht tegen Sicilie
sta ouer lach/ende dat si daer in gheschut en volc
legghen souden om alfulche daer den wilken te
beletten. Aldus hadden si nu een bolwerck in dat
eylant begost/maer niet volenst/ende dat al-
fulcher oorsaken wille ghelijck sij nu berispen
dat daer op dat pas gheen Portugaloise beset-
ten daer in aenmerken en woude. Ic was daer
nu dat ich den hoek des lands besien soude. Als
die inwoners hoorden dat ic een Duytsch was
en dat ich nu wat op gheschut verstant/begheer-
de so van mi oft ich woude in dat huys in dat
eylant syn/ende daer die spanen helpen waechen
si souden mi ghesellen beschicken/ende een goede
bescholdighe gheuen. Doe seiden si mi waert dat
icht dede/ich soude vanden Coninck gheneten/
want de Coninck plach sonderlijcken dien / die
in sulcke niemne landen raet ende hulpe gheuen/
haer een genadich heer te wesen/Ic werdes niet
daer lieden enig/dat ic vier maenden lanc in dat
huys dienē soude en daer na soude een overste na
des Coninck wegen daer comen met schepen/en
daer een steenen blockhuys in maken welck daer
stercker sijn soude also dat oock gheschiede. Den
meesten tijt was ic int blockhuys niet mijn be-
de/ende hadde een luttel gheschuts by mi. Ic
was in groeter vreesen om der Wilken wille dat
huys en was niet sterck/ende mi moesten daer

Almoech blyfelijck wacht houden op dat die kon-
de niet heymelijc inder nacht kom: hi dact en son-
den/want si dat souwts versocht/niebt te min
God hadt ons dat wy haerder ghelwaer werden
inder wacht/Mae sommighe maenden quam die
ouerste van des Coninc weghen/want die ghe-
mepte hadde den Coninc gescreuen wat groo-
ten hoerschmoet haer die vanden aen dien hoek
des lants deden/ende hoe schoonen lant dat was
ende hoe rom oock niet profijtelijck en ware dat
men dat soude verlaten. Om den dat te verbeteren
quam die ouerste Thomas Bussa genaempt/en
besach den hoek lants/ende die stede die de ghe-
mepte gheerne vast ghemaect hadde. Daer se-
de hem die gemepte vanden dienste die ick haer
ghedaen hadde/ende hoe ick my daer in dat huys
begheuen hadde/daer doch anders gheen Portu-
galoffer in en vroude sijn/ouer mits dat het qua-
lijck vast gemaect was/Wat selue behaerlyde heb-
seer wel/en seide/hy soude mijn sake den Coninc
vertellen als hem God weder in Portugal hiel-
pe/ende ic soude des ghenieten. Sijnen tijt die ic
der ghemeynten hadde toe geseyt te dienen was
dat namelijck vier maent/ende ick begeerde oor-
lof. Maer die ouerste tsamen met ter ghemeynte
begheerden dat ick noch eenen tijt lanch in dien
dienst bliuen soude. Daer op ic met hen liede en
hoert noch twee iaer te dienen ende als die tijt om
waer/soudeuten my sonder eenich hinderen met
ten eersten schepen daer ic in comen cost/lact nae
Portugal zeplen daer soudeuse my vergenagen.
Daer op gaf my die ouerste van des Coninc we-
ghen mijn priuilegien/soo dat die maniere is te
ghen den Coninc busschters die dat beghe-
den. Hy maecten dat streyn hofwerck/ende le-
den daer sommighe stucken gheschuts in. 107

Wet d'olde goede wight ende toe staet daer
in te hebben.

Woe ende tot wat oorsaecken wy die
byanden op eenen tijt banden Jare meer na
op den anderen tijt verwachten moesten.

Dat vijg. Capittel.

Ner wy moesten ons op twee tijden van
den Jare meer wachten dan anders / ma
welcken als sy hare byanden niet ge
wilt wachten te nemen / Ende dese twee
tijden sijn dese / Een is inde maent November /
want dan worden sommige vruchten rijp de he
ten op haer sprake Abbati: daer af make sy d'ac
dien beten sy kan wi. Daer by hebben sy haer
wortel Manthiocka / ende daer af mengen sy wat
daer onder. Ende om desen drancx wille als de
Abbati rijp is / ende sy wederom vanden cruych
comen / dat sy dan de vruchten Abbati moeghen
hebben om haren drancx daer wt te maken om
haren byant daer toe te eeten / als sy renen geuon
gen hebben / en verblijden haer een gheheel Jare
lanck daer op / tegen dat den Abbtij tijt comt.
Doe moesten wi oec op haer vermoeden inden
Dogstmaent / want dan varen si een soorte van
bisschen na / die dan wter zee in soete wateren lo
pen / die in die zee comen / om daer in te leggen / de
selue heten op haer sprake Bzatti / die spaengiaers
heeten se Lpsses. In den seluen tijt plegen sy oock
gemeynlijk wt te varen ende te stryden / daer
mede sy eetens haluen inden seluen tijt te beten
door comen mogen / ende dier visschen vangen sy
heel niet clepnen garen / ende hengelen / sy schieten
se oock niet pijlen / ende sy hoerender oock veel
gebraden met haer schups / ende maekender oec
neel wt / het welck sy vieten Dira nu. Doe

**Doerick vanden wilden gheuanghent
wert/ ende hoe dat het selue toe giuck.
Dat xijij. Capitttel.**

Ick hadde eenen wilden man vanden ge-
sachte diemmen Arias heet/ ende die waer-
mijn eyghen/ die selue binck nu wilt/ en
ick ginc oock seuerijten met hem int wout
Alsoo gebuerdet op een tijt/ dat een Spangiaert
mit den Eplande van sinte Vincent tot nu quam
in dat Eplant sancte Marys/ het welck vijf mylen
vanden Wolwercke is daer ick in bloode/ met
noch een Duprsche/ die welcke hier mer nanne He-
liodorus Wessus/ Eban Wessi saliger gedacht
sane/ en die selue was in dat Eplant sancte Vin-
cente/ in een Ingenio daer men Supcker anaket/
ende in de Ingenio was een Genesopser die Jo-
sephe Dinslo heet/ ende dese Heliodorus was der
Coopslieden schrijuer ende beschriker die totten
Ingenio behoorde/ Ingenio dat son linsseu daer
men het supcker in maect/ nietten seluen Heliode
10 had

En hadde ick te hoopē enen kenneisse ghehadet/
want doe ic niette spae gien dē den schiphuere
daer onder dat lāt leet/so want ic hem daer in dat
oplāde hā sinte Wincēt/en hi bewees mi oec bztēt
sehan Aldus quam dese oec tot my/en woude be
sien hoe dat my ginch/want hy hadde mogelijck
gehoort dat ic ranc was. Ick hadde mijn slans
dien dach te rojen int mont gesont om wilhāet
te hangen. Ick woude dat des anderē dachē co
mē hālē/op dat my wat mochtet te etē hebbē wāt
mē daer in dat lāt niet veel meer en heeft dā wat
water wildernisse comē Als ic nu hoor dat wout
ginch/berhief hem op beyden syden des werchs
et groot gescrep op der wildē lieden maniere/en
quamē tot my in geloopt/en si hadde mi ronde
ten ontmet en haer bogē op mi niet piltē ghe
vāt en schotē tot mi in: Doe riep ic nu help God
mijnder sielē Ic en hadde dat woot nu so rasch
het geseyt/si sloegē mi ter eerden/schotē en stakē
op mi nochtans en wonden si mi niet meer/God
lof/dan in een been en schooydē mi mijn cleederē
handē lijve dē eene die hals kappe/die ander hē
hoet die derde dat hemdeē so dooyt aēē begoffē
dōē te kijnē o mi/die eene seide hi was eerst bi mi
getwerft dē ander seide hi hadde mi geuangē/en
te wijle sloogē mi die andere niet haer bogē Noch
et leste so hiēē mi twee van haer liēē handē aē
dē daer ick so naert was/die eene nā mi by dē een
en arm/die ander by dē anderē arm en sommighe
achter mi ende liepē alsoo niet my haesteijc dooy
dat wout na de zee toe/daer si hare naechers had
dē Als sy mi nu by de zee byochē/daer sach ic dōē
oncrent enē steewoyp verre haer naechers stam
die sy wt der zee opt lande ghetoghen hadden on

der een dage/ende noch eenē anderē grootē hoop
wilde daer by als my die selve saghen daer hant
leiden liepen sp my alle teghen/ende waren ber
riert met pluymen/op haer maniere/en beten in
haer armē ende drepden my also/dat si mi etē
wonden ende daer ginch een coninc booz my he
nen metten houte daer si de ghenangen mede doot
samen. Dese p̄dictē ende seide hoe si mi haren sla
te den herot/want also heeten si die Portugalot
fers als syse ghenanghen hadden/eten wonden/
ende haerder vrienden doot aen mi waken. En
als si mi bi den naetker hadden ghebrocht/so stie
ten my haerder sommighe met voeten Dōt hā
sten si haer helpende malcanderen dat si die naet
ker wederom int water schouen/want si hadden
sorge dat in Bzikioka eenē alarm/wordē soude/
also dat oock geschiede Maer eer si die naetker
weder van dat lant inden watere schouen/so wou
den si mi eerst die handen tsamen ende si en wa
ren hier al tsamen wt een wooninghe/En pege
lijck aldea handen anderen verbroot dat hy sou
de lelich thups waert baren/ende keuen metten
tween die my behielden. Sommige seiden si wa
ren effen also na by my gewerst als sp/en woude
my daer gelijc op der stede dootslaē/daer stont te
en hadt/en sach om na den slach/maer ten lesten
hief die coninc aen die my behondē woude/en se
de sp wouden my leuendich thups voeren/op dat
my haer wijfs ooc leuendich sien souden/en hā
sestdach met mi honden mochte/want dan wou
den sp my katwēsi gepicke dode/dat is sp wou
den brānck maken/ende haer vergaderen om ee
nen sestdach te maken ende souden my dan met
malcanderen eten.

Wp dien woegden listen sijt bijnen/ende bonden
 my vier sticken oft coorden om den hals/ ende
 doen most ich inden naechen clommen/ ter hoghen
 sy noch opten lande stonden ende bonden die op
 den handen coorden om den slaechers/ ende scha
 uense wederom na die zee/ om daer mede weder
 schipf waert te baren.

Hoe sy met my wederom achterwarts
 wonden baren/ en de onse angaamen miemen
 de my haer weder te onnemen / ende sy haer
 weder tot haer keerden/ ende scharmutselden
 met hen lieden.

Dat xij. Capittel.

Daer seyt een klein eylandken haer by daer
 ick ghevangen was/ daer water vogelen
 in nesten/ die wyaer beeten / ende hebben
 rode wlynnen / daerom praechden sy my
 oft haer vanden die Cuppin. Thins dat iaer
 oock daer gheweest hadden ende die vogelen by
 baren Jonghen ghevanghen hadden/ doen seide

ick

ich ja/ Maer sy woude niet enen toe besien / want
sy de pluymen van groter weerden achten die van
dien vogelen comen / want alle haer rieraet is ge-
wepulijck handen pluymen ghemaect / ende der
hooggenoemder vogelen *Whara namare* is / dat
haer eerste vederen oft pluymen die haer voffen
wit grau / sy / Maer die ander vederen die haer
daer na wassen sy swart grau / ende daer mede
blijghen sy omtrent een iaer lanch ende daer na
worden sy root gelijk als rode herbe. Alsdan
daeren na dat eplant toe / meynende dese vogelen
te hanghen / Maer als sy nu omtrent twee buffen
schieten wijt vander plaatsen comen waren daer
sy haere naechers staen hadden so saghen sy ach-
terwaerts daer wast doen vol van den welken
Cuppin Jhins / ende oock sommighe *Portuga-
leusers* onder haer / want wy volghden een slaue
doen ick geuangen wert / maer de selue ontquam
haer / ende hadde eenen allarm ghemaect / alsoo
dat sy my meynden te verlossen / roepende totten
ghenen die my gheuangen hadden / waert dat sy
cloeck ware dat sy weder keeren ende tegen haer
schermutzelen souben / Ende sy keerden metten
naecken weder omme tot henlieden aene lant / en
die opten lande waren / schoten niet roeren ofte
buffen ende niet pijlen na ons / en die inde maec-
ken wederom tot haer / ende onthonden my doen
mijn handen / maer die roorde die ic om den hals
hadde die waren noch vast gebonde / so hadde nu
die Coninc des *Pakers* daer te in was een roer /
en een weynich puluer / twelc een *Francois* hoog
byasilien hout gegene had / nu moest ic op die aer
lant waren affschiet / Als sy nu een wijle gescher-
mutzeert hadde / doe soychde sy dat haer die ande

te oock niet naechter versterckē en haer na lage
 soude/en hoeren daer om van daer waer by vā
 haer liede geschote / en si boze ontret een schiet
 van een Walcheper berre van den Wolwerck te
 Bykioca hant daer ick in plach te sin/en doen
 by daer hoorde hoeren moest ick dē naechē over
 eynde staē/dat my myn gesellen sien costē. Daer
 schote sy totē bolwercke twee grote stachē op dē
 maer sy schooten te royt/in midler tijt quamē som
 enige naechens ons na geuaren van Bykioca/
 meynende sy wonden ons achter halen / maer sy
 roepden te rosch wech. Als die viende sagen dat
 sy niet helpe costen/hoerde sy weder na bykioca.
 Watter gheschiede int wederkeren na
 haer Lande. Dat 11. Capittel.

Als sy nu ontrent by. vijlen wech by vā
 kioca geuare waer na haer latschap/so wast
 tegē dē anont/en was optē seluē doch als sy nu
 geuangē hadde/en sy bozen by een eplant / en ro
 gen die naechens op het lant/meynde die naechē
 daer te bliue/en stockē niet tot ten naechē al lant

Stille opt land gaten en ronden te zij sien/want se
 ander dat aensicht geslagē was / t'och ick en coft
 noc niet wel gae / en moeste aldins int sanc liggen
 om der wonden wille die ick int been hadde. Op
 stonden rontom my en dazeyde my datse int ete
 woude. Als ick nu in so groten angst en ianuer
 was/besocht ic doe dat ic boozmaris niet gedaē
 en hadde/namelyck dat bedroef de ianuehal daer
 wy hier in leue/en begoft doen mit wienende oge
 te singe tot gront myns harte/besen psalm: De
 dieper noot schrey ic tot dy/ete. Doe septe de vrou
 de/siet hoe weynt sy nu is sy bedroeft/Waer na
 docht haer datse geē goede legeringe in datplāg
 en hadde/om dien nacht daer te bliuen/en boere
 wederom na den vaste lande toe / en daer waren
 hante die sy boozmaris ghout hadde / en t'was
 indet nacht als wy daer quamē / en sy trocke die
 draeckens opt land/en maecte vier/en leyden my
 daer na by. Waer most ick in een net slapē/dwelc
 sy in haer sprake Juni hesten/ dat sijn haer bed
 den/en bindense aen twee palen/houen die aerde/
 oft ist in een mont/so bindē sijt aen twee bomen.
 Die coorde die ic om den hals hadde/bonde sy bo
 ren aen eenen boom/ en lagen die nacht rontom
 my en bespottē my / en hietē my op haer sprake
 Diechere inbau ende dat is/ghy siet mijn gebonde
 dier. Eer nu de dach dooz dzanc/boere sy wederom
 hoe/en roepde de gantsche dach lanc/en ontrent
 de tijt als die Sonne op besperrijt stant/waren
 sy noch twee mijlen van der plaatsen daer sy doen
 nacht legerē coude/en doe verhieff haer een grote
 swarte wolcke/en qua achter ons hen seer sechte
 helcke/en sy ropde rasch booze / op dat sy mocht
 te aen land comē om de wolcken en wints willē.

Mis spyt saghen dat sij niet ontfach en costte
seyden sp tot mi. **A**smunghitta des/ **E**xppanden
Quade/ **a**manasu p an der **J**uune **S**ammimesis se
Dat is te segghen/ **S**preeke niet mit **G**od dat
ons den regen en grooten winst gheen schade en
doe. **I**ch swarech stille/ en de mijn gebet tot **G**ode
ter wilen si dat dat mi begeerden/ en sepe niet
bedorsten sinne dat goede mijns herten aldus:
Ghy almachtige **G**od/ **G**emelscheit verrijt
sche getwelt hebben ghi die van begin der werelt
den genen die **u**manen aenroepen gheholpen
ende verhoort hebt onder den ghodloosen/ ver
hoort mijn **u**we barmherticheit op dat ic mac
bekennen dat ghy noch by my sijt/ en dat die well
de heydenen/ die welcke u niet en kunnen sien mo
ghen dat ghy mijn **G**od mijn ghebet verhoort
hebt. **I**ch sach inden naechter gebonden/ also dat
ich mi niet om keeren oft om ghesien en cost nae
dat weder/ maer sp sagen dicwils/ en begosten te
seggen **G**qua moa **a**manasu/ dat is aldus geseit
Dat groot onweder gaet achterwaerts. **D**oen
rechte is mi een weynich op/ ende sach achter mi
dat die groote wolcke verginck doen dancke ich
God. **M**is wip nu aent lant quamen deden si niet
my als boom/ bonden my aen eenen boom en la
ghen des nacht stonde om my/ ende seyden wy
waren nu na bi haer lantschap/ wy sullen den an
deren daech tegen auont daer aen comen/ waer of
ich mi niet seet en verblide.

+ **H**oe si des daechs niet van om ghin
ghen en si my by haer wooninge brochten

Dat. **XXIII**. **C**appittel.

D En seken dach dat der sonnen te velen
so wast ontrent verspergt als wy haer be-
nighesaghen/en waren also dy daghen
op de haert geweest want het waren der
sich mylen van Wylioka tot dier plaatsen daer
ick henen gevoert werde. Als wy nu heel bi haer
woninghe quamen so wast een dorpke dat had
de tien hutten/en si noemden dat Swattibi/wi
hoeren op eenen oever lants/bluelt op de zee leit
Daer heel by waren hare vrouwen in haer woz-
tel ghe was/die welcke si Mandioka noemen in
desen wortel ghewas ghinghen veel van hare
vrouwen ende trocken wortelen wt/ende die sel-
ue vrouwen die moeste si aenroepen/ende aldus
tot haer segghen **I**nnische been er my vram-
me/dat is in onse Duytsche sprake aldus te seg-
ghen/Ick wil lieber eten spijse come.

Als wy nu aen het lant quamen liepen sy alle
ghelijck tsaen wt hare hutte/die welcke hare
alle gelijk tsaen bi malcanderen op eenē berch
ligghen tanch ende vnde om my te besten/ende
die man ghinghen niet haren hoghen ende pij-
len na hare hutten/ende beuolen my haren vrou-
wen datse my betaeren souden/ende die vrouwe
namen my doen tusschen haer/ende daer ghin-
ghender sommighe booz my/en sommighe achter
my henen/si dansten ende songhen een ghesank
ghelijck sy den eyghenen lieden pleghen te singe
als si daeten worden. Als si my nu wode die hie-
ren **I**wara/dat is booz haer vastheyt brachtē
die welcke sy rondom hantē haer dattē mātē
danclich ghesaecht te vā groeten staken ghelijc
als eenen thaps ontrenen hof/ende dāmaken is
alsoo om haerder vanden wil. Als wy daer te
quamen

quamen/hey dat vrouwen volc tot my/ende sloegen
my met kuyften/en trocken my metten baert en
spaken in harer spake aldus / **I**che in ghemine
pe pike a te/dat is te seggen : **W**ien stach gebe ick
in van mijn vrents wegen/tot sonder wyaken/
dien sp lieden ghoot hebben daer ghy ghemoeft
siet/**D**aer na voerden sp my inder huten/ende
daer moest ick in eene Junt liggen/daer quamen
de vrouwen voer en na sloegen ende cradden my
ende drepchden my hoe datse my eten wonden/
Is was dat mans volc by malcander en danc
ken den danc den welken sp kawi noemen/en
hadden hare Gode Tamerka genaemt by haer/
ende songen herlieden der eeru dat sp haer ghe
prophetert ende voorsept hadden dat sp my van
gen soude. **A**lsulch gesanghe moeste ick hooren/
en daer en quam in een half vye geen mans volck
by my/van vrouwen ende kinderen.

Hoe bende mijn heeren by my quamen/
ende seiden my hoe datse my aen een van ha
ren vrienden gheschonken hadden / die sou
den my verwaren/en doot sloe als sp mi eten
wonden.

Dat xij. Capittel.

Ick en wist hare manieren so wel niet ge
lijck iche daer nae versocht ende leerde/
dachte daerom aldus / **I**nu maken sp ghe
reetschap om mi te voden. **O**uer een klein
tijle tijt quamen die twee die my geuangē had
den niet namen **J**eypis **W**asu/ ende syn broeder
Ambinar/**A**ls en seiden dat sp mi hart vaders
broeder **A**ppern **W**asu dat vrentschap geschon
ken hadde/de selue soude my verwaren/en mi oec
doot sloe als men my eten woude/en hem alsoe

daer my eenen manne maeken/want de seker Jupp-
 ern waer hadde omer een Jaer oock een slau ghe-
 hangen/ende hadde den Alkindar Adiri wt vants
 schap gesponcken die den seken doot gheslagen

en eenen naem daer af gewonnen hadde/also dat
 haerom die Alkindar Adiri dien Juppern waer
 beloest hadde/dat hy den eersten die hy hanghen
 soude hem weder schencken soude/die welcke ick
 was. Dooxts seiden die vorigen of de rine gebo-
 ders die my gewangē hadden. Ad sullen de vrou-
 wen u wt hoeren a gaffe/dat moest en verston-
 de ick doen niet/euen wel heetet dansen. Aldus
 zogen sy my mer huten op die plaetse/daer qua-
 men alle die vrouwen die in seuen huten waren
 en grepē my aen/en het mans holt ginc van daer
 Doen leyden my de wijsse sommighe by den so-
 men/sommighe metter rooyde die ic om den hals
 hadde/so hart dat ick niet welck nimen omer
 coft verhalen so rogen sy met my hem en ick en
 wist niet wat sy inden sin hadden/met my te doē
 Doen

Toen werde ick berickenbe op dat lijden ons be-
 reirende verlosset. Jesu Christi/ hoe dat hy van
 den smaden Joden onschuldichghe lede/ daer daer
 trooste ick my seluen en was bes te verduldiger
 doen brochten sy my door des Conincs huten/
 die vatinge waerhiet/ dat is op Duytsch ghe-
 sept die grote witte voghel. Daer des seluen hie-
 ts lach een hoopen verseyde verbe/ daer hoeren sy
 my by/ ende setten my daer op / ende sommighe
 hielden my/ daer en meynde ick niet anders sy en
 souden my daer terstont dootslaen/ ende sach en
 na den Swaer Penne/ daer mede sy die lieden
 dootslaen/ en doen vracchte ick of sy my coets de-
 den wouden/ doer seide sy noch niet. Daer quam
 een vrouwe tot den hoop by my/ en die hadde een
 schynen stuck van een cristall wisschen een dinc ge-
 lict een ghebogen rijcken/ ende scheerde my met
 seluen cristall die lijn vanden van mijn ogen
 af ende woude my den haert vanden mont ooc af
 snijden maer ick en woude alsulc niet lijden/ ende
 seide tot haer lijden dat si nu moeten haert doot
 souden. Toen antwoorde nsi allen seiden dat sy
 my niet dooden en wouden/ en aldus lieten si mi
 van haert noch een wylt tijt behouden. Maer
 niet te wyl na sommighe dagen sneden sy mi de
 haert noch af mit eender scheeren/ die welcke oec
 Francospen haer gheuen niet meer ander comē-
 schap door die ware ende comenschap van hare
 lande.

Hoe si niet mi dansten door die ghe-
 ten daer si die of goden Conunck na hadden.

Dat. 33. 333. Capittel.

3 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1071 1072 1073 1074 1075 1076 1077 1078 1079 1080 1081 1082 1083 1084 1085 1086 1087 1088 1089 1090 1091 1092 1093 1094 1095 1096 1097 1098 1099 1100 1101 1102 1103 1104 1105 1106 1107 1108 1109 1110 1111 1112 1113 1114 1115 1116 1117 1118 1119 1120 1121 1122 1123 1124 1125 1126 1127 1128 1129 1130 1131 1132 1133 1134 1135 1136 1137 1138 1139 1140 1141 1142 1143 1144 1145 1146 1147 1148 1149 1150 1151 1152 1153 1154 1155 1156 1157 1158 1159 1160 1161 1162 1163 1164 1165 1166 1167 1168 1169 1170 1171 1172 1173 1174 1175 1176 1177 1178 1179 1180 1181 1182 1183 1184 1185 1186 1187 1188 1189 1190 1191 1192 1193 1194 1195 1196 1197 1198 1199 1200 1201 1202 1203 1204 1205 1206 1207 1208 1209 1210 1211 1212 1213 1214 1215 1216 1217 1218 1219 1220 1221 1222 1223 1224 1225 1226 1227 1228 1229 1230 1231 1232 1233 1234 1235 1236 1237 1238 1239 1240 1241 1242 1243 1244 1245 1246 1247 1248 1249 1250 1251 1252 1253 1254 1255 1256 1257 1258 1259 1260 1261 1262 1263 1264 1265 1266 1267 1268 1269 1270 1271 1272 1273 1274 1275 1276 1277 1278 1279 1280 1281 1282 1283 1284 1285 1286 1287 1288 1289 1290 1291 1292 1293 1294 1295 1296 1297 1298 1299 1300 1301 1302 1303 1304 1305 1306 1307 1308 1309 1310 1311 1312 1313 1314 1315 1316 1317 1318 1319 1320 1321 1322 1323 1324 1325 1326 1327 1328 1329 1330 1331 1332 1333 1334 1335 1336 1337 1338 1339 1340 1341 1342 1343 1344 1345 1346 1347 1348 1349 1350 1351 1352 1353 1354 1355 1356 1357 1358 1359 1360 1361 1362 1363 1364 1365 1366 1367 1368 1369 1370 1371 1372 1373 1374 1375 1376 1377 1378 1379 1380 1381 1382 1383 1384 1385 1386 1387 1388 1389 1390 1391 1392 1393 1394 1395 1396 1397 1398 1399 1400 1401 1402 1403 1404 1405 1406 1407 1408 1409 1410 1411 1412 1413 1414 1415 1416 1417 1418 1419 1420 1421 1422 1423 1424 1425 1426 1427 1428 1429 1430 1431 1432 1433 1434 1435 1436 1437 1438 1439 1440 1441 1442 1443 1444 1445 1446 1447 1448 1449 1450 1451 1452 1453 1454 1455 1456 1457 1458 1459 1460 1461 1462 1463 1464 1465 1466 1467 1468 1469 1470 1471 1472 1473 1474 1475 1476 1477 1478 1479 1480 1481 1482 1483 1484 1485 1486 1487 1488 1489 1490 1491 1492 1493 1494 1495 1496 1497 1498 1499 1500 1501 1502 1503 1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510 1511 1512 1513 1514 1515 1516 1517 1518 1519 1520 1521 1522 1523 1524 1525 1526 1527 1528 1529 1530 1531 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1538 1539 1540 1541 1542 1543 1544 1545 1546 1547 1548 1549 1550 1551 1552 1553 1554 1555 1556 1557 1558 1559 1560 1561 1562 1563 1564 1565 1566 1567 1568 1569 1570 1571 1572 1573 1574 1575 1576 1577 1578 1579 1580 1581 1582 1583 1584 1585 1586 1587 1588 1589 1590 1591 1592 1593 1594 1595 1596 1597 1598 1599 1600 1601 1602 1603 1604 1605 1606 1607 1608 1609 1610 1611 1612 1613 1614 1615 1616 1617 1618 1619 1620 1621 1622 1623 1624 1625 1626 1627 1628 1629 1630 1631 1632 1633 1634 1635 1636 1637 1638 1639 1640 1641 1642 1643 1644 1645 1646 1647 1648 1649 1650 1651 1652 1653 1654 1655 1656 1657 1658 1659 1660 1661 1662 1663 1664 1665 1666 1667 1668 1669 1670 1671 1672 1673 1674 1675 1676 1677 1678 1679 1680 1681 1682 1683 1684 1685 1686 1687 1688 1689 1690 1691 1692 1693 1694 1695 1696 1697 1698 1699 1700 1701 1702 1703 1704 1705 1706 1707 1708 1709 1710 1711 1712 1713 1714 1715 1716 1717 1718 1719 1720 1721 1722 1723 1724 1725 1726 1727 1728 1729 1730 1731 1732 1733 1734 1735 1736 1737 1738 1739 1740 1741 1742 1743 1744 1745 1746 1747 1748 1749 1750 1751 1752 1753 1754 1755 1756 1757 1758 1759 1760 1761 1762 1763 1764 1765 1766 1767 1768 1769 1770 1771 1772 1773 1774 1775 1776 1777 1778 1779 1780 1781 1782 1783 1784 1785 1786 1787 1788 1789 1790 1791 1792 1793 1794 1795 1796 1797 1798 1799 1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2

Mer na hoerden sy my van daer sy my
die wijnbrauwe af geschorst hadde hoer-
de herten daer die Cammerka haer af
gaden in waren en maecten eenē konder

rinck om mi henen/daer stont int midden in/en
twee vrouwen bi mi/en bonden mi met een snoet
sommigedingen aen mijn een been die ratelbē en
bonden mi soch achter op den hals een schijne vā
vogelsteerten gemaect/en was viertant datse mi
niet thoost giuck/en dat heet sy haer sprake ar-
soia. Daer nae begost dat vrouwe volck al tsamē
te singhen/einde also haren thoosn lude so most
ick metten bene daer sy my die ratelen aen ghe-
bonden hadden neder treden/op dat het ratelen
he niet haren sancck accor deren soude. En dat
been daer ic in gewout was dede mi soo wee dat
ick non ghestaen en coste/want ick en was noch
niet verbonden.

✠ Hoe si mi na dē danse den Jppetus
Wasn thups brochten.

Dat 33333. Capittel.

Dus nu de dans eē eynde hadde/wert ic de
 Apperutwasu ouer geleuert/ Daer haelen
 si mi in vasten bewaringe. Doen seyde hy
 my ic hadde noch wat tijts te leuen/ doen
 brochten si alle haer afgoden die inder huttē wa-
 ren en settēse ront om my/ en seyde/ die hadden te
 horen gesept datmen eenen Portugalloiser van-
 ghen soude. Doen seyde ick/ Dese dinghen en heb-
 ben gheen macht/ ende en connen ooc niet spzke
 ende lieghen dat ick een Portugalloiser ben/ mer
 ick ben den Francopsen vzienden een en dat lang
 daer ick schups ben heet Alemanien. Daer op sel-
 den si dat ick moeste lieghen/ want waert dat ick
 der Francopsen vziēte een ware/ wat ick dan on-
 der den Portugalloisers dede/ si wistē ooc wel dat
 francoisen also wel der Portugalloisers vbandē
 waren als si/ want die Francopsē comē alle iare
 metten schepen/ en brachten haer messen bsslen/
 spiegelen/cammen ende scheeren en si gawē haer
 daer hooz ander ware/ als brasiliē hout ratoen/
 bederē en peper/ daerom warē si haer goede vziē-
 den/ dwelck die Portugalloisers also niet gedaen
 en hadden maar si waren in voopleben iare daer
 int lantgecomen ende hadde daer al daer si noch
 woonen onder hare vbandē vziētschap gemaect
 en daer na waren si oock tot haer getomen/ ende
 begeerden met haer te handelen/ en also waren sy
 wt goeder meyninge aen haer schepen getomen
 en daer in ghecommen ghelijck als si noch dage-
 lijck inden Francopsen schepen deden / en seyde/
 als die Portugalloiser haer der genoegh int schip
 hadden hebben sijse ghegrepen en ghebonden tot
 haren vbanden gheuert/ ende die hebben se ghe-
 doet

doeten gete/ en haerder sonninghe hebbenise niet
hare gheschut door schote ende veel spijs meer
van haer die Portugaloffers gedaet hadden. Oec
warende vtrwils niet haren vanden ten crijch
getommen om haer te vangen.

✠ Hoe si die my gheuatchingen hadden
claechde dat de Portugaloffers haren vader oec
schoten hadden/ en dat sijt aen mi wzeke woude
Dat. **XXV. Capittel.**

En de boort seiden si dat die Portugaloffers
den vader vanden twee-gebroeders die my
gheuangingen hadden eenen arm af ghescho-
ten hadden/ so dat hi gestorue/ welcke doot
haers vaders si aen mi wzeken woude/ Waer op
sepde ick/ wat si dat aen my wzeken wouden ick
en was doch gheer Portugaloffet/ maer ic was
roets metten Castillianers daer comen ende had
de schipbrekinghe gheleden/ ende was daerom be-
haer ghebleuen. Daer was een ionck gheselle be-
haren geslachte/ die welcke eer tijts der portuga-
loffers staue gheweest hadde. Ende die wylde dpe
ouder de Portugaloffers woenen waren selue in
der Cuyppin Amba lant ter oorloghen gheuarē/
ende hadden den heelē doyp inghenomen ende de
subste opghegeten/ ende wat ionck was hadde
si den Portugaloffers voor ware vermanghelt/
also dat dese ionghe man den portugaloffers soe
verhuet was/ ende was oock inden teghenspoed
van Bixitoka bi sijne heere/ die welcke Antonio
Magdin hiet/ wat Calissen Die selue staue hadde
si ghevangingen ontrent dize maent eer sy mi vin-
gen/ en om dat hy van haer geslachte was soo en
hadde sy hem niet ghedoot/ bis selue staue kende

my wist/en dien vreesden si want ic voer el man-
was/Op seide dattet waer was datter een schip-
ment lant verlozen was en die lieden hier af comē
waren hadde si Castilianē geheet/en ware der
portugalosers vrienden metten seluen was ick
ghe weest voorder en wist hy van my niet. Als ic
nu hoorde ende oock te horen verstaen hadde dat
ter Francopsē onder haer ware/en oec met sche-
pen daer pleghen aen te comen bleef ick vast op
een propost ende seide: Ick waer der Francopsē
goede vrient en dat si mi ongedoot laten souden
so langhe tot datter Francopsen quamen om mi
te kennen. Aldus hielden si mi in een seer vaste be-
waringhen. Nu waren daer sommighe Francoi-
sen onder haer/die tot den schepen gelaten ware
om peper te vergaderen.

✠ **Daer el Francops die de schepē on-
der de wilde ghelaten hadde daer quam om mi te
besten/ende haer beual datso my eten souden/ick
was een portugalosser.**

Dat 75de Capittel.

Daer was een Francops vier mijle van
der hutten daer ick in was/ende als hy
nu die tijdinghe hoorde/quam hy der-
waerts/ende ghinc in een ander hutte
ouer daer ick in was/Doen quamen die wilde
tot my ghelopen ende seiden hier is nu een Fra-
ncops comē/nu wille wy sien of ghy el Francops
sijt oft niet Daer af verbljide ick mi/ende dacht
hy is een Christen hy sal wel ten besten spreken/
Doen seiden sy my hy hem/ende hy was een ioc
gheselle/Die wilde hieten hem Karwattware/
ende

en hy sprack myn Francops toe/maer ick en cost
 hem niet wel verstaen/ en die wilde stonden rone
 om ons ende hoornden toe. Als ick hem nu niet
 antwoorden en cost seide hy totte wilde op haer
 spake doot den hofwicht ende eet hem / het is
 een rechte portugalosier / h byant ende mijn byat
 en dit verstont ic wel ende badt hem daerom om
 Gods wille dat hi haer doch segghen woude dat
 sy my niet eten en souden. Doe seide hy si willen
 h eten. Doe dachte ick opt woort Jeremie dat
 daer gheschreuen staet in sijn xvij. capittel daer hy
 aldus seyt Vermaledijt is die mensche die op me
 schen betrouet. Ende metten seluen ginch ic weder
 van haer met grooten hertweer/ende ick hadde
 op die schouderen een stuck lijnen doer gheboor
 den dwelck si mi gauen/ God gheue waer dat si
 ghereghen hadden dat schoorde ick af en woz
 dat den Francops voer sijn voeten / Ope sonne
 hadde my seer verbyant/ende ick seide tot mi sel
 uen soude ick dan oock steruen/waerom soude ic
 langher mijn blees boorhaer bewaren ende hem
 ghenen. Doen leyden sy my wederom inder hutte
 daer sy my bewaerden. Daer ginc ic in mijn net
 ligge God weet die ellende die ic hadde/en begost
 te screye en te singe/ Ab bidde mi de heplige geest
 om den rechte gelooue alder meest/dat hi ons be
 hoeden in onsen eynde als wy henē varen tot de
 ser allende/ Aprioleps. Doen seiden si. Het is een
 recht portugalosier/nb rijt hy/hem groutwelc
 boor den doot. Die boorgenotde Francops bleef
 daer twee daghen by haer inder hutte/maer des
 derden daechs reysde hi boortaen ende sy beslotē
 dat si souden gereetschap maken/ende des eerste
 daechs mi bouden also soys als si alle dingen ge
 reet

reet hadden/ende si behaerde mi seer neerstelijck
ende deden mi veel spots aen so wel ionc als out.

✠ Hoe ic so grooten tantsweer hadde

Wat **¶** 133. Capittel

De ghebuerde doen ick in dese groote ellē
de was/so ist ghelijck men seyt/dat een
ongeluck niet alleen en comt dat mi een
nen tant seer dede/so dat ick heel verniel
door die groote pijnē doe vzaechde mi mijn heere
hoe dat quā dat ic so luttel at ick seide mi dede een
nen tant wee. Doen quam hy met een dinck vast
hout ghemaect/ende wouden mi daer mede wt-
trecken. Daer ick wepgerde my daer so seere dat
hy af liet doen meynde hy/waert dat ick niet en
ate ende weder toe name si souden mi dooden eer
den rechten tijt quame/Godt weet hoe meynich
mael ick so hertelijcken begeerden dat ic mocht
alst sijner Goddelijcken wille waer steruen/ eer
dat de wilde daer acht op hadden dat sy hare wil
le aen mi niet volbrēngen en mochten.

Hoe sy my tot haren ouersten Coninc
Konian Bebe genaempt voerden en hoe sy daer
met my om gingen.

Wat **¶** 133. Capittel

De sommighe daghen voerden sy my in
een ander dorp hetwelck si Arirap heet/
tot eenen coninc die Konpan Bebe ghe-
naempt was. ende dat was die vernaeste
coninc onder haer allē. hy dē seluē hadden haer
noch sommighe andere hy hem vergabert en ver-
samelte en een groote blyschap ghemaect op haer

ghere/ en die woudeu my ooc sien want die coninc
 Konpan Bebe dat alsoo besteldt hadde / datmen
 my dien dach daer byenghen souden. Als ick nu
 vast by der hutten quam/ so hoorde ic een groote
 gheroep van singhen ende basupnen blasen Ende
 vooz de hutte stont een hoost op. xv. staken/ van
 den lieden die si geten hadden dat oock haer byan
 den sijn geheeten Mathapas. Ende als sy mit daer
 vooz by lepen/ seiden si dat dat hoofde warē vā
 harenbiandē geheetē Mathapas Doē wert mi
 bange Ic dachte so sullen si ooc met my om gaen
 Als dat nu ter hutten in gingen so ginck een van
 dien die my betwaerden vooz henē en sprach met
 harde woorden dat alle dye andere hoordeu hier
 brenghe ick die slaue den Portugaloiser/ en mein
 den het waer een sijn dinghen om aen te sien/ als
 yemant synen byant in sijn geweld hadde ende hy
 sprac noch van anderen dinghen meer/ also haer
 maniere is ende lepen my vooz den coninc daer
 hi sadt en byant metten anderē ende hadden mal
 randeren broncken gemaect inden drauc die si ma
 kē Katwawi ghenamt/ en sagen mi snellijck aen
 en seide Sijt ghi comē onse viāt Ic seide ic bē co
 mē maer ic en bē n viāt niet. Doen gauen sy my
 dock te byncken So hadde ick nu veel vanden co
 ninc Konpan Bebe ghenampt ghehoort dat hy
 een ghroot man soude sijn/ ende ooc een groot ty
 ran om mensche vleesch te eten also was daer eē
 onder haer die welcke my docht dat hyt was en
 de ick ghinck by hem ende sprac mit hem gelijc
 als die woorden op haer sprake vallende en seide
 Sijt ghi die Konp an Bebe leeft ghy noch Ja se
 de hi ick leue noch Wel aen seide ick/ ick heb veel
 van u ghehoort/ hoe ghi een so wepdelijckē mā sijt

Doen stont hy op en ginc hoor myn heenen spae-
steren van groter hoochmoet / en hy hadde eenen
grooten ronden groenen steen / door de lippen des
monts steken (also haer maniere is) Doch so
maecten sy witte pater noster van eenderhande
seekephens / dwelck haer cieraet is / Vanden selu
hadde dese continc oec wel ses bademen lanck om
den hals hangen. By desen cieraet merchte ic oec
wel dat hy een vanden boornaemsten syn moest.
Daer nae ghinc hy wederom sitten / ende begost
my te vrage wat syne vande de Tuppyn King
en die portugaloisers aensloegen / en sepde doort
waerom dat ic haer hadde willen schieten inder
tegenheyt van Bzikika / want hy vernome had
den dat ick daer visschietter was gheweest / tegen
haer / Doen sepde ick / die Portugalosers hadde
my daer in gestelt / ende hadden dat moeten doen.
Doen sepde hy / Ick was doch een portugaloiser
ende hiet den francos die my gesien hadde synen
sone die sepde doch dat ic niet hem niet spreken en
soste / en dat ic doch een rechte portugaloiser was
Doen sepde ick het is wel waer dat ick niet wel
spreken en can / maer ick ben lange wten lande ge
weest / ende hebbe die sprake vergete. Doen meyde
de hy / hy hadde noch vyf portugaloisers helpen
hangen ende helpen eeten / die oock al gheseyt had
den sy waren francos / en hadden doch geloge
So veel sepde hy dat ic my des leuens ghetrootte
ende my inden wille Gods beual / want ick van
haer allen niet anders en vernam / dan dat ic ster-
uen soude. Doen begost hy wederom te vrage
wat die portugaloisers van hem seiden / sy moes-
ten haer vplicken seer hoor hem vreesen. Doen
sepde ic : Ja sy weten heel van u te seggen hoe ghe-
reij

ten erlijch ghy pleecht te maken/ maer nu hebben
 sy Babilona vast ghemaect. Ja seide hy so wou
 de huse so vangen gelijck sy my geuangen hadden
 inder wildernissen/ herwaerts en derwaerts.

Doorts seide ick tot hem/ ja v rechte vbanden
 die Tuppin Fkins die rusten xpo. naeckens toe/
 ende sullen terstont comen ende in v lant vallen/
 also dat ooc gheschiede. Ter wijlen hy so vzaech-
 de stonden die andere en hoorden toe/ somma hy
 vzaechde my vael/ en seiden my veel / en beroem-
 den hem mynder / hoe menighen Portugalopset
 hy alrede doot gheslaghen hadde/ en gheten meet
 andere wilde lieden/ dat syns vbanden gheweest
 waren.

Als hy also met my inder rede was
 in middeler tijt werde den branc inder hutte we
 ghedrucken/ Doen gingen sy weer in een ander
 hutte/ om daer in ooc te drincken/ dat hy also van
 hen spraken afset.

Daer na inder ander hutten begosten sy haren
 spot met my te houden/ ende des seluen Coninc

sant bent my die beenen dyemaet bouen mal con-
deren/daer na moeste ic effens voets door de hui-
ten benen huppelen/daer mede loegen sp/en sepdē
haer comt onsen eten cost aen huppelende.

Doen sepde ic tot mynen Heere of hy my daer ge-
brocht hadden om te dooden/doen sepde hy neen/
maer het was toch so de maniere/ datmen alsof
metten vyeemde slauen omme ghinc/ende sp bott-
den my die stricken oft coorden van den beenen
weder af/ daer na quamen sy rontom my benen
gaen/ende grepen my aen mijn vlees/die een sep-
de die huyt vanden hoofde quam hem toe/die an-
der sepde dat dicke van den beenen hoort hem toe/
daer na moeste ick haer lieden singen/ ende op dat
ic haer lieder wille voldoen ende volbrengen sou-
de met singen also sy begeerden/so songe ick geest-
like liederen. Doen soud ickt haer wel leggen op
haer sprake/Doen sepde ick/ ick heb van mijnen
Godt gesongen/ Sy sepdē mijn Godt was een
onuerlaet dat is op haer sprake Teuere gheseyt.

Die woorden deden my wee/ ende dachte/ O
ghy goedertieren Godt wat cont ghy al lyden ee-
nen tijt lanck. Als my nu die vanden dorp gesien
hadden/en alle hoochmoet aenghebaen hadden/
soo sepde die Coninck Konpan/ Webe des anderē
daechs totten ghenen die my bewaerden/ dat sy
goede achtinge op my hebben souden. Daer nae
als sy my wter hutten leyden/ende wy wouden
tot D warribi bzenghen daer sy my dooden wou-
den riepen si my spottelijckē nae sy souldē terstōt
in mijns heerē hutte comē en mijn doot bedynce-
en/en my eten/maer mijn heere trooste my al tijt
en sepde ic en soude noch so coets nē geboestwōdē

Doe die rrb / Naeckens van Tuppin
Ykins aen quamen / daer ick den Coninck af ge-
sept hadde / ende wouden die hutten aen-
ballen daer ick in was.

Wat 333. Capittel.

De middeler tijt ghebuerdet dat die rrb,
naeckens van den wilden die de Portuga-
lopfers te vziende hebben aen quamen.

Oock so ick te voren ghesepi hadde / dat
eer ick gheuangen wert die selue inden wil hadde
derwaerts ten crijch te varen / soo ghebuerdet op
enen morgen stont dat sy dat dozp aen vielen.

Als nu die Tuppin Ykins dese hutten woude
aenballen / en begoft te hoop te schieren / soo wast
dat desen die inde hutten waren leet / Want die
vrouwen wouden haer die blucht gauen / Doen

sepde ick haer / ghy hout my voor een poortegar-
loiser / uwe vaint / geest my nu eenē hoge met pij-
len / en laet mi los gaē / so wil ic v helpē herbedigē
Op

Sy deden my eenen booghe met pijlen/ Ick v
 en schoot/ en maectet op haer wyse soo ic best co
 en sprac haer toe dat sy wel gemoet souden wesen
 ten hadde geen noot/ ende mijn meyninghe was
 dat ic woude dooz staectet comen/ dwelc rontor
 de hutten ginck/ en totten anderen loopen/ warte
 sy henden my wel/ ende wisten ooc wel dat ick en
 dat dozp was/ maer sy bewaerden my al te wel.
 Als die Tuppin Iking sagen dat sy niet bedy
 wen en costen/ ghingen sy weder in haer naecker
 ende boere boozts/ als sy nu wech waré bewaer
 den sy my als te bozen.

Hoe die hooplieden ende Ouerste des
 auonts in der Maenschijn vergaderden.
 Dat XXX. Capittel.

Des auonts als des daechs die ander we
 berom wech getogen waren/ doen verga
 berden sy inden Maenschijn / tusschen de
 hutten op die plaetse/ ende beraden haer
 onder

ander maleanderen/ende besloten wanneer sy my
sooden wouden/ende leyde my oot tusschen haer
en bespotten my/en dreychden my/Ick was trid
rich/en sach die mane aen/en dacht in my seluen/
O mijn Heere en mijn Godt helpt my van deser
ellende/tot eenen saligen eynde/Doen draechden
sy my waerom dat ic de mane so dicwils ansach/
Doen seide ic haer/Ick sie haer aen/want sy is
toornich/want die figure die in de mane is / die
dacht my so schreckelijck sy (God vergeue my)
dat ick selue dachte God ende alle creature moes
ten toornich op my sijn. Doen draechde hy die
my wouden laten doden Jeppio Wasu genarue
en vanden coningen inder hutten/ op wien is de
mane toornich/doen seide ick sy siet na uwe hute
te/om des woorts wille begoft hy grammelijck
met my te spreken/en om dat woort om te heren
seide ic doe/ten sal v hutte niet sijn/sy is toornich
op den slaue Carlos (het welcke ooc een aert wil
den is die also heten) Ja seide hy ouer die come
al ongelue. Het bleef daer hy en dacht n3 meer op

**Hoe Tuppin Jkins een ander dorp
Mambukabe ghenaeint/verbrant hadden**
Dat. III. Capittel.

DEn anderen daechs daer na quam die rij-
dinge van eenen dorpe Mambukabe ghe-
naemt dat die Tuppin Jkins doen si vā
daer ghewaren waren daer ic geuangen lach/dat
dorpe Mambukabe aen gheualle hadde en de in-
woonders waren alle ontloopen op eenen ionge
na en dien hadden si geuange/en hadde haer die
hutte verbrāt. Doe oock Appio wasu derwaert
waet sp waer van sijne vriende en maechschap/en
woude haer die hutten wederom op helpen ma-
ken. Aldus nam hi ghemepelijc alle vrienden vā
sijnder hutte met hem. Dese Jeppio Wasu was
doen ende laten ouer mi/ ende bede mi veel leers
aen ende was vander meyninghen om van daer
leem oft clep te brengen ende oock wortelen meel
om de sesse reede te maken om mi te eeten/en als
hi wt toech beual hi den ghenen dien hi mi ghe-
schect hadde Apperu wasu genaempt/dat hi mi
wel bewaren soude tot dat hi weder quam. Al-
dus waren sp langher dan veertghen daghen weg
ende maecten daer ghereenschap.

**✠ Hoe een schip van sancte Vincente
quam/ende vzaechde na mi/ende hoe sp haer een
soet berecht gauen.**

Dat. III. Capittel.

MAbdelen tijt quam een schip met Portu-
gaeloffers van Brikioka/ende anchorde
niet verre van daer/ daer ick geuanghen
lach

sach/ende schotē een stuck geschuts af op dat die
wilde hoozen souden ende niet haer comēschap
houden souden. Als si in des ghewaer werden/
sepden si tot my daet sijn v vrienden die Portuga
loissers ende willen moghelijc hoozen oft ghi oec
noch leeft/ende willen v coopen. Doen sepde ick/
Het sal mijn broer sijn/want ic vermoepde dat de
Portugalloissers schepen die dien hoet lants ouer
baren na mi vraghen mochtē/ende op dat die wil
de niet meppen en souden dat ick een Portugallo
sser waer so sepde ick dat ick noch een broeder heb
be/dat welck oock een Francops was/onder de
Portugalloissers. Als wi dat schip aen quam seide
ick het sal mijn broeder sijn/sp en wouden nie
anders gheloouen dan ick was een Portugallo
sser/ende boeren so nae by dat schip dat sp sprake
met haer costen houden. Doen hebben die Por
tugalloissers geuraecht hoe dat met mij waer bod
hebben si geantwoort dat sp na my niet meer en
vraechden/ende dat schip boer wederom heten/
meppen moghelijc ic was doot als ic dat schip
sach wech vare wat ick dochte weet God wel sp
sepden onder malcanderen/wy hebben den rech
ten man. Sy sepden alreede schepen na hem.

Hoe des Coninc Jeppio wasu broe
der vā Mābukabe quam/en my claechgede hoe
sijnmoeder sijn broeder met alle de āderē crāc wa
re wordē en begeerdē vā mi dat ic met mijne god
sonde makē dat sp mochtē gesont worden

Wat IIIII. Capittel

Als ick was alle daghe in sozghen dat doe
andere die bukten waren/als voor ghemele
is en op my berepde Daer nas opreene dach hooz
de ick in des coninc hutte een geschrep dwelc van
bupten was.

Myp woerd hanghe/ick weynde sy waren weder
comen/want dat is der wilden ghewoonte/als
een niet meer dan vier daghen wat en is als hi da
wedercoempt so bescrep en hem sijne vriende niet
lange na dat screpen qua eē tot mi en seide/Wae
mede heren broeder is comē/ende sepde dat die an
dere seer cranch sijn worden. Doen verlijde ic mi
ende dachte sal hier God wat wt rechten willen.
Daer nae ouer eenen cleynē tijt quam mijns lins
de heeren broeder en inder hutten daer ic in was
ende setten hem by mi ende begost te schrepen oft
weenen/ende sepde/sijn broeder/sijn moeder ende
sijns broeders kinderen waren alle niet in alcar
beren cranch ende sieck geworpen/ende sijn broe
der hadde hem tot mi gheschickt/ende dat hy mi
segghen soude/Ick soude niet mijnen God ma
ken dat si mochten wederom ghesont worden en
de seiden mijn broeder laet hem durcken dat uwe
god niet gram sijn/Ick sepde hem ia mijn God
is goetich dat ghy mi wilt eren ende te Mani
bukabe getrocken was om die eerste toe te rusten
ende seide hem. Ghy segt dat ick een Portugal
ser ben/ende en bens niet/niet te min/Gaet henc
tot uwen broeder ende segt hem dat hy wederom
come in sijn hutte so wil ick dan niet mijne God
sprecken ende hy sal weder om ghesont worden.
Doen sepde hy mi/hi waer te franc/ende en cost
niet gherontien. Hy wist wel ende hadde gemerct
als ick naer en woude dat hy daer oock wel ghe
sont worden soude. Ende ick sepde hem hy soude
wel so sterck worden dat hi soude thuis comē in
sijn hutte/ende dan soude hy recht ghesont werde
ende hyghinck niet die antwoort wederom henc
nae Manibukabe/het welck is vier mijlen van

D wattibi

Wattibi daer ick was.

Hoe die cranche Coninck Ipperu was
in wederom thups quam.

Wat IIIII. Capittel.

En die na sonnen ge daghen quamiet sy alle
met malcanderen cranc wederom thups
ende doen liet sy in syne hute ledden
en sepden my hoe dat se alle gaver siet wa-
ren woorden/ en ick hadde wel gemeten/ want hy
gedacht noch wel dat ick geseyt hadde dat de ma-
n grām was ouer zyn huten. Als ick de redene
van hem hoorde/ dachte ick by my seluen dat dat
dat de woorsientheyt Gods moeste gheschiet syn
dat ick des auours (als woosverhaelt is) vander
mane ghesproken hadde. Het was my een groote
buerht/ ende ick dachte/ heden is God niet my.
Doen sepde ic hem hoort/ het was waer/ dat dat
hy my een woude/ ende ic en was syn vrant hier
daerom quam hem dat ongeluck. Doen sepde hy
niet en loude mi niet hoert/ waert sake dat hy we-
der op quame. Ic en wiste niet hoe ick God best
bliden soude. Ick dachte comen sy wederom tot
hare ghesantheyt so hoorden sy my euen wel/ ster-
uen sy dat/ so sullen die ander segghen/ dat ons
hem hoorden/ eer meer ongheluck om synent wil
coemte/ also sy doch al reede begosten te segghen
Ic gese God op/ maer hy hadt mi al eue seer dat
sy doch mochten ghesont worden. Ic ghinck om
hare heuen/ ende sepde haer die handen byt hooft
welck sy also van my begeerden. God en woude
also niet hebben/ sy begosten te steruen/ dat eerst
storf haer een kind/ daer storf sin moeder en ou-

de bruyne/die de croesen ghereet maectt woude
baetrich den danc in staken woude vanden
eeten. Ma sochtuighen dagen stouf hem en broeder
daer na weder een kind/en noch eenen broeder die
welcke te voren my die nederse rjostinghe brocht
als soo dat hy cranch waren worden. Als hy nu
sach dat syn kindere/syn moeder en broeder dood
waren/hadde hy soze dat syn vrouwen doe ster
uen soudeu daerom sepe hy tot mi/ic soude seggen
Gode seggen dat hy nu den rozen varen liet dat
hy mocht leuendich bliue. Ich trooste hem heer
licken en seide/hy en soude geen noot hebbe/maer
dat hy niet en gebachte als hy op quame / dat hy
my van doden woude. Toen sepe hy neen / ende
beval hem van sonder herten dat sy my geen spoe
sen en deden / oft en drepden te eten. Hy bleef
euen wel noch een tijt lanc siet / maer hy wert
wederom gesont / en van vinder vrouwen eens/
die welcke oock cranch was / maer daer stouen
ontrent acht van synen vrienden / en andere meer
die welcke mi oock groot leze gedaen hadden. So
waren daer noch twee ander Coningen tot twee
andere herten / die ene. Dazinge Wasu/en die an
dere Kentrinakiu genaent. Dazinge wasu had
de gedrouue / Ic was soo hem comen ende hem
geleit / hy soude steruen/en hy quam des morges
broecht tot my en claechet my. Ich sepe hem/
hy en soude geen noot hebben / maer dat hy oock
niet en bachte my te doden noch cart daer toen
gaue. Toen sepe hy neen / Terwilen die my ge
uangen hadden my niet en doden / so en woude hy
my oock niet schadelijc zyn / en al doden sy my / so
en woude hy van my niet eeten. Desgelijc die an
der Conint Kentrinakiu hadde ooc eenen broech

van my gebroomt/ dat hem noch seer verschrickt
die selue riep my oec in syn hutte/en gaf my ete/
daer na claechde hyt my/en seide/hy was eens te
rijck geweest/en hadde eenē portugaloeser geuā-
gen en niet synen handen doot geslaghen / en daer
af so veel getē dat hem die borst daer noch gebre-
kelyck af was/en hy en woude van ghenen meer
eten/so was hem nu eenen schrickelicken droom
van my ghedroomt/dat hy oock meinde hi soude
steruen/ich seide hem oec ten soude geen noot syn
maer dat hy geen menschen vleesch meer en ate.
Oock die oude wijs inder hutten herwaerts oft
derwaerts/die my oock veel leets gebaen hadden
niet grijpen en slaen/en dreygen te eten/die hieten
my daer na Scheractre/dat is mijn sone / en laet
my noch niet steruen/dat wy so niet v om gingen
wy meynden dat ghy een Portugaloeser waert/
en op die syn wy seer gram/ oock hebben wy wel
sommige portugaloesers ghehad en getē / maer
har en Godt en wort so o toornich niet als uwer
Godt/daer door sien wy wel dat ghy geen Por-
tugaloeser en mocht zyn. Zoo lieten sy my daer een
rijt lanc gaen/sy en wisten niet wel hoe sy niet
my hadden/oft ic een Portugaleuser oft fran-
cops ware. Sy hadden oock wel portugaleusers
ghesien/ maer die hadden al ghemeenlick swerte
haerden. Ende na dien verschriken als die een
mijn heer op quam/en seiden sy my van gheenen
eten meer/maer sy verwaerden my al euen wel
ende en wouden my niet alleen laten gaen.

Woe dat die francops die den wilden
beuolen hadde datse my eten soude/weder quam
ende ich hem badt dat hy my mede name/
maer mijn heeren en wouden my
niet verlaten.

Dat XXXII. Capittel.

So was nu die Francops staruattu van
re van dien ick boozgheseyt hebbe/doen
hy van my toech metten wilden lieden/
die hem ghelepden/en der Francopsen
vrienden bewaren die goeden die de wilde hebben
als peper ende soerte van pluymen die welcke hy
doek hebben te vergaderen Als hy nu wederom
na de ouer reysde daer die schepen aen comen/ge
naemt Idungumappe ende Ateronne/moeste
hy daer booz reysen daer ick was. Te vozen als
hy van daer toech en merete hy niet anders/dan
hy wouden my eten/ende haddet haer oec beuoelt
aldus was hy een tijt lanc wt/ende hi hadde niet
anders gemeynt dan ick was doot als hy nu in
der hutten wederom hy my quam/spzack hi met
my op der wilden spzake ende ick quich dicmael
los Doen vzaechde hy my oft ic noch leefde doen
seyde ic Ic dancke God den heere/dat hy my so
langhe behoedet heeft/so mocht hy vanden wil
den mogelijk doek gehoozt hebben hoer toeghe
gaen hadde/ende ick riep hem alleen op een side
op dat die wilde niet hooren en souden wat ic sey
de tot hem hi sach wel dat mi God noch gespaert
hadde dat leuen/Dock en was ick gheen Portu
galosser/maer ick was een Duytsche/ende mette
Spaengiaerde om schiphuwer wil onder die por
tugalosser comen/dat hy den wilde nu oec wou
de segghen soo ick hem gheseyt hadde hoe dat ick
van synen maechschap waer dat hy my mede ne
men woude daer die schepen aen quamen want
ick sochde waert dat hy dat niet en dede/sp soude
dencken het waren logenen/ende eens op een rey
se my dooden als sy gram waren/ende deden hem
den

een bemaeninghe in der wilsden sprake ende se-
de hē oft hi ooc eē Christē hert int lijf gehadē had-
de oft gedacht hadde dat na desen leue een ander
comē soude/dat hy daer toe so hadde gheradē dat
mē my doode soude. Doen begostet hy te berou-
wē en sepe hy en hadde niet anders gemeynt dā
ic was een Portugaloiser/dye welcke soo arghen
booswichters sijn/als sy pmanden crigen costē
inder Provincien van Brasilen/die willen sy dan
terstont hanghen/het welck oock waer is. Oock
sepe hy/sy moesten oock dupcken onder haer lie-
den en hoc dat die wilde met haren vbandē maec-
ten/so moesten sy te vzedē sijn/want sy warē der
Portugaloisers erf vbanden. Soo ick hem gebe-
den hadde sepe hy den wilden/hy en hadde my
derste repse niet ghekent/maer ic was wt Ake-
manien/ende was van haren vrienden en woude
my derwaerts nemen daer die schepen plegen aē-
te comen. Doen sepen mijn heeren/neen sy en
wouden my niemant laten/mijn eppen vader en-
de broeder quamen daer ende brochten een schip
vol goets namelijk/bijlen/aeyen/spiegelē/mes-
sen/rammen ende scheren/en gaeue haer dat/wāt
si hadden my inder vbanden lant gheuanghen en
de ick was haer epgghen Als dye Francops sulcx
hoorde/sepe hi my/ick hoorde wel datse mi niet
verlaten en wouden. Doen had ic hem om Gods
wil dat hy my dan halen liet/ende mede in Fran-
rijc nemen metten eersten schepen dat comē soude.
Wat gheloofde hy my ende sepe den wilden dat
sy my wel bewaerden ende niet en dooden mijn
vrienden souden terstont om my comē/daer mede
trot hy voorten/Als hy nu werch getrockē was
doen vzaechde my een van myn heeren Alkin dat
mij

miri genaem pt niet die sie gheweest hadde/wat
die karwattuwara so die franchopsen nae was
opter wilden sprake/my ghegheuen hadde/ende
ofte hy van myn lantlieden gheweest ware/ende
wat hy seide. Ja meynden hi waerom en heeft hy
niet een mes ghegheuen dat ghy my ghegheuen
hadt/ende wert toornich. Daer nae als sy alle we
derom ghesont waren/begosten si wederom ouer
my te murmureren/ende seiden die francopsen
dorchten alsoo luttel als de Portugaloysers/alsoo
dat my wederom begost te greuvelen en te vreesen

Hoe sy eenen geuanghenen aten / en
de my mede daer by voerden.

Dat. xxxv. Capittel.

Sozs nae sommighe daghen dat sy in
mer eenen geuanghen eten wouden in een
dorp Tich querippe genaemt ontrent ses
mijlen van daer ick geuanghen lach so troc
ken daer oock sommighe wter hutten daer ick in
was die voerde mi mede/en de slawe die si etē wou
den/was eender natie die Markapa heet/ende voe
ren met eenen naecker derwaert. Als nu den
tijt quam dat si hem bedyncken wouden/deben si
na haer ghebruyck/want als si eenen eten willen/
soo maken sy eenen dronck van wortelen die heetē
sy kawī/als die ghebroncken is/daer na dooden
sy hem/Des auonts so sy des anderen daechs sy
nen doot bedyncken wouden/ginck ick by hem
ende seide tot hē. Ja ghi sijt al gerust totten doot.
Daer loech hy ende seide. Ja/So heetē nu de snoe
ren daer sy die geuanghen in bindē Mussuraua en
de is van ratoon gemaect ende is dicker dan eē vin
gher so was sy wel gherust met alle dinghen dan
alleen die Mussuraua en was noch niet lant ghe
noech

noch daer ghebraken noch ontrent ses bademiers
 hadde sien. Ja seide hy by haer hantveters/ en
 wietste al sake maniere. Als oft hy terekenissen
 soude ghaen. So hadde ick nu een dert by mi
 in Portugalosers sprake het welck die wildest in
 een schip ghenomen hadden dat sy doos hulpe van
 den Franchospen ghebonden ende my ghegheuen
 hadden. Ende ick ghinc vanden gheuanghenich
 ende las in dat boeck ende my sannerde. Synder/
 Daer ghinc ick weder tot hem ende sprack tot
 hem want die Portugalosers hebben die selue
 Marchen oock te vlienden ende seide hem. Ic ben
 oock een gheuanghenich so wel als ghy/ en en bemiet
 hier comen om dat ick van u eten soude maer min
 heere hebben my naech ghebrocht. Overdyde hy
 hy wist wel dat wy lieben gern menschen vleesch
 te eten. Doet seide ic hem hy soude getroot syn/
 want sy soudes hem dat vleesch alleen eten/ maer
 synen gheest soude op een ander plaetse vare daer
 onse geesten oock henien varen/ daer is veel vuer
 den. Doen meende hy/ oft dat oock waer was.
 Doet seide ick ja. Ja seide hy/ hy en hadde God
 noyt ghesien. Ic seide hem hy soude hem int an-
 der leuen sien. Als ick nu myn reden met hem ghe-
 eynde hadde ghinc ick van hem. Die selue nacht
 als ick des daechs met hem ghesproken hadde/
 quam eenen groeten wind ende waerde sy vrees-
 licken dat hy stucken vanden daecken vander hie-
 ten waerde. Daer begosten die wilde op my grant
 te worpen/ en seiden in haer sprake. Apo Wert-
 en genphamp wirtu wasu Zimmon. dat is aldus
 gheseyt. Der boose mensch die heylighe maecte
 dat die wind nu coemt wāt hy sach des daechs in
 de dāner heude en meinde dat boec dat ic hadde en
 boec

bedet daerom dat die slawe mijn ende der Dogen-
gaelichen nijent was/ ende is meynde ter quonten
zen die fracht te beletten/ moeten quaden medere.

Ich hebbe gode de Heere ende seide: Heere ghij
hebt mi tot hier toe beschermt/ behoedt mi.

Als nu den dach an quam so werdet schon ma-
der/ ende sy droncken ende waren wel te vreden.

Doen ghinc ich by den slawe/ en seide hem die
grote wijn was gode gemynt/ ende hadde hem
willen hebben. Daer nae des anderen daerha-
waert hy geten/ hoe dat sulx toe gaet / sulx ghy in
die leste Capittelen vinden.

**Watter ghebuerde als wy wederom
thups voeren/ als sy hem gien hadden.**

Dat xxxvij. Capittel.

Als die fresse nu ghehouden was/ boerren
wy weder na onse woninghe/ ende mijn hee-
ren boerden wat ghebraden bleef mit haer/ en
wy waren drie dagen op die reyse/ tuelc men an-
ders op eenen dach vare soude/ maer het waerde
en regende seere. So seiden sy wy des eersten dach
ges als wy des quonts huten maecten int bosch
om ons te legeren/ ich soude maken dattet niet en
regende/ so wasser een knecht mit ons die hadde
noch een been knokel vander Blauen daer noch
blees aen was/ en dat adt hy/ ich seide den linge
hy soude dat been wech worpen. Doen werde hy
ende die ander gram / ende seiden dat was haer
rechte spijt. Daer by liet icht blijven/ wy waren
drie dagen onder wegen. Als wy nu een bieren-
deel hant der mylen weechs na by die woninghe

qua-

3
quamen en costen wy niet doozder comen/ want
die baren werden groot / wy togen die naechte op
het land/ en meynden het soude des andere dach
goet weder worden zyn/ soo souden wy die naech-
ters thys ghebrocht hebben/ maer het was al
seuen geduylich quaet. Doen wert haer meyninge
ouer land te gaen ende daer na alst goet weder
ware/ die naechters te halen. Als wi nu gaen won-
den/ so aten sy/ ende de ionghe knaechde dat heen
hoort af/ daer na werp hyt doort wech / ende wy
gingen ouer landt/ ende terstont werdet ooc goet
weder. Wel aen seide ick/ ghy en woudt my niet
geloouen/ als ick u seide dat mijn God toornich
was / om dies wil dat die ionghe dat bleesch soo
vanden bene adt/ ia meynden die ander/ had hyt
geten dat ghy niet ghesten en hadt/ so sout wel
goet gebleuen hebben. Daer by bleef. Als ic daer
weder om stider huten quam/ so vraechde my de
seer die ooc deel aen my hadde/ Alkindar genaet/
of ic nu gesien had hoe sy met haren vanden om-
gingen/ doen seide ick ia/ dat ghyse eet/ dat dunck
my schrickelijck. Ia seide hy/ dat is ons maniere
so doen wy den Portugaloseren oock. Die selue
Alkindar haette my seere/ ende hadde geerne ghe-
hadt dat die selue my doot geslaghen hadde/ dien
hy my gegeuen hadde/ Want ghelyck ghy voog-
derstaen hebt/ soo hadde hem de Zupperu was
een slawe gheschoncken om doot te slaen / op dat
hy hem eenen name meer ghewinnen soude/ die
hadde hem Alkindar weder gheloost / dat hy den
eersten vyant die hy hinc hem wederom schen-
ken soude. Als hem nu dat niet gebuerde en mocht
met my/ hadde hyt al een wel gheerne ghedaen/
maer doch belette hem dat syn broeder in alle ma-
nieren

lieren/want hy vreesde hoer meerder plaghe die
 hem gebueren mochte. Soo hadde hi dese Alkme
 dat te vozen eer my de ander derwaerts voert den
 daer sy dien sten/my op een nieu gebreyche te do-
 den. Als ich nu weder quam/ hadde hy binne
 middelen tijt pijn in zijn oogen gecregen/en most
 stille liggen/ende en cost niet sien eenen tijt lanck/
 sepde doen dickwils. Ich soude niet mijnen God
 spreken dat hem die oogen wederom goet werde
 Doen sepde ich ia / dat hy voortan niet ghaets
 ouer my en gedachte/doen sepde hy neen/
 Na sommige daghen creech hy zijn
 ghesontheit weder.

✠ Hoe datter weder een Schip na my
 ghesonden wert vanden Portugaloysers.

Dat xviij. Capittel.

Als

Als ic nu inde hoofdemaent op haer ghewas
 was so quam weder een schip van dat eplae
 Sancte Vincente daer bi/so hebben die Por-
 tugalosers dat vooz een maniere/dat sp al
 enen wel in haer der vianden lant baren/maer wel
 gherust/ende comenscappen met haer geuen haer
 houweelen haerken ende bylen messen ende ander
 dinghen vooz Mandioken meel dwelck die selue/
 wilde lieden op sommighe plaetsen seer veel hebbe
 ende die Portugalosers die veel slauen hebben tot
 ten supcker gewas/die behoeuen dat meel om die
 selue daer mede te spijzen. Ende als die schepen co-
 menscappen metten wilden/so coempter van dese
 wilden een oft twee in eenen naecker/ende repcken
 haer die ware opt sozbelijgste dat si comen/daer
 nae eischen si wat si daer vooz hebben willen dat
 gheuen haer dan die Portugalosier/maer ter wij-
 len die twee bi dat schip sijn houden haer sommige
 naeckers vol wilden lieden van verre ende sien toe
 Ende als den roop gehouden is so beghinnen die
 wilde dierwils metten Portugalosers te schermuc-
 sen ende schieten ppen nae haer baren wederom
 wech. Dat voozghenoemde schip volck geschut
 of daer mede die wilde hoorben dat een schip daer
 was/ende sp hoeren derwaerts/doen hadden sp na
 mi ghebraecht oft ich noch leefde/si antwoorden.
 Ja Doen hadden die Portugalosers beghert dat
 sp mi mochten sien/want si hadden een niste vol-
 goets die mijn broeder oock een francos voor
 my brachten/die oock int schip was. Doen
 waer nu een francos int schip metter Portu-
 galosers Claudio Miranda ghenaeamt/die welc-
 ke voormaels mijn ghesele gheweest was den sel-
 ven noemde ich mijn broeder.

Ende

ende die (sepde ick) sal magelijck int schip syn/ en
na my bidden/want hy daer al rede een mael ge-
weest hadde/en sy quamen weder om vandē sche-
pe aent lant/en seiden mi mijn broeder was noch
eens comen/en bracht my een kiste vol goets/en
soude my gaerne sien/doen sepde ick voert my vā
herre daer by/ic wil met mijn broeder spreken die
portugaloisers en verstaen ons niet/en ic wil hē
segge dz hy onsen vader e segge als hy thuis coet/
dat hi met eenē schepe come/en brenge veel dingē
mede/ende my hale. By meynen het waer goet
also/maer sy sochde dat ons die Portugaloisers
verstonden/want sy hadden eenen groten crych
op handen dien wouden sy teghen die oogstmaent
holbrenghen teghen ouer Brikioha daer ick ghe-
manghen wert ende ick wist alle haer aenslaghen
wel darrum sochde sy dat ic haer yet daer af spre-
ken soude/maer ic sepde neen.die Portugaloisers
en verstonden mijns broeders ende mijn sprake
niet.Doen voerden sy my ontrent eenē steē woyn-
herre vanden schepe alsoo naet ghelijck ick alre
onder haer ginck Doen sprach ic die vanden sche-
pe aen ende sepde. God die heere sy met v lieue
broeders/een spreke met my alleen/ende en laet
v anders niet mercken dan dat ick een francos-
ben Daer begoft doen een Johan Benches ge-
noempt/een Woschhaeper den welken ick wel kē-
de/ende sepde tot mi mijn lieue broeder om uwe
wille sijn wy hier comen metten schepe/en en heb-
ben niet gheweten oft ghy leuende oft doot sijt ge-
weest want dat eerste schip ou brocht ghem tidin-
ghe van v/ny soe heeft ons die hoofman Wasen
pa te Sanctus beuolen te vernemen oft ghi noch
leefde/als wy ny sulch vernamen dat ghy noch
leefde

loofde/so souden wy ten eersten hooren of sy v her-
copen wonden/waert niet/so souden wy sien oft
wy eenige vangen costen/en v lossen. Doen seide
ik dat wil v God in eeuwichheit loonen/want ick
ben hier in grooten ancre/en en weet noch niet
wat sy met mi aenslaen willē. Si hadde my lan-
ge geten/haddet Godt in sonderlijcher wijze intet
belet. Doort seide ick haer/sy en sullen my v niet
hercopen/des en denct niet / en en laet v niet an-
ders duncken dan dat ick een francos ben/ ende
geeft my sommige waer om Gods wil/ als mes-
sen en hengelhaeckē/ dat selue deden sy/ ende daer
voor een metten naecken aent schip en haelder.
Als ic nu sach dat my die wilden niet langer toe-
en lieten met haer te spreken/ doen seide ic totten
portugalosers/ siet wel voor v/ sy hebben eenen
rijck voor handen/ wederom na Bzkioka/ doen
seiden sy my dat haer wilden haer oock ster toe-
rusten/ ende souden terstont dat doyp oen vallen
daer sy my in hadden en dat ic wel ghenoot soude
syn/ Godt soude alle dinghen ten besten keeren/
want ick sach sy en costen my niet gehelpen/ia sei-
de ick terwijlen mijn sonden also verdient hebben
soo ist beter dat my Godt hier straft dan na dit
leuen/en bidde Godt dat hi mi wter ellenden hel-
pe. Daer mede beual icse Godt den Heere/ ende sy
wouden noch langer mit mi spreken/maer de wil-
den woude niet langer gestadē oft toe laten met
haer sprake te houden/en voeren doen met mi we-
der hen na die hutten/ Doen nam ic de messen en
hengelhaecken ende gaffe haer / en seide die heeft
mi mijn broeder die francois al ghegheuen/doen
braechden si my watter al was dat mijn broeder
teghen mi gheset hadde doen seide ick, **Ich heb**
mijn

mijn broeder beuolen dat hi souden sien dat sy den
Portugaloiser ontquame ende troc in ons vader-
lant/ende brachtē een schip met veel goets / ende
haelde my wandt ghy lieben waert broem/ēn ghy
hielt mi wel/dat woude ich dan loonen alst schip
taepit ende moest also altyt het beste voorszwenden
ende ghepiet haer wel. Daer nae sepde sy tot mal-
tanderen sy moet sekerlyck een franchys sijn/
laet ons hem voort aen beter houden Also ghynt
ik daer eenen tijt lanck onder haer ēn sepde/daer
sal volcken een schip na my comen / dat sy slechts
mi wel tracteerden. Daer na voerden sy my int
wout herwaerts ēn derwaerts / ēn waer sy wat te
hoen hadden/daer most ik haer helpen.

De sy een slaue onder haer hadden
die my dicwils beloofte/ende hadde gaerne gesien
dat sy my soets ghedoot hadden/maer die selue
mect ghedoot ende gheren in mijn teghentwoor-
dicheyt.

Wat xxxij. Capittel.

So wasser nu een slaue onder haer die was
van eender narien gheheeten Carlos ende
sijn oock den wilden plant ende der Por-
tugaloisers zijenden die selue was den por-
tugaloisers eyghen gheweest ende was haer daer
nae ontloopen/Sulcke en doode si niet die so tot
haer loopen ten sy dar si wat sonder linc misbruc-
ken maer houdense voort haer eyghen ende moeten
dienen/die selue Carlos was drie iaer onder dese
Cupepin Amba gheweest/ende sepde hi hadde mi
onder die Portugaloisers ghesien/ende ich hadde
dickwils onder hys Cuppin Amba gheschoten
als sy derwaerts ten cruyge waren gekomen.

So hadden nu die Portugallossers door sommige
jaeren van haren coningē een gheschoten welck
sprac die Carlos seide dat ick gheschoten hadde
ende riet ommers daer toe men soude mi dooden/
want ic was die rechte vpant/hp hadt gesten/ende
loecht al metten anderen wande hi was die iaer
daer haer geweest/en het was eerst een iaer gele-
den dat ic tot S. Vincente comen was/daer hi ont-
loopen was Ende ic hadt God dielwils dat hp mi
door die logene behoeden woude. So gebuerdet om
trent den iare 1554. inde seste maent dat ick ge-
wonghen was/so werde die Carlos sieck/ende sijne
heere hadt mi ic soude hem helpe op dat hp weder
gesont werde ende wick wilt dat wi te eten crage
wande ic wist wel als hp hem yet brochte daer gaf
hp niet oec af/maer waert dat mi dochte dat hi niet
weder gesont werden en soude so soude hi hem een
goeden vrient schencken die hem doot sloech/en
enen naem oec hem wonne soe was hi alreede on-
trent neghen oft tghen daghen sieck gheweest nu
hebben sy tanden die sijn van een dier diuelck si bat-
te hieten/die selue tanden werten si sekerp/als dat
haer bloet/hinder so snijden si niet die tanden ouer
die huyt hend/daer loep dan dat is so veel als wain
mermen hier eenen coppentset. Wanden seluen tan-
den nam ic een wephende hem daer mede die mede
aen te slaen/maer ick en costese daer mede niet doog
gesteken/want den coning was te bot/ende si stonden
om mi Als ick nu weder van hem ghinck/sach ic
dat gheen profijt en was doen vaecheden sy mi
oft hi weder ghesont soude worden. Ick seide
haer/ick en hadde niet wat gherecht/daer en was
ghen bloet wt ghelopen/dat hadde si wel ghis-

346

Dae meynden si hietel stormen/ant kaffen hem een
 hi sterft doot slaen. Ic seide neen en doet dat niet
 hi sal mogelick wederom ghesont worden maer
 ten help niet si toghen hem voo; des contact 12
 singhe huten ende haerder twee hielden hem est
 hi was so cranc dat hi niet en wist wat si niet hem
 doen woude/so quam die hi gegeven was doot te
 slaen/ende sloech hi opt hooft dat die herffen wat
 sprongē/daer lieten si hem ligghen voo; die hute/
 en wouden hem eteu. Ich seide dat sijt niet en bede
 het was een cranch mensche gheweest/sp mochte
 nu oock sieck worden/ende also en wisten sp niet

wat si doen souden/doch quam daer een wter hut
 sendaer ic in was/ende riep die wijs dat si een
 hier bi den dooden maerten/ende si sneet hem dat
 hooft af/want hi en hadde maer een ooghe/ende
 sehem leelick vander siechten die hi ghehadt had
 de/also dat hy dat hooft daerom wech werp/ende
 het lichaem seugde hy die hute over thier. Daer
 na sneet hy hem/ende beylde den anderen oock ge-
 lyck

sijck so haer ghewoonte is/ en aten hent op tot aen
den cop en op die dermen nae/ daer wisten si ghe
waerh aen om dat hy cranch geweest hadde. Daer
ginc ic over en voer door de hutten/ inde eene brack
den sp de voeten/ inde andere die handen inde derde
die stucken vanden igue. Doen seide ich hen lieben
herten die Caros dien sp daer bynden ende eten
wouden/ hadde mi altijt belogen en seide ic hadde
sommige van wient vrienden/ ter wijlen dat ich by
den Portugaloysers was geweest geschooten ende
het was gheloghen want hi en hadde mi noyt ghe
sien nu weet ghy wel dat hi sommighe iaren onder
u geweest is/ ende noyt cranc gheworden nu eent
wel om der loghenen wil die hy op mi gheloghen
heeft/ is mijn God toorn ich gheworden ende heeft
hem sieck gemaect/ ende u hen ghegeuen dat ghy
hem ghedoot hebt ende ooc eten sult/ alsoo sal mijn
God alle schatken doen die mi leet ghedaen heb
ben ende noch doen willen. Voor sulcke woorden
verser ic den haerder veel des dancke ic den almaghi
tigen God dat hi in allen dingen so geweldigeren
ghenadich tot mi waers hem verthoonde.

Brede daerom den Leser dat hy wel achttinghe
hebbe op mijn schryuen/ want ic en doe dese moey
te niet in sulcker wyse als oft ich lust hadde wa
nienws te schryuen/maer allen om dat ich die op
rechte waerheyt ende die welvaet Gods aen den
dich brenghen soude.

En nacte nu den tijt dat si wonden ten rijck
trecken/ daer so drie maenden op toegherust had
den om diet te byeten/ so hoeyre ich altit als sp
wt trocken sp souden mi by haer blouwen thups
laten/ ende so woude ich ter wijlen sp wt waren
ontloopen sijn.

Hoe een Francops schip aen quam
 ende metten wilden handelede van cacao en Bras-
 siliehout/ tot welck schip ick ghetoes gheweest heb
 bymaer het en was van God niet ver sien.

Der 52. Capittel.

Verrent acht daghen te booten als si wou-
 den ten crich wt varen soo wasser eē Fra-
 cops schip acht mijlen van daer aen comē
 in eenen hauenē dōe Portugaloisens Ro-
 de Jenero noemden/ en op der wilden sprake Jec-
 omme/ daer plegghen die Franchopsen Brasillie hout
 te laden so quamē si nu by dat boot oock aen daer
 ick in was met haren boot/ ende byerten den wildē
 peper/ meerratte ende papegape af ende daer quam
 een wten boot aent landt die der wilden sprake rost
 en hiet Jacob, die selue handelde met haer dien bat
 ick dat hy my mede te schepen name, maer my heerē
 sepdē neen/ si en woudeu my so niet wech schicken
 maer

maer woude veel warē vooz mi hebbē. Doē sepe
te haer dz si mi selus by dz schip brochte myn vrie
den soudeit my waren genoegh gheue. Sy meyn
den neen want de hier metten boot sijn hadden in
ten minsten een hem oē geue/indts dat ghy naect
gaet/maer sy en achten niet op v/alsoot oec waer
was/maer ick sepe sy fullen my int groot schip
reeden als ick daer quam. Sy seuden/dat schip
en soude soe toers niet wech varen/sy moesten te
erijch/maer als sy weder quamē/woude si my
daer by voeren. Soo woude den boot wederom
wech daten/want het hadde eenen nacht by dat
dozp gheanchert. Als ick nu sacht dat sy mette
boot wder wech woude varen/dacht i. O ghe
genadigen God/als dat schip nu oec wech vaert
ende int niet mede en neemt/sal ick toch noch on
der haert om den hals comē/want het is een volc
dat gheen berouwen nu en is.

Merwien ghedachte ghy ick ter huten wt na
dat water toe/ende sy werdēt ghetraet/ende lie
pen my nae. Ic liep vooz haer hene/ende sy wou
den my grijpen/maer den eersten die mi aē quam
laech ick van my/ende daer was dat heel dozp ac
ter my noch ontquam ic haer/ende swam by den
boot. Als ic nu inde boot climmē woude streitē mi
die fransjosen wederom wech/ende meynen
waert dat sy my teghen der wilden da ick wech
namen/mochten si oock teghen haer op staen en
oock haer vanden waden. Waer swam ick be
dreeft wederom na den lande toe ende dachtē nu
sic ick wel dattet Gods wille is dat ick langher
inder ellenden blyue/ende waert dat ick dat ont
lopen niet versoght en hadde soo soude ic achter
na genept hebbe het waer mijn schult geweest.

Als ick nu wederom by haer aent lant quam wa-
ren sy byolge ende seynen neen by comte weder doe
was ic gront en seydte/menne ghi dz ic v so onloopen
woude. Ick hebbe daer inden boot ghewerft ende
mynen lantsliden gheseyt dat sy haer op schickesou-
den teghen dat ghy lieben wt den crich quamen
ende my derwaerts brenghet/dat sy dan veel wa-
ren by malcanderen hadden/ende v gauen/alsulck
besaechde haer wel/ende waren wel te vreden.

Hoe dat die wilde inden crich troc-
ken ende mi mede namen/en hoe dat sy den toech
berghinck.

Dat XLII. Capittel.

Dier nae in vier daghen versaenden haer
sommighe naeckers die toeten crich wout
oe trecke in dat dorp daer ic in was. Ouer
quam die ouerste Ronyan Bebe merret
synen oock daer by. Doen seide myn heere/hi wou-
de mi mede nemen/ick seide dat sy mi thuis liet en
hadt oock wel ghedaen maer doen seide die Ronyan
Bebe sy soude my mede nemen. Ick en ghehet mi
niet anders dan dat ick noode niet trocke/ sy dat
sy als ick ghewillich mede ghetrocken hadde niet
ghedacht en hadden dat ick haer onloopen soude
als sy by haerder byanden lant quamen/endedes te
min acht op my hadden. Dor was myn merret
ghe als sy my hadden thuis ghelaten/it wout e nae
dat Francops schip ghelopen sijt maer sy namen
my mede/en waren. xxviii. naeckers sterck/ende
elken naecker beset met. xviij. mans meer oft min/
ende haerder sommighe hadden gepropheteret nae
haren afgoden vanden crich niet droopen ende qu-
der gheckspel niet dwelck si ghebupcken alsoo dat

so wel ghemact waren totter sake. Ende haer men-
 dinghe was in die reghenheyt Brikioha te varen
 haer sijn vinghen/ende haer daer rondrom opt lae-
 berstercken/ende die haer in dier waren inde hande
 hielten/om die niet te nemen. Ende als wy den we-
 torcht des cryghs begosten/was indt jaer. 16. CCC
 CC. ontrent den. xij. Augusti. Soo loopen nu in
 dese waent so doorgheseyt is/ een gheslecht van vis-
 schen/die inde Portugaloisers sprake/ Wopnigho-
 heeten op Spaensich Liefles/en weder wilde sprake
 Bratin wter zee inde soete wateren om daer in
 te ligghe ende die Wilde heeten den ijt Bira-
 haen/als dan trecken si van beyden gemeynlyck te
 crygh.waert/haer vanden so wel als si/om die vis-
 schen op de reyse te vangen ende te eten. Als sy daer
 heenen varen/varen si saechte/ende als sy weder om
 varen si opt geringste dat si connen. Soo hoeyte ic
 nu altyt dat die oock souden opte reyse sijn die wel-
 ke der Portugaloisers vrienden sijn want die selue
 waren oock inden wil desen int lant te vallen/also
 my die Portugaloisers te bozen int schip gheseyt
 hadden. Sy vracchten mi doorgaens op de reysen
 wat my dochte/oft si ooc permant vangingh souden
 ende op dat icse niet gram en maecte/seyde ic. Ja
 Oock seyde ick haer/die vanden sullen ons verte-
 ghen. so laeghen wi eenen nacht in eenen hoer lant
 die Wattihi heet/haer vinghen wy veel van dien
 visschen Brati/die welke so groot sijn als eenen
 goeden snoeck/ende het waepde dien nacht seer/so
 ghechten sy met my/ende wouden veel vraegen so
 seyde ik de en windt waeyt ouer veel dooden lieben
 Nu wasser eenen anderen hoop van desen ooc te wa-
 ter aen een ruiere tusschen dat lant heenen ghuare
 ghenaemt die paraihe/Ja meynde sy hee nae hebbe

die der vanden landt al reede aen gheualen/ dat
haerlieder sommige syn doot bleuen. Als wy nu
een dach reyse van daer si haren aenslact volbrin-
ghen wouden/ leegerden si haer int bosch by een
plant welck sancite S. bastiaen vanden Boord-
galoffers genaempt wort inder die wilde heren
Nepenbiue.

Als den Auont aen quam ghinc die Quet-
ste Gionpan Bebe ghenaemt door den leger he-
ren int wout pzeckende/ ende seide sy waren nu
nae by der vanden lant comen/ dat een pegelyck
synen droom ontghielde die heer die nacht dromde
soude/ ende dat sy toe saghen dat haer wat gelicke
droomde/ Als die reden wt was danste sy toe
inden nacht met haren afgoden daer nae liepen
si/ en als mijn here hem neder seide seide hi/ ic sou-
de my oock wat goets droomen leren/ Ich seide
ic en achte op geen droomē sy syn valsche so maect
met uwen God euen wel dat wy vangen mogē
Als den dach nu op vrac versaeende haer die quet-
ste om een beken vol ghesoden visch/ die welcke
sy aten/ ende vertelden die droomen so veel dat se
haer wel gheuielen/ sommighe die dansten mede
haren afgodens/ ende sy hadden voorgenomen
ende waren vanden wille om op dien seluen dach
na by haerder vanden lant te varen/ by een plaec-
se Bopwassukanghen genaempt ende daer won-
den sy beyden tot dat den auont quam/ Als wy
wt voeren van die plaetse daer wi dien nacht ghe-
legghen hadden Nepenbiue genaempt/ vzaech-
den sy my noch eens wat my docthe. Dorn seide
ich/ ter auontueren by Bopwassukanghe sullen
ons die vanden verteghenen/ sijt maet wel ghe-
maet/ ende by dat selue/ Bopwassukanghe wort
mijn

mijn verpichte trouwe-ick haer ontsloopen sijn
 waert dat wy daer waten en comen wandt daer sy
 my gheuanghen hadden en was mer ses mylen
 weets vanden seuen boeck. Als wy nu so voort
 leuer dat land hem en voeren saghen wy oock naer
 hers die quamen ons teghen achter een eplant he-
 ren doen riepen si daer comen onse vanden die
 Cuppin Als wy oec aen doch voudt si haer ver-
 bergen achter een steet mette naechers / opwez de
 dat si omersiens bi haer comen souden en wel so
 sy oesen gewaert en goute haer weder ter blucht na
 hare huys / en wi roide opt haestluste na wel vier
 gassche dre laodaeer va quamen wi aē haer / en haer
 der warē vifnaechers vol / en warē al van bykida
 da Ich kende se al isamen wel alde daer waren

ses. Mammelucken in een van die vif naechers
 ende die selue waren gedoept / onder haer waren
 6 vij 133

twee gebroeders/ die een ghenaemt Domingo de Braga/ die ander Domingo de Braga/ die selue twee deden grote wepte/ die een met eenen roers/ de ander met eenen hirsbooge/ die twee hielden op in haeren naeckten twee heel vzen tegh meer dan der tich vanden onsen naeckers. Als sp nu haer pijlen ver schoten hadden/ vielen die Cuppin Inba haer aen/ ende namenss geliangen/ onse sonninge werden terstont doot geslagen en geschoten. en beyde die broeders werden niet gewont/ maer doe vanden segghen minnelucken werden sere deertighen ge wont/ ende vanden Cuppin Inba oock sonninge ge/ onder die welcke een vrouwe was.

Hoe sp metten geuangen en gingen
als sp wederom thups trocken.
Dat xij. Capittel.

Het was twee grote nyste werchs vanden lande inder zee daer sp geuangen werden/ sp haesten haer opt haestichste dat sy roste weder

verder nae dat lant / om haer verder te legeren. Doo
wip dien nacht te dozen laghen / als wip i. b. by dat
lant te theprouwe quamen / waer auont dat die
sanne onder gaen woude / daer leiden sy diag van
gemen den poghelyck in syn hutte / maer die ker ge
wone waren trocken sy aent lant / ende sloegen se
boort doot / ende sueden se op haer maniere in stue
ken / eke byde dat vlesch. Ander die de dien nacht
gebyden werden / waren twee Manneken die die
welcke Christenen waren / die een was een Doct
geloofse / Georgio Ferrero genant een hooft
mans sone / den welcken hy gheeregen hadde van
eender wilder vrouwen. Die ander heet Jeroni
mus / den seluen hadde een wilde geuangen de me
onse hutte was daer ick in was / en synen name
was Dai wa die selue byet de Jeronimus (God
lob sy siele) was Diego de Prage marchschay.
Den seluen auont als sy haer ghelegert hadden /
ging ick in die hutten daer sy beide de broeders in
hadde met haer te spreken / want het waer min
goede vrienden te Bitholia daer ick geuangen
wert / doen waerchden sy my of sy oock geen son
den worden / Ick seide haer / dat sy dat moesten
stellen inden wille des heuvelschen Vaders / ende
synen lieuen Soene Jesu Christi des gecrupsten
boort onse sonden / in wiens name wy ghedoopt
synen hem inden doot / den seluen geloue ic nae
dat hy my so lange behaet heeft onder haer / ende
wat die almachtige God niet ons aen staet / daer
niet inbeten wy te byden syn.

Doort waerchden my beide de gebroeders hoe
dat met haren neue Jeronimus was / Ick seide
haer : hy lach by den vlete en byet / en daer was
alredy een stuck van des Ferrero soon geuen / dat
hij

Dyt ghesien hadde/ Doen loerden sy/ ich troostese
 weder ende seide haer/ sy wisten wel dat. ich acht
 staent oft daer ontrent onder haer gewerst was/
 ende dat Godt my betwaert hadde/ dat sal hi niet
 misdoen/ vertrou hem. Woort seide ic/ het sou
 de my niet recht meer ter hertē gaen dan hi want
 ich ben tot vzeemde landen/ en den schijckelicken
 handel van dien lieben niet gewoon/ hy syt hier
 opgetogen ende gebozen. Ja meynen sy/ ic was
 so inder ellende verhart/ ic en achtent niet meer.
 Als ich nu inde reben met haer was / hieten my
 die wilden van haer gaen in mijn hutte en seiden
 dat ich daer so lange reben met haer hadde/ ende
 beoerde me dat ich moeste van haer gaen/ ende
 seide haer dat sy haer. gantselicken inoen wille
 des heren geuen moesten/ sy saghen wel wat wy
 al ellende ende armoeude in dit sa nimmer dal hadden
 Sy seiden sy en hadden noit so wel versocht als
 nu/ en meynen sy waren Godt doch eenen doot
 schuldich/ sy wouden oock des te vrolicker steruē
 ter wijlen ich oock by haer was/ Daer mede ging
 ich tot haerder hutten/ ende gick doot den gant
 schen leger/ en besach de geuangenē/ Ich ghinch
 so alleen/ en niemant en achte op my / ende hadde
 der veyse wel comen onslapen / want ich was by
 een eplant Wydenbijs genaemt/ dwelch ontrent
 syen mijlen weechs vant. Bykioha is / maer liet
 den geuangenē Christen wille/ van den welc
 ken noch vier louendich waren/ Want ich hadde
 onslape ich haer/ so worden sy toornich ende slof
 die selue dan terstont doot/ ende in middelen tijde
 mach ons Godt al te samen niet malcanderen be
 waren/ ende dacht also by haer te bliuen en haer
 te troosten/ also ich noch dede/ Ende die wijde wa
 ren

en hoer seer gunstich om dat ick haer te voren ge-
 segt hadde op quomure/ die vanden saken ons
 tegen comen affoot in doock geurel/ en seyden: Ic
 waer beter Propheet van haer Markaba.

✠ Hoe sy met haeren vanden dansten
 daer op des otersten dachs ons teghewen.
 Hoe sijn Crispael.

Des anderen dachs quamē wy niet ber-
 te van haer lantschap by een groot ghe-
 berchte Oterst ghevaemt/ en daer le-
 gerden sy haer om dien nacht daer te bli-
 uen/ Doen ginck ick in des otersten coninc hut-
 ten konyn Bebe ghenaeemt/ en vzaechde hem
 wat hy metten Waimmelucken inden sin hadde.
 Hy seyde/ sy souden gheten worden ende verboot
 my ick en soude niet met haer spreken/ want hy
 was seer gram op haer/ sy souden thys gebleue
 sijn inde niet met syn vanden gegaen oft getroc-
 ken hebben teghen hem.

Ich sende hem/ by soudele leuen laten/ ende haeren
vrienden wederom vercoopen. By sende by soudele
geten worden. Ende die selue konnen Webe hadde
eenen grooten cofs vol menschen vleesch vooz hem/
ende abt van eenen beete ende hielder in vooz de
mond/ ende sprac/ die oet/ ic. dat een woude/ ende ich
sende een onueruustich die en een handten anderen
niet / soude dan die eenmensche handten anderen ete
by hem in dat beere ende sende. Ja wercse/ It hem
een pyge hier/ het smaect in wel daer mede ginc
ich dan hem. Den seluen ouer geboot by een pyge
Inch soude synen gheuangheuen vooz dat Woudt
brenghen by dat water op een plaetse/ en dat gebuer
de also Daer vergaderen by haer/ ende naecten ene
grooten dans al rontom/ daer stonden die gheuan-
gheuen in/ daer moesten die gheuangheuen alle ghe-
lyck singhen en ratelen metten afgoden Tamara-
raka. Als by nu ghesonghen hadden/ begosten by te
spraken die een na den anderen soo bymoedich/ en
seppen/ Ja wy trocken wt als cloecke lieden plegen
omme byanden te bangen ende totten nu hebt ghy
die ouerhant gecreghen en hebt ons gheuanghen/
maer wy en dragen niet daer nae/ die weyachtige
stercke lieden steruen in haerder byanden lant. By
is nu ons lant groot die onse sullen haer aen v wel
wyken. Ja senden die ander : Ghy hebt vande
onsen beel verdaen/ dat willen wy aen v wyken
Als die reden wt was/ boerden een pegel/ die sine
wederom in sijn logemēt daer na te derde dage qua-
me wt weder in haer lantschap/ en et iegeltic boerde
sijn gheuanghenen daer by thup was. Die inden
doppe vmariti woonden daer ich in was hadden
acht wilde leuendich gheuanghen/ ende drie sla-
melucken dat welcke Christenen waren namelick
Diego

Diego de Braga ende sijn broeder Domingus de
Braga / ende daer toe oock noch een Christen die
Antonio hiet / den seluen Antonio hadde mits hee
ren sone gheuanghen niet noch twee ander. Want
meucken die welcke oock Christenen waren ende
die moerden sy ghebraden schups om die daer te eten
Ende het was den elfsten dach oen sy wederom
quamen van dien dach aen te rekenen dat sy
dan schups boeren bliuen welken tijt si dese visten
verreghen haer vanden ghescregen hadden daer
sy soe weerdelyck ende onmenschelyck mede om
ghingen.

✠ Hoe dat Franchons schip noch daer
was daer si ny brenghen wouden al so sy geloeft
hadden als sy wederom wt den erpche quamen etc
als voorgemelt is.

Dat 433. Capittel.

Als wy nu weder vanden rijck schips comen
waren / begheerde ick van haer dat sy ny wou
den nae dat Francoysche schip boeren want
ick was niet haer ten rijck ghewest / ende
hadde haer vanden helpen vanghen vanden welc
ken sy nu wel ghe hoort hadden dat ick goet Portu
galosier was / Sy seiden Ja sy wouden ny daer bi
boeren / maer sy wouden eersten rusten / ende een de
schepen dat is dat gheschaden blesch was beyde
den Christenen.

Hoe sy nu den eersten vanden twee
Christenen aten / nammelick Theorgis Ferrero des
Portugalosiers hoofmans sone.

Dat 434. Capittel.

De wasser nu een Coninc ouer een hute
 rechte reghen inder hantre daer ble
 selue was genaemt. Jeronimi/ die had
 de eenē gebaden/ ende liet d'anch make
 na haer gewoonte en haelder veel versameldes
 haer daer si dronke/ sogē en waerte grote vuerche
 Des anderen daechs na dat d'yncken soden stonc
 ghebraden vleesch wederdill op/ en acent. Ades
 des anderen Jeronimus bleef/ hinch inder hant
 te daer ick nu was en eenē tof ouer dat vier inde
 rooch wel d'p werken late/ dattet alsoo drooghe
 was als een hout/ en dattet so langhe ongeghe
 hinch ouer dat vier was dese oorsake. Die wilde
 die hadde was genaemt Berwa/ ende die was
 op een ander plaets ghewaken woerden te ha
 len om den d'anch te maken om des Jeronimus
 vleesch oer mede te bedrucken/ dat den tijt alsoo
 verliep/ en sy en woude my niet eer nae dat schip
 hoere/ sy en hadden dan eerst de eerste met Jeronimus
 gehouden/ ende dat vleesch geten. Binne
 desen middelē tijde was dat Francops schip we
 derom wech gheuaren/ want het mocht ontrent
 acht mijlen weechs van daer syn daer ick was.
 Maer die tydinge hoorde/ was ick seer bevroest
 maer die wilden seiden/ sy plegen gemeenlich al
 le iare daer henen te comen/ ende also moeste ick
 te mede syn.

✠ **N**or dat die almachtige Godt een
 teercken dede.

Dat xlii. Capittel.

Ic hadde een cruyss gemaect van staken/
 by dat welcke ick dichwils mijn ghebete
 dede totten Heere/ ende ick hadde den wil
 den beuolen sy en soudent niet wt trecken
 haer

haer mocht ongeluck daer af comen/ maer sy bes-
 achten mijn woorden. Sy een tijt was ick niet
 liet op te visscherpen/ en daer en tusschen hadde
 een vrouwe dat crups wt ghetrocken / ende hadt
 haer man gegeuen/ om dat ront was die sonde
 haer een soorte van water rosters wtjue/ de welc-
 ke sy van zeelecken hups siens maken/ dwelt myn
 nu seer verdoot. Cozts daer nae beghester seet te
 regenen/ en duerde sonnemige dagen. Sy quanten
 in mijn hutie/ begherende ick soudet niet mynen
 Godt maken dat den reghen mocht ophouden/
 want waert dat niet op en hielde/ her soude haer
 plantijge berachteren/ want haer plantij was
 daer/ Ick seide her was haer schult/ want sy hadt
 den mynen Godt vertoeren dat sy dat hout hadt
 den wt gerogen/ want by dat hout plach ick mit
 mynen Godt sprake te houden/ Als sy nu inepn-
 den dat dat de oorsaecke was des reges/ so hield
 myn rugts hee en sone weder een ander crups ont-
 richten/ ende het was oben ontrent een die nae
 middach/ nae der sonne te rekenen. Alst opgericht
 was/ werdet terstont schoon weder / en het was
 boozmiddage seer ongestadich. Sy verwonderde
 haer alle en meynden myn Godt dede al wat ick
 woude.

Dor ic op eenen auont mit twee wij-
 de op die visscherie was/ ende woe een wonder
 by myn myn herthooude dooz tekenen groeten regen
 ende onweder.

Dat XLIII. Capittel

Ick stont ende vischte niet noch twee van
 lieden/ waer af die een was een vande herder
 sten

ken was onder den wiſſen/ en was Barwa ghe-
maect/ die Jeronimus ghebraden hadde/ En als
hy metten anderen ſtonden en viſchten/ ſoo ver-
dief hem eenen groten wint en reghen niet eenen
donder int aſſcheyden vanden dage/ ende reghen
de niet verre van ons/ ſo dat den wint den reghen
heel na hy ons dreef. Doen baden wy beyde die
wilde dat ich niet miſſen. Godt ſpreken woude/
dat ons den regen niet en mocht hinderen/ in to ge-
lick ſullen wy noch meer viſſchen vangen/ want
ich ſach wel wy en hadden iuder hutten niet re-
eren. Die woorden beweechden my/ ende ich bad
den Herre wien giont mijns herten dat hy ſpre-
macht hy my woude bewiſen ter wijlen die wil-
de dat van my begeerden/ op dat ſy nu ſien ſoude
dat ghy mijn Godt altyt hy my ſyt.

Als ich dat gebet volepnt hadde/ ſo roempt die
hant metten reghen aen pruyſen/ ende het regde
entrent ſek ſchreden van ons/ ende op die plaetſe
daer wy waren en vernamen wy niet/ ſoo dat die
wilde Barwa ſepde/ Nu ſie ich wel dat ghy niet
uwen God gheſproken hebt en wy vingen ſom-
wige viſſchen. Als wy nu iuder hutten waren/
ſepde alle beyde deſe wilde den anderen wilde dat
ich niet mijn God gheſproken hadde/ en ſulcke
dinghen ghebueret waren/ daer af verwonderden
daet alle die andere.

**Hoe ſy den anderen vanden twee ge-
ghebraden Chriſtenen aten / Jeronimus ghe-naempt.**

Dat xlvij. Capittel.

Als mi die wilde Barwa alle gereetschap by
maleanderen hadde/ als gheſeyt is/ liet hy
dranch

hant maek om den Hieronymus vleesch te bedyn-
 ken. Als sijt bedroncken hadden/brachten sy die
 twee ghebroeders by my en noch eene Antonius
 genaemt/den welken mijns heeren soon gheuan-
 ghen hadde/so dat onser vier Christenen by den
 anderen waren/ende moesten niet haer drincken
 maer aer wi drincken wouden/dede wy ons ghe-
 het tot God dat hy der sielen ghenadich woude
 sijn/ende ons oock als onse vze quame/ende de
 wilde alden niet ons/ende waren vroluch/maer
 wy saghen groote ellende. Des anderen daechs
 des morgheus vroech soden sy dat vleesch weder
 om op/ende atent/ende hadden op een corte tijt
 verniet. Den seluen dach hoerden sy my te ver-
 schencken/Als ick nu van beyde die ghebroeders
 schiet/haden sy my dat ick God voor haer bidde
 soude/ende ick gaf haer raet waert dat sy ontloo-
 pen costen/waert dat sijt henem nemen souden me
 geberchte/op dat sijse niet en costen nae ghenolge
 want ick des gheberchs kenschap hadde/dwelck
 sy oock ghedaen hadden/ende waren so los wor-
 den ende ontloopen/also als ic namaels vernam
 oft sy weder ghevangen werden/en weet ic noch
 niet.

Hoe si mi hoerden om te verschenken

Dat XLIX. Capittel.

Sy hoeren niet mi daer henem daer sy my
 verschenken wouden Tackwars furib
 genaect en als wy een stuck weechs bandē
 lande waren/sach ick om na die hutten
 daer ick wt voer ende daer was ee swerte wolcke
 ouer die hutten. Ick wees haer dat en sepde mijn
 God was toornich ouer dat dorp dat Christen
 vleesch gheten hadden/Etc.

Ende

Ende als sy my haer herten/stercken sy my ten
den handen vanden eenen coninck Abbati Bossa
gheghenae myt/den seluen seyden sy dat sy nog
ghenen ouerlast doe oft laten doen en soude/was
mijn God was vreeselijck en ouer die my leet te
den/want dat hadden si gesien doen ick noch by
haerderleden was/ende ic bede hem seluen ooc
ken vermaninge ende seyde/mijn broeders ende
mijn vrienden souden coets comen met een schip
hol waren/dat sy my slechts wel bewaerden ick
woude haer dan veel waren gheue/want ic vooz
waer wiste mijn God soude mijns broeders schip
coets aenbrengen/Dat behaechde haer wel/ende
de Coninck hiet my sone/ende ick ghinc oock met
sijnen sonen op het wepderwerck.

✠ Hoe dat my de wilde van dien dorpe
vertelden hoe dat dat voorszghemelde schip wt
Franchryck weder werch gheseylt was.

Wat. II. Capittel.

Die wilde van dien dorpe seyde my/hoe
dat dat voorszghenemde schip Maria bel
lete ghenaeimt van Diepe daer ic geer
ne in geweest hadde/al daer volle laden
gegetregen hadde/namelijc Brasliehout/peper/
cattoen vederwert/meerratte papegapen en die
gelijcke ware als daer valt/ende sy hadden daer
inder hauenen Rio de Yeuero en Portugaloisers
schip ghenomen/ ende hadden een vanden Portu
galoisers eenen wilden coninck Itambu genaet
ghegheuen/ende die hadde hem geten. Oec was
die Francops in dat schip die den wilde benale
hadde doen ick gheuanghen wert dat sy my eten
souden ende die woude wederom na hups varen/
ende dat was dat schip als vooz verhaelt is/als
ick

ick den wilden ontkep/ en by haeren bootsman
ende sy my niet in nemen en wouden. Ende dat
selue was om comen oft bleuen opte wederom
reysse/ want niemant vernomen hadde haer dat
bleue doen ick metten anderen schepe in Fran-
cye quam also nomaels verhaelt wort.

Doer dat colts nae dat ick verschoncken
was een ander schip als Francke quam die my
rochten/ Etc.

Dat II. Capittel

Ick was ontrent. xij. dage mit doyp täre
wara sitibi/ by den coninck Abati Bos
sange/ so gheburden sy eenen dach dat
sommighe wilden by my quamen// ende
seiden sy hoorden schieten/ dat moeste in Iteroem
ne sijt welcke hantse oock geheeten wort Rio de
Jewens/ als ick my sekerlyck wiste datter eē schip
was seide ick haer dat sy my daer brochten wā
het mogemijn broeders sijn/ sy seiden Ja/ maar
hielden mi noch op sommighe daghen/ In midde
len tijde so gheburdet dat die Franckhopen die
daer in comen waren hoorden dat ick daer onder
die wilde was/ doen schickte die Capiteyn twee
ghesellen handen schepe/ maer sommighe wilde
de coninghen/ die welcke sy te vrienden hadden in
der vlerken daer ic in was en quamen in een hut
te waer of die coninc Bowaara hiet vast byder
herten daer ic in was mit wert die sydinge bracht
handen wi iden dat daer twee vande schepe come
ware ic wert blide ghinc tot haer/ en hietse willerom
me in der wilde sprake/ als si mit so elckdich sagers
gaē/ hadde si medelidē met mi/ en beilde mi van
haer cleder en mede.

Ich vzaechde haer waerom sy comen waren/ Sy
sejden om inijnent wille / haer was beuolen dat
sy my te schepē brachten/ Doen verbljēde ick my
van herten ouer die barmherticheyt Gods/ en ic
sejde tot een van banden twēen Derof genaempt
die welcke der wilber sprake coste/ Sy soude te
verstaen geuen dat hy myn broeder ware/ en had
de my sommige kisten vol conenschap gebrachte
dat sy my niet haer te schepē brachten/ en die kisten
haelden/ en dat hy te verstaen geuen sonde dat
ick onder haer vshue soude om peper en meer an
dere waer te hengaderen tot dat die Schepen weder
der g. ianten op dat ander Jaer. Na dien woordē
brachten sy my niet haer te schepē/ ende mijn wese
re tooch seker nade/ Sy hadden int schip alle mē
deliden niet my/ ende deden my veel goets/ Als
hy daer oitrent eenen daeg of vijne geweest had
den int schip/ vzaechde my deo wilde Coninc Ma
harr Woffanghe/ den welken ick geschemet was/
waer die kisten waren/ dat ickse my liet geuen/ op
dat wi weder in tijts thups comen mochten. De
selue ineyninge sejde ick den ouerster des scheps
en die beual my ick soude se op houden/ tot dat dat
schip synen vollen last hadde / op dat sy haer niet
gram en maecten/ oft onghemack onder stonden/
men te nemen/ ende eenighe verraderpe anrichten
mochten/ als sy sagen dat sy my int schip behou
den woude/ om dat een volck is waer geen betrou
wen op en is/ maer mijn haer die Coninc ineyn
de g. ietichelijck hy woude my mede thups waert
hebben maer ick hielt hem so lange op niet woog
hen/ ende sejde hem dat hy niet soo seer en haeste
want hy wiste wel als goede vrienden te samen
comen/ en costen so niet gheschepden/ maer als sy
metten

Maeren scheppe wien deden/ dan souden wy dat
 wederom na syndet hilt en waren/ ende hielt hem
 also op/ Ten lesten als dat schip toegherust was/
 versaenden die francosen alle by malcanderen/
 ende ick stont by haer/ ende mijn heer die Coninc
 met die by by hem hadde/ stonden oock daer. En
 die hooftman des scheeps liet den wilden seggen
 met synen taelsprecker / dat hem wel behaechde
 dat sy my niet ghebodt en hadden / na dien sy my
 onder hare vanden gheuonden hadden/ liet hem
 boort seggen (om my met beter gheuoechlicheyde
 van haer te brengen) dat hy haer wat geuen wou
 de om dat sy my so wel bewaert hadden/ daerom
 hadde hy my met hem int schip begheert/ om dat
 hy my sommige waren doen soude/ en dat ic on
 der haer bliuen soude/ ter wylen ick by haer be
 kent was/ om peper ende ander goet te vergade
 ren/ dat hem dienende was/ tot dat hy weder qua
 mt/ So hadden wyt du so gesloten/ dat een oft c.
 handen schiplieden versaenden/ die welcke my in
 sonder manieren gelick en gonstich waren/ desel
 ve geuen tot dat sy mijn broeders waren/ en wou
 den my mede thuis hebben/ Dese meeninge wert
 den wilden boort gehouden/ dat mijn broeders in
 greender manieren en wouden hebben dat ick we
 der aent lant soude gaen/ maer ick moeste thuis
 trecken want ons vader begheerde my noch eens
 te sien eer hy stouet. Toen liet hem die Capitayn
 oock weder segghen/ hy was die ouerste int schip
 en hadde georne dat ick wederom aent lant ginc
 maer hy en was maer een mensche/ en mine broe
 ders waren veel/ en en rost niet tegen haer gebod/
 Dat wt geuen gebuede also/ om dat sy my in
 perheyt vanden wilden gesaken souden enbich

seyde noch tot mijn Heer de Coninc. Sijck woude
goerne weder met hem te lups trecken/maer hy
sach wel mijn broeders die en woude[n] niet toe
laten. Doen begoft hy te weenen int schip/en sey-
de/als sy my woude[n] mede neme/dat ic van met
een eersten schepe weder quame/want hy hadde
my hoer sinen sone ghehouden/en was seer roeg
sich op die van v wattibi dat sy my hadden wil-
len etc. En eene van sijne vrouwen die welcke oec
mede int schip was/moesten my beschrepen na
haer ghepoorte/ende creet oock op haer manie-
re. Daer na gaf haer de hooftman sommige wa-
re/weert sijnde ontrent vijf ducaten/in messen/
seccren/singhelen ende cammen/Daer mede to-
gen sy weder aent lant na haer woeninghe. Also
halp my die almoghende God wt der tpranney
ghewelt/hem sy prijs en eere/dooz Jesum Chri-
stum sinen sone onsen salichmaker. Amen.

Hoe die ouerste des scheeps genaemt
waren/ende van waerdat het schip was / ende
watter noch geschiede een wt wter haene poort
en hoe lage dat wt op ter reise na Brancryc warc
Dat. 133. Capittel.

Die hooftman des schips was genaemt
Wilhem de Moner/en die stierma Fra-
chops de Schantz/dat schip was ghe-
naemt Catharine van wattauille/ etc.
Op rusten dat schip toe om weder na Brancryc
te seplen/so ghebuerdet op eenen morgen doen
wy noch inde haene Als de Jueero ghenae-
laghen dat een Portugaloisers schiphē quama-
woude wtter haenen baren ende hadde ghe-
schapt met een gheslachte wilden die welcke sy in
woude hebben/ende haeren loy Markapor/dien
lantischap

lantſchap ſtoot aē die Tuppin Imba/welcke de
 Franchopſen te vyzende hebbē/die beide natp ſpr
 vanden met malcanderē ende het was dat ſchip
 hen ſo voor verhaelt is dat na mi comē was om
 mi vanden wilden af te roopen/ende hoorde een
 Factoor toe Peeter Roſel ghenaeint. Die Fran-
 chopſen ſtalen haer boot wt wel verſien met ge-
 ſchut voeren teghen haer in/ ende meyndense te
 nemen ende namen mi mede om dat ic met haer
 ſprekē ſoude datſe haer opgeuē ſouden/maer als
 wy dat ſchip aen vielen floegen ſp ons wederom
 af/ende alſoo werden ſommighe Franchopſē ge-
 ſhoten/en ſommige gewont. Ic wert ooc totter
 boot toe gewōt met eenē ſchuēt heel meer dā pe-
 mant hādē genē die daer leuēdich bleuen waten/
 en ich riep in deſen ancyt totten Heere/want ic en
 boelde anders niet dan des doots noot/ende hade
 onſen goedertieren God en vader dat hy mi toch
 noch behoeden woude/op dat ich inder Chriſten
 lantſchap wederom comen mochte en dat ic daer
 ſijnē

syne aen my vertoonde weldaet / ander lieben poe
 vertellen mochte ter wylen hy my toech wat der ty
 rannen ghewelt verlost hadde / ende ick begreep
 noch wederom in volcomen gesontheyt / gheloofte
 sy den goevertieren Godt van eeuwichheit tot ee
 wicheit. Anno M. D. ende Lijf. den lesten Octo
 ber gingen wy inde hauenne van Rio de Jenero te
 seyle / en voeren weder na vranerijck / wy hadden
 ouer zee so goeden wint / dat haer die schijplieden
 verwonderden / en meynden dat een alsulcke we
 der een sonderlinge gawe van God moest syn / ge

tijcht oock wel te gelouen is. Oock dede de Heere
 den merckelijck wonder teeken hy ons op der
 Zee / want op den seluen dach vooz den Kerst dach
 quamien veel visschen rontom dat schip / die welc
 kernen zee vercken en heet / en dier vingen wy so
 veel / dat wijer sommighe dagen genoech hadden.
 Des seluen gelijcken oock op den heylighen vize
 Koningen auom beschiet ons Godt oock vissche
 ghendach / want wy anders op die reyse niet veel
 teeten

testen en hadden den wot ons Gode wter jte gaf.
Daer na op den xv. dach February oft daer ont-
trent / quamē wy mit Coninckrijck van Fran-
rijck inden Jare M. D. en LV. by een steden
Donflo; ghenaempt / en leyt in Normandien / wy
en sagen op die gantse reyse mit weder comen ge-
lant by rans in vier maenden. Als wy nu te lande
comen waren / ende sy dat schip ontladen woude
doen half ick haer lieden oock / als dat u oock ge-
daen was / doen dancē ic haer lieden vā haer wel
daet die sy my bewesen hadden.

Daer na begeerde ic een paspoorte vanden hooft-
man / maer hy hadde lieuer ghesien dat ick noch
een reyse met hem aenghenomen oft gedaen had-
de. Maer euen wel / doen hy sach dat ick gheenē
lust te bliuen en hadde oft mede reysen en woude
so bestelde hy my een paspoorte van Moersozal
Mitant / een ouerste in Normandien. Die selue
oock als hy van my ghehoort hadde / dede hy my
voorz hem comen en gaf my selue die paspoorte /
en myn hooftman gaf mi teergelt om ouer wech-
te comen. Also nam ick doer porlof / en verroch
van Donfloer na Habelmues / ende van Habelmues
trach ick na Diepen.

Hoe ic te Diepen in des hooftmans
hups des schips Belete ghewoert werde daer hy
de hupswert en ouerste was de welcke voer ons
wt Brasiliē gerepst was ende noch niet comen.
Dat. LV. Capittel /

Dat voersepde schip Maria Belete genaet
was van Diepen / en daer in was die raet
speker oec / die den wilgen beual doersw-
stenfouden ende die ghene die my niet mede in
haren

haren boot nemen en woude als ic den wilde ont-
liep/ en haer hooftman was die selue die den wil-
den eenen Portugalopser gegent hadde om te ee-
ten/ na dat hy hem syn schip genomen hadde/ dese
al tsamen waren booz ons op de repse om weder-
om in vanchryck te varen/ en en waren niet ha-
ren sehepe belette ghenaeint noch niet te lande co-
men/ als ic daer quam/ hoe wel sy na die reecken-
schap van dat schip wattawilla/ dwelck my van-
den wilden dorcht/ drie maenden booz ons souden
comen syn. Dese seluer lieden wijs en vrienden
quamen by my/ en vuerde my oft icse niet ver-
nomen en hadde/ ick seide/ Seer wel heb icse ver-
nomen/ daer syn een deel godloose lieden int schip
sy syn waer sy willen/ en verreiden haer hos dat-
ter een van haerlieden onder den wilden geweest
was die oock int schip was/ die den seluen wilde
beuolen hadde datse my eeten souden/ maer noch-
tans heeft my die almoeghende Godt behoedet/
en seide haer boozt/ hoe dat sy niet haren boot by
de hutten geuaren waren/ daer ic in was/ en had-
de den wilden peper en meercatten af gemangelt
en hoe dat ick den wilden ontloopen was/ en tot
haer by den boot geswommen was/ maer dat sy
my niet en hebben willen innemen/ en hebbe daer
om moeten aent lant swemmen onder den wilde
het welcke doen ooc eenen grote hartzweer was/
en dat sy den wilden eenen Portugalopser gegent
hadden om te eeten/ het welcke die wilde ooc dede
en hoe dat sy my geensins geen genade en hebben
willen doen/ oft betuygen daer dooz sie ick nu ooc
wel dat het de lieue God so goet met my gemeine
heeft/ dat ic (God sy lof) booz haer hier ben om te
lieden die minne rydinge te hengen. Sy mogen
noch

soek comen als sy konnen/maer ic wot te een op
phet syn dat sulck ongenadicheydt en tyranny
dat sy daer int lant aen my gedaen hebbe/daerich
haer Gode vergeuen wil / en sal onghestraft niet
bliven/mer sy int royt oft int lange/want het was
blyckelijck ende goet te syn dat mi my selue de He-
re Gode inden Hemel ontfermherricheyt gecoon-
heeft/noch seide ick voort/hoe wel dat dien op de
reys gegaen was die my handen wilden geroche
hadde/also dat dock de waerheyt is/want God
ga ons goeden wint/oor goeden visch wter diep
te vander zee. Op hielden haer qualijcken ende
nietiden wat my dachte / oft sy dock noch voort
handen oft leuende waren.

Ende om dat ick haer niet heel quaden troost
geuen en soude/soo seide ick/Op souden noch mo-
gelijck comen moeghen/hoe wel dat den meesten
hoop ende ic anders niet rekenen coste dan dat sy
metten scheyt verdooncken en bleuen waren.

Ma alle dese woorden so schiet ick van haer/ende
seide sy souden den anderen weten laten oft sy
griamen.Godt hadde my geholpen/en dat ic daer
geueest hadde/van Diepen voort ic met een schip
na Londen in Engelandt/en daer was ick somtijt
ge dagē/ Daer na voort ick van Londen in Ze-
landt/en van daer na Antwerpen. Alsoo heeft
my die almorgernde Gode (toten oock alle dinc
mogelijck is) wederom in myn Vaderlandt ghe-

holpen. Hem sy ewelijck lof prijs ende
ere van ewichheyt tot ewi-
gichheyt Amen.

308

**Mijn ghebet tot God den Heere ter
huylen dat ic onder wilden lieuen geweld was om
mi te eten/ Etc.**

Ghebet.

D Ghy almachtich/ ghy die daer hē hemel
en aerde ghesondeert hebt/ Ghy God on-
ser Voorvaders Abraham Isaac en Ja-
cob Ghy die dat volc van Israel so ghe-
weerdichlycken wt haer en vanden handen ghe-
hoert hebt door die roode zee Ghy die Danielen
onder den leeuw bewaert hebt/ v bidde ic u ghy
ewige God geweld hebber dat ghy mi wilt ver-
lossen wt der hant van desen Oprannē die v niet
en kennen. Om Iesus Christus ws lieuen soons
wille/ die welcke die gheuangenē/ verlost wt
ewigher gheuanghemisse/ niet te min Heere ic
wille dat ic sulcken Oprannischen door
lijden sal/ van desen volck die v niet en kennen
en seggē als ic haer van v seggē/ Ghi en hebt ge-
macht mi wt haer hādē te nemē so sterck mi moet
lester vze als si haer wil aē mi wille volbrēgē/ v
ic dā nē en twyffele aen uwe barmhertichē/ ende
moet ic dā so veel ljdē in deser ellende/ so geest mi
toch hier namaels ruste/ en behoet mi voor een
toecomende ellēde daer door alle onse voorvaders
geureest hebben/ uē wel Heere ghy condē mi wel
wt haer geweld helpen/ Help mi. Ic weet Ghy
contē mi wel helpen. En als ghy mi gheholpen
hebt soo en wil ick dat den ghelucke niet toe schy-
uē maer altē uwe geweldige/ hant en dat die mi
wt haerlieder geweld geholpē heeft/ en uwe wel-
daet wil ic pzijsen en int licht brengen onder alle
menschen waer ic comen mach. Amen.

Eynde des eersten boecs.

Een warachtich

Cozt Bericht vanden handel/ Ende zeden der Tuppim Imbas / diens' gheuanghen ick geweest bin/ woenende onder haer in dat Landt-
schap America / dwelck leydt inden rijk.

gaedt op der Zupdt syden der linie

Equinoctiel/ ende stoot aen

een Riviere Rio de Je-

nero genaempt.

(d.)

Ghedrukt tot Amstredam voor Coz-
nelis Claesz Boeck-vercoper/ woe-
nende opt Water by die oude
brug/ int Schryf-boeck.

Wat die schip vaert beghint wt Portugal nae Rio de Janeiro/ghelogen in America/ current inden. reijng. graet Tropici Capricorni.

Wat J. Capittel.

Diebana is een stadt in Portugal ghelegen inden. 39. graet op de noord syde der linien equinoctiael/asmen van Asebae wil af varen op die prouincie van Rio de Janeiro/ghelighen int lantschapp van Brasiliën datmen oock America noemt/so vaertmen eerstmael op eplanden die heeten Canarij en behooren den coninc van Spaengien toe ende het sijt die sesse die hier genaempt worden Dierste graet canarij. Het tweede Lanzerutta/ Het derde Fozze. Ventura. Het vierde Il Ferro. Het vijfde La Palma. Het sesste Tinereffe. Van daer vaertmen na eplanden die heeten Lab Insul las de cape vierde/dat is soo best gheseyt als Die eplanden des groenen houts welc groen hout ins swert mooren lant leyt dwelck oock wel Gene genaemt wort Die voorgemelde eplanden ligghen onder den Tropico Cancri ende behooren den Coninc van Portugal toe. Van dien eplanden seylemen suptwest na dat lantschapp van Brasiliën toe ende is een groote wijde zee/men seylet dyp e maenden oft langher eer datmen in dat lantschapp coemt Erst seplemen opte tropicum Cancri dat hy achter blijft. Daer nae door die linien equinoctiael asmen die noordwaerts achter seylet so en sietmen die noordsterre niet meer/welcke men oock noemt Polum articum. Daer nae coemmen inder hoochde des Tropici Capricorni/ende men

vaert

daert onder die Sonne henen/ende alkenen oost
die hoochde des Tropici Capricorni is nae die
middaerchs syde/so daertmen vander sonnen af
naden noorden toe. Daer is altoos groote hitte
tusschen beyde die Tropici ende dat wonghenot
de lant Brasilien leyt eens deels iuden Tropici/

Hoe dat lant America oft Brasilien
ghelegghen is/so ick eensdeels ghesien hebbe

Dat III. Capittel.

America is een groot landt/ende heeft veel
gheslachten van wilde lieden/die selue heb-
ben veel verandringe van spraken en daer
sij veel seltsame dieren. Het is lustich om aen te
sien/ Die boomen sijn alrejt groen/maer het en
heeft geen bosch oft hout dat den boomen/bosch
oft houte van desen lande ghelijc is. Die lieden
ghaen naert want het en is in dat deel des lants
dat tusschen die Tropici leyt in geenen rijt des
jaers soo coude als hier ontrent Michaelis oft
hamis. Maer dat deel des lants dat hem Supdt
waerts vanden Tropici Capricorni streckt/is
wat couder ende daer wonen een natie van wilde
die Carios heeten/die selue ghebruycken hupden
van wilde dieren/die welke sy eerst sijn bereyde
en haer daer mede bedecken. Der selver wilden
wijfs maken dinghen van cattoen oft boomwol
len gharen ghelijck eenen sack/onder ende bouen
open dat trecken sy aen en heeten op haer sprake
Cypop. Daer sijn int lant sommige vruchten
der aerden en boomen daer haer die menschen en
dieren mede ghenieren,

Die

Die lieben van die lande sijn root ende bapen vā
berden/om der sonnen wil diese alsoo seere ver-
brant/een gherasch volck ende wel gemachte vā
leden/lijstich tot alle boosheyt seer gheneycht om
hare handen te veruolgen ende te eten etc.

Maer Janischap America heeft sommighe hondert
mijlen noorden ende supden inde lenghe/van wel-
ken is wel vyffhondert mijlen langer dat landschap
heugen ghezeyle hebbe ende een deel in veel plaet-
sen des lants gheweest ben.

Van een gheberchte dwelck daerint lant leyt.

Dat. III. Capittel.

Et heeft een gheberchte dwelck reickt op
vijf mijlen nae by der zee/maer op som-
mige plaetsen voozder/en op sommighe
plaetsen naerder/ende beghint ontrent in
der hoochde Botga de todig los sancros/eē plaec-
se alsoo gheheten daer die Portughaloissers ghe-
bout hebben ende woonen/Ende dat selue geberch-
te streckt hem inder lengde aen de zee 204. mijlen
ende inde hoochde. xxi. gradus op der Dupdt sp-
den der linien equinoctiael. Wesen berch epndet
hem op plaetsen/ende is acht mylen breedte Ach-
ter den berch ist plat lant en daer comē veel schoo-
ne rieuieren tusschen die berghen wt/ende heeft
veel wilts/Ende inden bergen onthouden daer
een gheslacht wilber lieden die waiganna heeten/
die selue en hebben gheen vaste wooninghen ghe-
lijck die andere die vooz ende achter die berghen
woonen. De selue Waiganna hebben oorlooghe-
ren alle die andere natien/ende waer sy die crif-
ghen/die eten sy desghelijck also doen de andere
daer

haer lieben oock/ Sy trecken het wilt na int ge-
 berchte/ en syn cloeck om wilt te schieten metten
 hantboge/ en gebuicken veel behendicheden mee
 andere dingen/ als sleppnetten / en vallen daer sy
 dat wilt mede vangen. Daer is oock veel wilden
 honichs int geberchte/ den welken sy eten/ Sy
 connen oock gemeenlic ghelijc het gebierte bletē/
 en gelijc de vogelen singhen / op dat spse te beter
 verschalken konnen/ Sy ontfekē haer vier vare
 rwe houterkens / ghelijck die ander wilden oock
 doen/ Ende dat vleesch dat sy gemeenlic etē
 braden sy/ Sy vertrecken niet wijf ende kinderen
 als sy haer ergens achter legeren. Meer na by ha-
 ren vanden landt vlechten sy thuppen / vast om
 haer hutten henen/ op dat mense niet haestelijckē
 en soude connen ouer lopen/ ende om der Tpgheer
 dieren wil/ steken oock scherpe doornen rontom
 de hutten Maxia ride Ju genaemt/ gelijck somē
 hier minckijfers lept/ en dat doense wt vrese haren
 vanden. Den helen nacht hebben sy vier
 by haer/ ende als den dach aen coemt/ so doen sye
 wt/ op datmen den rooc niet en wort siende/ ende
 haer na spuere. Sy laten lanck hapy opt hooft/
 en lange nagelen aen de vingeren wassen. Sy heb-
 ben oock ratelen Maraka genaemt/ gelijc die an-
 der wilde/ de welke sy vooz Gode houden/ hebbē
 oock haren dranch en dansen. Oock wilde dier en
 tanden/ daer sy mede snijden/ en steenen Beptela
 daer sy mede houwen/ ghelijck die ander natien
 oock gehabt hebben/ eer sy metten schepen gheco-
 menschap hebben. Sy trecken oock dicwils wt
 na haren vanden. Als sy die vangen willen/ leg-
 gen sy haer achter doore houten/ die by haer der
 vanden hutten staen/ en doe dat daerom of daer

eenighe wt quamen van haren byandē om hant
te halen/dat sijse dan vanghen sonden. Sp gaen
doch veel tprannelicken met haren byanden om
dā haer byandē met haer doē want sp sijndē haer
dickwils armen en beenen al lewēdich af vā groo-
ten nijt/maer die andere slaen haer byandē eerst
doot eer sijse sijnden om te eeten.

Hoe die wilde Tuppin Imba diens
ghenanghen ick was haer wooninghe hebben.
Dat IIII. Capittel.

De hebben haer wooninghe booz den booz-
ghenoemden ghrootten gheberchte vast aen
der zee/dock achter dat gheberchte strect haer lie-
der wooninghe wel lx. mijlen/ende daer comt se
blietende water wt en berghen inder zee blietē dat
selue bewoonen sp op een sijde/ende heet die paras-
be/lance den zeestroom henen hebben sp oxtrent
xxvij. mijlen lants dat sp bewoonen. Sp sijn al-
omme met byanden bedronghen. Op die Noord-
sijde palen sp haer met een gheslacht wilben die
weitraka heeten/ende sijn haer byanden. Op die
zuidesijde sijn haer byandē die de Tuppin Imba
ghenaempt worden. Te landwaers in sijn haer
byanden Karapa genaemt/Waer die waigamun
die int geberchte vast by haer sijn/ende noch een
ander gheslacht die Makapa heeten/en tusschen
haer woonen/van dese hebben sp seer groot ver-
uolch. Die boozgenoemde geslachten hebbē crijch
dooz malcanderen hene en als deen den anderen
vangt/die etē si. Sp settē haer woninghe gaerne
daer sp dwater en hout oft bosch niet berren en
hebben/om wilt en visschen te crijgen/ende als
ijt op een plaetse verwoont hebben veranderen

ſp haer woonginge op een ander plaetſe/ En als ſe
want willen haer hutten make/ verſaemt een vuer
ſte onder haer te partye oft. xl. mans en vrouwen
alle die ſp gerrigen can en dat ſijn ghemeynliche
vrienden en magē onder malcanderen/ Die ſelue
rechten met malcanderē een hutte op/ die welcke
is ontrent. xij. voet breed. en wel. xv. voet lanck/
daer na dat harder veel ſijn ontrent twee vade-
men hooge/ bouen ront gelijc eenē helder gewelf
ſel/ dat ſelue decken ſp dicht met palmen rietem
datter niet in en reghene/ die hutte is binden af
open/ daer en heeft niemant geen gemak op ſijn
ſeluen toe ghemaect/ een pegelijcke partye wijf
ende man heeft ſijn rupmte inder hutten op een
ſijde van xij. voeten/ op die ander ſijde deſ ghelijc
een ander partye/ alſo ſijn haer hutten vol/ en een
pegelijcke partye heeft ſijn eppen vier. Die ouer-
ſte heeft ſijn logement inder middelt vander hut-
te/ en ſij hebben oec alle ghemeynliche drie poort-
kens oft dozen/ te weeten/ op elck eynde een en in
middlen eene/ ſp ſijn oock ſoo leeghe dat ſp lieden
moeten bucken als ſp wt en in gaen haer dozen
hebben luttel ouer de ſeuen hutte/ en late eē plaec-
ſe tuſſchen die hutte daer ſp haer geuangenē doot
laē/ Oec ſijn ſp genpſt tot ſtorcken ront dō haer
hutten te maken die welcke ghemaect worden in
ſulcker manieren ghelijc hier na volcht.

**Woe dat ſp haer hutten ende ſtocketten
maken.** **Dat V. Capittel.**

Die maken een ſtaeckel ſel om die hutten he-
den van palmen hout oft van boomen/ die
clieuen ſp van een/ Dat ſtaeckel is wel ander half
vademen hooghe / ende maectent ſoo dichte dat
ghenen pijl daer tuſſchen doot comen en conde.

Op hebben clepne schietghaethens daer in so
 door wt schieten. Ende om dat staechetsel

henen maken se noch een ander staket vā grootē
 staken/maer si en setten die staken niet vast bp
 malcanderen/maer wel also datter geen mensche
 en can door gheruppen/ende hebben sommighe
 die maniere dat si die hoofde vande genē die si ge
 eē hebbe op die staechetsels stekē voor aē dē ingāe
 vander hutten.

Hoe sy vier maken

Dat. VJ. Capittel.

S hebben een soerte van hute dat heeten
 sy Ozakuelba/ende dat droogen sy ende
 nemen dan twee stockkens eenen vinger
 dic/en wijuen den eenē op dē anderē en
 dan gheeft dat stof ende roock van hem/ende die
 hitte vanden wijuen steect den stof aen/en daer
 mede maken si vier/also sy willen

Waer in datse slapen

Dat. IJ. Capittel.

Sij slapen in die dingē die si heeten Junt op
haer sprake/ende sijn van cattouen garen ghe
maect/ende die binden si aen twee palen bouē der
eerden/ende heb en des nachts alrijt vier bi haer.
Sp en gaen des nachts niet geerne wt haren hut
ten haer gheuoech doen sonder vier soo seer vres
sen sp booz den dupuel/den welken sp Ingango
noemen/ende sien hem ooc dickwils.

✠ Hoe gheschickt dat si lieden sijn c m
wilde dieren ende visschen te schieten met pijlen.
Dat/III. Capittel.

Als sp int bosch gaen oft by den watere sog
hebben sp altoos haren boghe ende haer pij
len by haer. Ende alsoo si int bosch gaē/heb
bē sp alrijt haer gesicht om hooge na die bo
men/in achter ende booz. Ende als sp wat verne
men van groote voghelen/mercatten oft ander
sins eenighe dieren die haer op die boomen hou
den/gaen toe/en legghen toe om te schieten/vol
ghende haer so langhe nae tot dat sp wat vangē.
Selden ghebueret als een wt gaet na dat wepde
werck/dat by ledich thups coempt/Desgelijc vol
gen si die visschen na vast by dē ouer bander zee/
sp hebben ooc eē scherpe gesicht/want als hem er
ghens eenen visch verheft/daer schieten si na/luc
tel schueten faelgeren si/ende als si eenen getrefte
hebben spzinghen si int water ende swimmen hē
nae. Sommighe groote visschen als si den pijl ge
noelen gheuen haer seluen te ghronde/ ende dpe
selue dupckelen sp nae wel tot ses bademen diep/
ende bzenghen die mede. Sp hebben henghelen
en netten/ende dat garen daer sp die af maken oft
aen een plecten trecken si van lange scherpe bla
deren

deren/welcke sy Tockant heeten/ende als sy niet
ter garen oft netten visschen hanghen willen/so
vergaderen haer der sommighe by malcanderen/
een peggelijck heeft sijn betekende plaetsen ende
eenen hoek waters daert niet diep en is. Dan
gaen sommighe ende staen int water cruyfwijs
door een dan so loopt de visch nae de diepte/ende
comt haer alsoo in haer garen/die dan het meeste
vangt die deylt den anderen mede. Daer comen
doch dierwijs toe die verre vander zee woonen/
ende hanghen veel visschen tsamen bradense heel
doyre/stootense ende maken veel daer af/dwelck
sy wel dzooghen ende malen/also dat langen tijt
dueren can ende dat voeren si mede thups/ende
eten wortelen veel daer toe/maer souden sy die
visschen ghebraden inede thups voeren/syen sou
den niet langhe dueren/want sijse niet en sonetti.
Doch packmen dat veel beter by een ende daer
gaets meer op eenen hoop dan vanden gebraden
visschen.

**Wat fatsoen oft ghestaltenisse dye
lieden hebben/** **Wat. 33. Capittel.**

HEt is een sijn wel ghesatoneert volck bep
de man ende wyf ghelyck als die lieden
hier te lande sijn/allernigck dan datse byyn sijn
nader sonnen/maer sy gaen al naecht ionck ende
oudt/ende en hebben ooc niet met allen voor die
schamelheyt. Sy verstellen haer seluen niet schil
deren ende verwen si en hebben gheenen baert/
want sy plucken dien wt metter wortelen also die
wils als sy wast maken ooc gatē inden mont en
in haer ooren/daer hangen si steenen in/ende dat
sy haer tieraet ende behage haer niet playmagie.

Daer

waer mede sy houtwen oft snijden
ende sonderlinghe op die eynden/daer die Christ
stenen haer noch gheen ware en brenghen/als be
len messen scheren ende aeren.

Dat. F. Capittel.

Sy hebben voormaels eerder schepen in
lant quamen/ende noch op veel plaetsen
des lants daer geen schepen en comen na
melijck eenderhande swerte steenen blan
wachtrich ende makent ghelijck eenen beptel/ende
op die breedste sijde wetten sijt rondt/est makent
scherp het is wel een spanne lant twee vingeren
dick/een hant breeet/sommige groter sommighe
elepnder dan nemen sy een dun storcken ende buy
gen dat daer boue om de beptel/ende bindet met
basten te samen/Die selue figure hebben nu oock
die ptere beptels die haer die Christenen gheuen
op sommighe plaetsen/maer sy maken die stelen
op een ander maniere/wandt sy steken daer een

gat doze / daer steken sy den beptel doze/ ende dat
is haer hyle daer sy mede houtwen.

Sy nemen wilde verckens tanden ende wetten
se int midden datse scherp worden/ ende bindense
dan tusschen twee houterkens/ daer mede schanck
sy dan haer pylen ende bogen datse so ront wor-
den offe gebraept werden/ en gebzupcken oock ee-
nen tant van een dier Patta genoemt/ ende dien
wetten sy dooz scherp/ ende als sy ghebreken aen
elijf hebben van bloets wegen so schrabben sy op
die stede daert haer seer doet dat bloedet dan/ ende
dat is met haer soo veel als met bussen te laten.

✠ Hoe dat haer broot is / hoe sy haer
bzuchten heeten / ende hoe dat sy de planten/
ende maken darmense genieten can.
Dat 3. Capittel.

De plaetsen daer sy planten willen/ houtwen
sy die bomen af/ op die planten/ ende latense
aen maent oft dize droghe worden/ daer na steken sy

sp dat vier daer in en verbrandense / dan planten
sp haer wortelen ruffchen die stocken oft stronck
van welken sp haer behulp hebbē / of heten man
dioka / het is een boomken eenen vadern hoge / en
geeft drie wortelen van hem / ende als sp die wor-
telen genieten willen / trecken sp dat boomken we-
en breecken die wortelen af / ende breeken die tache
handen bomen / ende stellense weder in die aerde /
dat crijcht dan wortelē / ende in ses maenden wor-
det so groot datmen synder genieten can / sp nut-
ten dese wortelen op dierderley manieren / Ten
eersten wijuen sp die op eenen steen heel in cleue
wortelen / dan persen sp daer sap wt met een sif-
te / ende backen dan vanden mele dunne koecken.
Dat dunck daer sp haer meel in drogen en backen
is van leem oft clep ghebacken / ende veel makent
op een maniere van een grote schotel. Oock nemē
sp die wortelen versch / ende legghense int water /
en latense daer in verrotten / en nemense dan we-
der wt ende legghense onder den viere inden roock
ende latense drooghen / die drooghe wortelen hee-
ten sp dan Kepingma / ende dueren lange. En als
spse van nutten of besighen willen / stoten spse in
eenen mortier van hout gemaecht / soo wordet so
wit als wit meel / daer maken sp koecken af die sp
hieten Wp pū / Oock nemen sp wel verrotten
Mandioha / eer sp hem drooghen / ende mengen
die met drooghen ende met groenen.

Daer drogen sp dat meel wt / ende dat duert wel
een Jaer / en blijft euen goet om te eeten / en sp noe-
men dat Wp chan. Oock maken sp van visch en
bleesch meel / ende doen dat bleesch oft visch bra-
de / ouer twier inden rooc / en latent heel dorre wor-
den / ende treckent van / ten ende drooghent noch

vens in schotelen oft baten die si daer toe metten.
biere ghebrant ende gemaect hebben/ende heeten
pnepaun. Daer na stooten sijt cleyn in eenen hou-
ten moxtier/siften dooz een seue/ek maken meel
daer af/ende dat duert langhen tijt/wandt sy en
hebben gheen gewoonte visch ende vleesch te sou-
ten sulcken meel eten sy dan totten wortel meel/
ende het smaecht tamelijck wel.

Hoe dat sy haer spysse ghereet maken:

Wat. 33. Capittel

Daer sijn veel gheslachten des volcx die gheen
sout en eten. Die ghene daer ick onder ghe-
uanghen was sommighe van die eten sout/dwels
sy vanden Franchopsen ghesten hebben die met
haer handelen. Daer sy berechten mi hoe datter
een natie van volck daer aent lant ligghen die ra-
caca heeten te lantwaerts in/ vander zee af dy e
daer sout maken van palmen boomen/ende dat si
dat eten maer dies veel gebruycken teten en leef-
den niet langhe/ende sy makent op die maniere/
want ick sacht ende help daer toe. Op honwen
senen dicken palmboom af/ende cleben hem in
clepne splinteren/maken daer nae een ghestelte
van drooghen hout/legghen die splinteren daer
op ende verbrandense metten droogen houte tot
asschen/ende vanden asschen maken sy looghe en
de die sieden sy dat schept hem dan ghelijck sout.
Ick meynde het waer salpeeter geweest en proef-
de dat daerom int vier/maer het en was gheen/
het smaecht oock ghelijck sout/ende is grau van
berwen/maer het meeste deel van dat volc en eet
gheen sout. Als sy pet siebē het si visch oft vleesch/
is doen sy ghemeynlijck groeten peper daer in/
ende

ende alst dan rebelijck ghendoech ghesoden is/son-
nemen sijn wten sope/ende maken daer eenē dun-
nen byp af/dien heeten sy Wingau/ende drincken
dien wt conwozden/de welcke sy hoor vaten heb-
ben oock als sy eenderley spijse maken willen het
sy vleesch oft visch dat eeren tijt lanck duere/dat
legghen sy vier spannen hooge ouer thier op clep-
ne hout erkens/ende maken dan een rebelijck vier
daer onder ende latent so byaden ende beroocken
tot dat heel drooge wort. Ende als sijn daernaē
eten willen/so sieden sy weder op ende etent/ en
sulcken vleesch heeten sy Mochaen.

Wat regiment ende ordinantie sy heb-
ben metter ouerheyt ende rechten.

Wat rij. Capittel.

Den hebben sonderlinge gheen regiment/of
te recht/elck hutte heeft eenen ouersten / die
is haer Coninck/want alle haer ouersten syn van
eenen geslachte/een gebieden ende regiment/men
mach daer af maken datmen wil/het mach hem
die een wat meer gebuypt hebben in oorloge oft
Crighs-handel/dat hy in dier wyse meer gebots
heeft dan een ander/als sy ten crigh trecken/ghel-
ijck als die ghewelde Konian Bebe / anders en
heb ick gheen sonderlick recht onder haer verno-
men/dan dat die ioncxste de outste ghehoorzaem
syn te doen dat hare sedē mede brenghet. Als pemat
den anderen verslaet oft schiet sijn vrienden be-
rept dien wederom te dooden/hoe wel dat selden
ghebeurt. Oock sijn si den ouersten haer der hutte
gehoorzaem wat die pemanden heet/dat doet hy
sonder eenich bedwang oft vreesse/dan alleen wt
den goeden wille.

**✠ Hoe sy die potten en het eerderwerck
backen die sy ghebruycken.**

Dat. XXXIII. Capittel

Die wijfs maken die vaten die sy besighen al
soo sy nemē clep aerde oft leem/en maken
die gelyck deech daer af maken sy vaten/potten/
schotelen pannen oft dat sy willen/ende latent es
nen tijt lanck drooghen ende weten sijn te schilde
ren/ende als sijt dan backen willen so stelpen sijt
op steenen/settē dan daer veel boomschellen ront
omme die drooghe sijn/ende steken het vier daer
in/ende daer mede worden sy ghebacken dattet
gloeyt ghelyck een heet pser.

**Hoe sy haren dranck maken daer sy
haer droncken in dyncken/ende hoe sy haer hou-
den metten dyncken.**

Dat. XXXIV. Capittel.

Die bloutwen volc maect de dyanck By nu
 me die wortel Mandioha en spedē groote
 potten vol. Alst ghesoden is nemē spt wtē
 pot oft teple/en gietent in eenen anderē pot/latē
 een luttel coudt worden/ende dan setten haer die
 songhe maechden daer by ende knautwent mettē
 monde/ende dat gheknaude doen si in eenen besē
 deren pot oft teple. Als die ghesoden wortelen al
 gheknaut sijn/soo doen sy dat gheknaude weder
 om inden pot doen/ende ghieten dien dan weder
 om vol waters menghelende dat metten geknaue
 den wortelen/ende dan laten sijt wederom weern
 worden. Dan hebben sy sonderlinghe vaten
 de welcke sy half inder eerden begraven/en welcke
 sy half inder eerden begraven/ende ghebyrcken
 se daer toe ghelijckmen hier die vaten tot wijt
 oft hier ghebyrckt/daer ghieten sijt dan in ende
 makent wel toe/dat hert oft dijde dan in hem sel
 uen ende wort sterck/ende latent alsoo twee dage
 staen ende daer na dincen sijt / ende worden
 daer dioncken af het is dick/ende poet oock seer
 wel Elk hutte maecht sijn dyanck by sonder.
 Ende als hem een doyp wil volgc maken dwelc
 ghemepnlijck alle maent eens ghebuert so ghaen
 sy eerst alle met malcanderen in een hutte ende
 drincken daer eerst wt/dat gaet alsoo op de rye
 om tot dat sy den dyanck in allen hutten wt ghe
 droncken hebben By setten haer concoin dpe va
 ten henen. Sommighe op de branden sommighe
 op der aerden. Die wijs repcken den dyanck
 veruolghende sommighe staen singhen ende dats
 sen om die vaten henen/ende op ter plaetsen daer
 sy dincen makē sy oock haer water/Wat dyme
 ken duert den heelen nachten/ende dussen oock
 wel

wel tusschen die brande henen roepen ende blasen
met basuppen/maken een breeffelijck gerucht als
sp broncken worden. Oock sietmen luttel of selds
dat sp twistich worden. Sp spn oec malcander en
seer goetlich/en wat die een meer heeft van eeten
spijst dan de andere/ dat depl't sp hem mede.

**Wat des mans cieraet is/ ende hoe sy
haer schilderen / ende wat haerlieder namen spn.**

Dat xvi. Capittel.

Sp maken een crupne op haer hooft/ ende la-
ten daer rontom een cransken wassen van
haze gelijck eenen monninck/ Ick heb haer dick-
wils gebraecht van waer dat sp dat monster van
haze hadden. So seiden sp/haer boozvader had-
den aen eenen man gesie die hadde **Mepho** **Humi**
ne geheten/en hadde veel wonderlijcke dingē on-
der haer gedaen/ en men wil seggen dat een **Pro-**
pheet oft **Apostel** geweest is. Doorts braechde ic
haer waer sp die hazen af hadden connen singde
eer haer die schepen scheren gebraecht hadden. Sp
seiden sp hadden eenen steenen beitel ghenomen/
en hadde een ander dinck daer onder ghehouden/
ende daer op die hazen af gheslaghen/ maer die
middelste crupne hadden sp met een schelfer van
eenen harden steen gemaect/dwelc sp dicwils ge-
bruycken en besigē inde stede van eender scheeren.

Doort hebben sp een dinck van roden vederen
ghemaect ende dat heet **Kamitare** / dat binden
sp om dat hooft/ Sp hebben oock inden onderste
lippen des monts een groot gat/dat maken sp van
ioncx af als sp noch ionc spn/ sp stekē mettē scher-
pen punct van eenen herts hozen daer door/ daer
in stecken sp van een steentken oft houtken/ende

sinieren

Inherent dan met haeren saluen. Dat gaet hē blisse
dan open/ Als sp nu soo groot worden dat si wey
rechtich sijn/soo maken sijt dan haerlieder groo-
ter ende dan steert hy daer eenen grooten groene
steen in/ die is aldus ghemaect het smal eynde bo-
nen/ dat coempt binnen inden lippen te hanghen/
ende dat dicke hangt buyten wte/ ende die lippen
des monts hangt haer altijt om leere banden ge-
wichte des steene. Oock hebben sp op beyde sydes
des monts in de caken noch eenen Reppen steert.
Sommighe hebbender van cristall steenen die sijn
smal ende lanc. Ende noch hebben si een eitsas
dat sp wt groote zeeclacken hupsen maken/ ende
die heeten sp Matte pue/ ende dat is ghemaect
als een half mane/ dat hanghen sp aenden hals/
het is sneewit/ ende wort Bogessp ghenaempt.
Ooc maken si witte cozdellen van witte cozdelle
van witte zeesteenē ende rost veel arbeys te ma-
ken/ dat hanghen si aen den hals. Oock binden sp
plumbboschen aen die armē schilders haer swer-
dōc met rooden ende witten bederen so bont dooz
malcanderen/ ende die bederen placken sp opt lijf
met materie die wt den boomē coempt/ ende dat
strijcken sp op de plaetsen daer sp plumpen heb-
ben willen/ ende daer op legghen sp dan die plup-
men/ ende dat blijft dan daer aen cleuen.

Ende sp schilderen hem oock den eenen arm
swert den anderen roodt / die beenen ende dat
Lijf des ghelijck / Sp hebben oock eenen
zieraet van strupsbederen ghemaect dat is een
groot ront dick van bederen dat bindē sp opt gat
als sp inden crich varen teghen haer vbandē oft
sp sus eenighe feest houden/ dat heet Enduap ha-
re namen noemen sp nae die wilde dieren ende
sp

hy geuen haer seluen veel namen maer alst niet
en onderschryft/ als sy eerst gebozen worden soo
wozt haer eenen naem gegeuen/ dien behouden sy
niet langher dan tot dat sy weerachtich worden/
ende die vanden doot slaen/ soo veel als hyer dan
gedoot heeft/ soo menigen namen heeft hy.

**Wat des wijs off der vrouwen zieraet
is.** Dat **IIII. Capittel.**

Die wijs schilder en haer int aensicht ende
ouer dat ganse lijf oock opte voergesepden
maniere alsoo haer die mans schilderen/
maer sy laten dat hant lanck wassen also
oock ander wijs/ sy en hebben sonderlick geenen
zieraet dan inden rozen hebben sy gaten daer han
ghen sy dingen in ende sy ontrent een span lanc/
ront ontrent eenen dyp in die/ heeten op haer sprake
he namibepa/ makent van zeeslecken/ Matpen
genaemt/ haer namen sy na vogelen/ visschen/
bucht en der boomen geheten/ en hebben vanden
sonckhepde op maer eenen naem/ maer so menig
ge slaue die mans doot slaen/ soo menige namen
geuen haer die wijs oock. Als die een den ander
lyst die lypsen eten sy/ ick hebse dickwils geza
get waerom dat syt doen/ soo sepden se het waren
hare vanden/ eten se vanden hoofde ende willen
hen aen haer wyken/ daer en sy geen besondere
zoe vrouwen/ Als een wijs in barens noot is
loopt daer toe wie datter na sy is/ hejde man en
wijs. Ick hebse sien ghaen omtrent den vierden
dach na dat se ghebaert hadden. Sy zoegen haer
kinderen opten rugge in keulen van catoen gare
ghemaect/ doen haren arbeit met huy/ die kin
deren slapen en sy wel te vreden hoe sy met haer
bucken oft oprechten.

**Hoe hy den kinderen een eersten naem
geuen.** Dat xviij. Capittel.

Danden vaders / een die welcke niet vergheten
halp sijn wyf / hadt eenen ionghen soon
ghebaert / sommighe daghen daer na nam hy sijn
naeste gebueren vanden huttel beziagende hem
met haer wat hy den kinde woude voer / eenen
naem gheuen die dapper ende vreeselich waer /
hy hielden veel namen voer die hem niet en be-
haechden hi noemde hem vander vier voerbaders
eenen naem / seiden die kinderen de sodanigen na-
men hadden opden wel ende waren spaedich sla-
uen te verghen / hy noemde die vier Voer-va-
ders die eerste hiet Arimen / die ander Hermiten
die derde Koent / des vierden naem en heb ic niet
verhouden. Ich dachte als hi van Koent seide
het moest. **Cham** sijn maer Koent hiet op haer
spraeck niet verghe / so seide ic hem dat hy hem
den seluen naem gae / want die selue moest selue
lijck sijnder voerbaderen een geweest sijnder na-
men een beheit dat kinde / so geuen sy haer namen
sonder doopsel oft besnijdinghe.

**✠ Hoe veel wyfs een heeft ende hoe hy
hem met haer hout.**

Wat. xxiij. Capittel.

Den nyeste hoop en heeft maer een wijf
elcks / sommige oot meer / maer sommi-
ge van haer Coningen hebben xiiij. ofte
xiiij. wijs. Die Coninc die ich leestmael
geschonck was / vande welckheit my die Pan-
roy sen cochten / Abbat Boffange genaemt / die hade
veel wijs / en eens die sy eerst geweest was / die
was

was die buerſte onder hem/ekken vſoude hadde
dage logement inden hutten/epgewier haer ep-
gen hertel ghewas/met welcke herte doen hadde
inder ſeluen loſoument was hi die ghaf hē te eten/
dat ginc ſo om die kindere die ſi hebben trecke op
wepbewerc als ſp groot ſijn/en wat ſp byengheer
gheeft een pēghelgek ſijnder moeder/die coockers
dan en deplen dan den anderen mede/en die wijs
verdragen haer wel onder malcanderen. Sy heb-
ben oot die maniere dat een anderen een wijs
ſchencke als hiſe moepende is/ooch ſchenckt de
enen de anderen een dochter oft ſuſter.

Hoe ſp haer verlouen.

Dat XX. Capittel.

Sp verlouen haer dochters als ſp noch
ionck ſijn ende als ſp groot worden dat
ſi tot vrouwen gebuycken rijghen oft
comen/ſnijden ſp haer dat hant banden
hoofde/ſcrabben haer eenē beſonderlijken ſuede
indē rugge/bindē haer ſomge wilde diere cādē aē
de hals/daer nae alſt haer weer gewaſſe is/en die
ſhede toe ghewafſen ſijn ſoo ſietmen eyen wel dat
trecken vanden ſuede/wandt ſp doen daer wat in
daer mede dat ſwert blijft alſt toe geheplt is/dat
houden ſi vooz een eer/als ſi ſulcke cerimonien ge-
eynt ſijn/daer nae leueren hiſe ouer dieſe hebben
ſal/en maken gheen ſonderlinghe cerimonien.
Man ende wijs houden haer oock ghebuerlijck/
maken haer dinghen heymelijck. Item ich heb
oock gheſien dat een ouerſte van haer by tijde des
merghens vzoeth door alle hutten ghinc ende
crabde die kinderen met eenen ſcherpē viſchtant
inden beenen/om haer daer mede ſozechfuldie te
maken

maeken ende vreesende/op dat als sy crijten ende
singhen daer/der onder haer daer niet daerich
den daer comt een/rū niet yarde en datse swegē.

Wat haer goeden syn.

Wat. xxiij. Capittel.

Dier en is gheen deplinghe oft partheringhe
onder haer lieden si en weten ooc van ge-
nen ghelt te seggen/haer schatten syn plus
men van voghelen/vanden welcke die veel heeft
die is rijck/ende welcke synen steen inden lippen
des monts heeft die is oock vanden rijcksten een
Een peghelijck partie man ende wijf heeft syn
eyghen wortel gewasch daer sy af eten.

Wat haer meeste eer is

Wat. xxij. Capittel.

Dit is haer eer als een veel vanden gheuē
ghen ende doot gheslagen heeft/want dat
is die maniere onder haer lieden/so men
ghen vrant sy doot slaet/so monigen naem geeft
sy hem seluē/ende dat syn die vernaemste onder
haer lieden/die welcke sulcke namen veel hebben.

waer aen dat sy gheloouen

Wat. xxij. Capittel.

Sy gheloouen aen een dinck dat mast als een
ronde rouwde/ende is soo groot als eenen
pot van eenen pot nats/het is binnen hol/steken
een cleyn storken daer door/snijden een gaethen
daer in ghelijck eenen mont/ende doen cleyn steen
kens daer in dattet ratelt ratelen daer mede als
sy singhen ende dansen ende heeten Tammara-
ka/ende is gheformeert oft ghemaecht ghelijck
hier na volcht.

Die selue hebben dat mansbolk elck een eyghen
 sy syn nu sonderlinge onder haer die sy noemen Pap-
 gi/ die worden inder haer gesocht gelijcken hier
 die waerseggers acht die selue trecken den iers-
 sens doot dat landt/ in alle hutten ende gheuen te
 verstaen hoe dat eenen gheest by haer is geweest/
 die welcke verre van daer wt byeende landen sy
 men was/ hadde haer die macht gegeuen dat alle
 die ratelen Tammaraka die welcke wouden/ son-
 den sy zeken en macht crighen daer sy om baden
 soude haer gewonden ende gegelten wesen/ ende so
 gebueren. Een pegelijck wil dan dat in syne rati-
 len die geweld conuen maken eenen groten feest
 met danccken/ singen/ en waerseggen/ houdt veel
 seltsame ceremonien/ daer bestellen die waerseg-
 gers eenen dach inden hutten/ die welcke sy ledich
 maken/ daer en moeten gheen wijs noch kindere
 in bliuen/ dan ghebieiden die waersegghers dat
 een pegelijck sijn Tammaraka root verberue
 met pluymen ende daer in come/ so wil hi haer die
 geweld ouer leuen dat sy spreken sullen. Daer na
 comen si inder hutten so setten sy haer bouen al
 die waersegghers/ ende hebben haren Tammaraka
 by haer inder eerden steken die andere de huere
 doch een pegelijck gheest den waersegghers gif-
 ten oft gheschenck die welcke sijn s lispillen vade-
 ren/ binghen die sy oen die ooren hanghen op dat
 een pegelijcken sijne Tammaraka niet vergete
 en worde/ als si dan alle by malcanderen sijn so
 neemt sy dan pegelijck Tammaraka sonder-
 lijcken/ ende beroecke met crupt/ welcke sy Big-
 tin noemen daer na neemt sy die ratel vast voer
 den mont ende ratel mede/ seyt totten ratel. Aee
 kora/ nu spreect ende laet u hoozen spdy daer in-

ne dan spzeert hy niet cleynder stemme ende rasti-
 een woort datment niet wel mercken en can oft
 die ratel doet oft dat hit doet/ende dat ander volc
 meynt dat die ratel doet maer dpe waerseggher
 doet hy niet allen ratelen die eenē nae den anderē
 een teghelijck meynt dan dat syn ratel ghroote
 macht by haer heeft/dan ghebeden hen die waer-
 segghers dat si ten crijch trecken vanden vange
 want die gheesten die indē Cammaraka syn heb-
 ben lust slauen vleesch te eten/nae die raet trecken
 si naden crijch/wanneer nu die waerseggher pap-
 gi wt allen ratelen goden gemaect heeft soo neet
 dan een peghelijck syn ratel wederom nae hem/
 ende heetse lieuesoon/marckt hem een eyghen hut-
 ten/daert in staet/sett hem eten voort/begheert
 van hem alle wat hem van noode is/ghelijck als
 wy den warachtighen god doen/die hemel en eer-
 de geschapen heeft bidden/dat syn nu haer goden.
 Merren war atbrighen God die hemel ende eerde
 geschapen heeft/en hebben sy geen betrouwinghe
 houden voort een out heertomen dat hemel ende
 eerde ghewerst sin en weten sus niet sonderlic bā
 den beghin der werelt/dan sy segghen/daer eens
 groot water ghewerst dat heeft alle haer voortva-
 ders versopen/ende sommighe syn in eenen naer-
 ker daer wt comen/sommighe op hooghe boomen
 het welck ick achte/het moet die Weluwe gewerst
 syn als ick nu die eerste reyse/onder haer quam/
 ende sy my daer af seyden meynde ic het was een
 dupurck voorspel want sy seyden my di wils hoe
 dat die dinghers spreken/als ic nu inden butten
 quam daer die waersegghers in waren die welcke
 die dinghers souden sprekende maken/moesten
 sy haer alle heer sette/maer als ic dat bedroch sac
 Ik is ghinc

ghinck ic ter hutten wt ende dacht hoe armē die
blinden volck is dat.

Hoe sy van haren wyfs waerseg-
gherffen maken. Dat 11333. Capittel.

Die ghauen eerstmael in eene hutten ende alle
die wyfs der hutten nemen die een voo die
ander na/ende beroeckense daer moet dat wyf crā-
zen en springhen ende om loopen soo langhe dat
se opter aerden va llen gelgck al oft si doot wā-
daer nae seyt die waerseggher/siet nu is sy doot
terstont wil ickse wederom leuendich maken als
sy dan wederom tot haer seluen comt seyt nu
spoedich toe comende dinghen te segghen als sy
dan nae den crgch trecken/soo moeten haer die
wyfs vanden crgch waersegge/myns herē vrom
dien ick gheschoncken was om te dooden begost
eens te waersegghen/sepde tot haren man haer
was eenen gheest wt veenden landen comen/die
begheerden van haer te weten hoe coets ick sou-
de ghedoot worden/ende vraechde na dat hout
daermen my miede dootslaen souden/waer dattet
waer sy antwoorde haer/het en was niet verre/
alle dinghen waren ghereet/niet dan alleen/sy
liet hem duncken ick en waer gheen Portugaloise
maer ic was een Franchoyse/als dat wyf haer
boorsegghinghe volbracht hadde vraechden ick
haer waerom sy mi soo nae myn leuen stont/ter
wijlen ick geen vpaent en was/of sy niet en vrees-
de dat haer myn. Godt een plaghe toe schikken
sonde sy sepde ick en soude my daer niet aen kee-
ren/wandt het waren vzeemde gheesten/die wou-
den bescheet van my weten/sulcken cetermaen
hebben sy veel.

✠ Waer in dat sy opt water baren

Dat xxv. Capittel.

Dier sijn eenderhande boomen int lant die
welcke heeten pgarwera/dies booms sca-
len lossen sy gang of van bouen aen tot be-
neden toe maken besonder ghestelt ront om den
boom heenen/om die schael gang ende heel af te
crpghen/daer na nemen si die schale ende dragen
se woren gheberchte byder zee/heptense met vier/
legghense achter ende door hooch op/binde swer-
te houten in midden daer onder ende ouer/dat sy
niet wyder en worden/maken naechers daer af/
daer in haerder **FFF**. baren connen ten crgh die
schale is eenen dupm dick/wel vier voet is die
wyde xl. voeten lanc/sommighc langer sommi-
ghe oock coeter/die seluen roepen si seer gheringe
ende lichtuerdich duere/baren daer mede so ver-
re als sy willē als die zee ontstelt is door onweer
treckē sy die naechers opt lant/tot dat wederom
goet weer wort/si en baren ouer twee mijlen niet
inder zee/maer lanc de lāde heemē baren sy berre.

Waerom den eenen viant den ander-
ren eet. **Dat xxvj. Capittel.**

Sen doens van gheenen hongher maer vā
ghrooten haet ende nijt/ende als sy inder
crgh teghen malcanderen schern.utsen roept die
eenen den anderen aen wt ghooter haet. Dese
Limmerape Scheriturammethepwoe. die ro-
me alle ongheluck aen mijn eeten cost. De kange
luca eppata kurine. Ic wil v noch hede dese darh
dat hooft door slaē Sebe innamine pegicke resen
gu/mijnē vrienden doot aen v te wrecken ben ic

Ik hij hier

Hier van desoo / schemocke Hera Quora Ofor-
me liere Cicetra. Is vleesch sal hebben desen dach
ter die son onder gaet mijn ghebraet sijn sulcx alle
poen si wt grooter viantschap.

Hoe sy haer aenslagen maken als sy
willen in haren vianden lanc ten crijch trecken.

Wat. XXXIII. Capittel,

Als sy willen in hare viande lande ter ooc
loghen trecken / so vergaren hen haer ouer-
sten / houden raet hoe sijt maken wille dat
ontbieden sy dan in alle hurte door en weer
dat si haer op rusten / ende si noemen eenderhande
frupt der boomen als die rip worden / so willen si
wt trecken want sy hebben gheen onderschepde
der iaren ende daghen oock bestellen sy senen tijt
wt te trecken alser een gheslacht visschen wtter zee
inden riuere loopen die welcke sy Watti heeten
op haer spracch ende den liggghenden tijt alsinen
die visschen siet noemen si Wraakaen / op sulcken
tijt rusten si haer met naeckers ende puyen / ende
hertwozel meel dwelck si heeten Wpthan tot vic-
talie daer na heraden sy haer metten waersegger
Wogp oft si victorie sullen hebben die seggen dan
wel ia doch toch beuelen si haer dat sy achtinghe
op die droomen hebben soudan die haer vanden
vianden droomden / als den meesten deel droomt
darse sien haerder vianden vleesch braden / dat be-
diedt victorie / maer als si sien haer eppen vleesch
braden dat en bediedt niet goedis / soo dat sy dan
thups bliuen / als haer dpe droomen nu wel be-
haechden / soo rusten sy haer op / maken in alle
hurte ghroote volghicheyt met droucken dinc-
ken nu dansen metten afgoden Tammaraka een
veghelijck bidt den sijnen dat sy hem help eenen

byant branghen/daer nae baren sy henen als sy
dan vast by haerder byanden lant comen so beue
len haer ouersten den nacht te vozen als sy des an
deren daechs haerder byanden lantschap willen
aen vallen/dat si die droomen onthouden souden
die welcke hier die nacht droomt / Ick was ee
nen toch nae haer/als wy nu vast by haerder via
den lant waren des auonts te voze/soo haer mep
ninghe was den anderen nacht haerder vianden
lant aen te vallen/ghinck die ouerste dooz den le
gher henen/sepde haer dien nacht droomen wel
behielben die haer dien nacht droomen souden /
gheboort voert dat die ionghe ghesellen als den
dach op brack wylde schieten souden ende visschen
te vanghen/dat ghebuerde also die ouerste liet ge
reet maken/daer nae ontboot sy die ander ouer
sten die qnamen dooz syne hutten/sitten haer al
le opter eerden in eenen ronden rickel/liet haer
teeten gheuen/als sy gheeten hadden vertelden
sy droomen/soo veel als haer wel behaechden /
daer na dansten sy met haren Tammaraka van
byuerden/haerder byanden hutten besaghen sy
inder nacht vallen aen/meer inden mergen stont
als den dach op ghaet/als sy eenen vanghen dpe
seer ghewont is/dien daoden si ter stont ende vus
ten dat vleesch ghebuden mede thups/maer dpe
noch ghesont syn vueren sy al leuendich mede
thups/daer nae in haren hutten dooden syse Sy
vallen aen met eenen grooten gheschrey treden
stijf opter aerden/blasen in basupnen van langhe
couwozden ghemaect/sy hebben alle ghader snoe
ren om haer lijf ghebonden om die byanden daer
mede te binden schilderen en vermalen haer met
rooden vederen op dat sy dooz die ander bekend
souden

Vonden wesen schi eten seer oock gheringhe blier
ghepijlen op haer der vanden hutten/om die
daer mede aen te steken/ende als de eerder een ge-
wont wort/hebben si haer eyghen crupden daer
sp haer mede heelen.

Wat haren crupch rustinge is/

Dat XXXIII. Capittel.

Sij hebben flistboghen/ende die spitsen oft
hoozenen sijn ghemaecte van beenen ende
herde weeren die sp scharp wetten/ende daer op
binden/sp makense oock van vissch. tanden die
welcke men heet Tiberaan/worzen inder zee ge-
vanghen oec nemen sp cattoen oft boombwolle
menighelense met was, bindent bouen aen die pij-
len/steken dan dat vier daer in/dat sijn haer vier
pijlen/si maken oock schilden van boomshorffen
ende anderen wilden dieren sijnen. Op grauen
oock scharpe dooznen gelijc als hier minckijser
Ick heb oock van haer ghehoort maer niet gesie/
dat als sijt doen willen dat si haer binden wt de
hasticheyden ende sterckten wel connen verby-
uen met peper/in dier manieren die welcke daer
waest. Op wouden groote vieren maken als ope
kint waerde/ende worpen dan vanden peper ee-
nen hoop daer in/als den dumpt tot haer inde hut-
ten sloech moesten sp haer ontwicken/ende ic ge-
loefs wel/want ick eens metten Portugaloisers
in een prouincie des lants Zannenbupche ghe-
naempt/als booz verhaelt is/daer bleuen wi met
een schip opt drooghe in een Riuier ligghen wāt
die bloet was ons ontgaen/doen worpen sp heel
droochs stropg tusschen dat schip ende den ouer
meiden ons oock metten domp vanden peper

te veraghen/maer sy en conften dat hout mede
ontsteken.

Met wat ceremonien sy haer vyanden
dooden ende eten/waer mede sijse doot slaen/en-
de hoe sy met haer om gaen

Wat **III**. Capittel

Als sy haer vianden eerstmaels thups by-
ghen/soo slaense die wijs en die iongers
daer nae schilderen sijse ende behangense
met grautwen bederen/scheere haer die wijn drau-
wen af bouen dooghen/dansen om haer heren
binden hem wel dat hi niet en ontloope/gheuen
hem een wijs die hem bewaert ende oec met hem
te doen heeft/ende als die kinne draghet dat kinne
voeden sy op tot dattet groot wort daer nae alst
haer inden sin compt/slaen sijt doot ende etent sy
gheuen hem wel teeten houden hem so eenen tijt
lanck maken ghereerschop/maken heel vaten en
erdtewerk

erdenwerck daer si d'anch in doen/backen son-
 derlinghe vaten daer in doen si die reetschap/
 daer sp hem mede schyldeeren en palleerē/maken
 beederen bosschen die sp aen dat hooft doen ende
 binden/daer mede sp hem doot slaen/maken een
 langhe snoet Masurana ghenaemt/daer binden
 sp hem in als hy steruen sal. Als sp alle ghereet
 schap by malcanderen hebben/soo ordineren sp
 eenen tyt wanneer hy steruen sal/nopen die god-
 den van anderen dorpen / dat sp op die tyt ber-
 waertē comen/dan maken si alle vaten vol d'ach
 ende eenen dach oft twee te voren eer die wijfs dē
 dranch maken / voeren sp de gheuanghen eens
 oft twee mael opte plaetse/dansen om hem hee-
 nen. Als si nu alle by den anderen sijn/die van
 hupten comen/heet haer die ouerste vander hut-
 ten willetomen. Sept also comt helpt uwe vpant
 eten. Des daechs te voren eer sp beghinnen te
 d'yncken/binden si den gheuanghen den snoet
 Masurana om den hals/dien seluen dach schilbe-
 ren ende palleren sp dat hout Iwer Demme ge-
 naempt/daer mede sp hem doot slaen willē/diēs
 gesteltenisse is also defefiguere bewist/is langer
 dan een vadem/streken dinghen daer aen dat
 cleeft dan nemen sp eperschalen die 3yn grau/en-
 de 3yn van eenen voghel Machukawa genaemt
 die stoten 3y cleyn als stof/ende dat strecken 3y
 dan aent hout/dan 3ydeen bron ende wijst indē
 aen cleefden eperchalē stof/die wy siē geschildert
 staeghet vol wijfs/om haer die singhen. Als die
 Iwers Demme/dan is alsoot zyn zoude met ha-
 ren quispelen ende ander ghereetschap/banghen
 3y dan in een ledighe hutte bouen der eerden / in
 eenen tynstaek ende singhen dan daerom alle
 den

den nacht des ghelijckx schilderen ende malen
 sp den gheuanghen sijn aensicht / oock ter wijlen

dat wijs schilders / terwijlen singhen die ander /
 Ende als si beghinnen te dincen / soo nemen sp
 den gheuanghen by haer / die dincen niet haer
 ende ghecken ende aluten niet hem. Als dat dinc
 ken nu een eynde heeft / des anderen daechs ruste
 sp / maken den gheuanghen een hutken op dse
 plaets daer sp steruen sal / daer leyt hy dien nacht
 in wel verwaert / dan des merghens een goede
 wijl voor den dach gaen sp dansen ende singhen
 om dat hout daer sp hem mede doot slaen willeg
 t ot dat den dach aen coempe / dan trecken sp den
 gheuanghen wten hutken breken dat hutken af /
 maken supinte / dan binden sp hem die mussuta
 na vanden hals af / ende bindense hem omte lijf he
 nen / treckense soo over beyden syden stijf / hy staet
 midden daer in ghebonden haerder veel houden
 dat snoer van beyden spden laten hem soo eenen
 luttel staen legghen cleyn steenkens bi hem / daer
 hy

hy mede nae die wijfs woort/die om hem loopt/
ende crighen teeten die selue sy daer gheorbt-
neert ende gheschildert/als hy ontweert ghesne-
den wort metten eersten vier stucken rontom die
huten te loopen/daer nae hebben die andere tijt
verdrijf/Als dat nu geschiet is/make sy een vier
ontrent twee screden wijt vander slaken dat vier
moet hy sien daer naer comt een vrou nietten
hout Iwera Demme geloopt/keert die verbus-
selen om hooghe/tiert ende ghebeert van vrech-
den/loopt voor den gheuanghen ouer op dat hy
sien soude/ Als dat gheschiet is soo neemt een
mans persoon dat hout gaet daer mede voor den
geuanghen staen/houdent voor hem/op dat hy
aensiet/ter wijle gaet die de welcke hem doot slaen
wil selue benen niet noch rijg. oft. xv. maken haer
lijf grau niet assen dan coempt hy niet sijne mede
ghesellen opte plaetse by den gheuanghen dan
leuert die ander die voor den gheuanghen staet
dat hout ouer/soo coempt dan die Coninc van
der huten ende neemt dat hout/en steket den ge-
nen die den geuanghen doot slaen sal eens tusschen
die benen door/dwelck nu een eer onder haer is/
dan neemt die wederom dat hout die doot slaen
sal/ende seyt dan : Ja hier ben ick / Ick wil u
dooden/want die ulve hebben mijnder vrienden
veel veel geboot/ende geeten/dat antwoort hy/
als ick doot uen soo heb ick noch veel vrienden/
die sullen mi wel wrecken / Daer mede slaet hy
achter opt hooft/dat hem die werffenen daer wt
springhen/terstont nemen hem die wijfs trecken
hem opt vier/schabben hem die huyt al af / ma-
ken hem ghans wit / stoppen hem dat achterste
niet een houtken toe op dat hem niet en outgaet/
als

als hem dan die huyt af ghesceert is / so neem
 hem een mans persoon / sijt hem die beenen over
 die knipen af / ende die armen aen dat lijf / dan co-
 men daer vier wijs en nemen die vier stücke en
 loopen daer mede om die hutten heen / maken
 een groot geschrey ofte gherucht van byzichden
 daer nae sijden sy hem den rugge metten achter-
 sten banden boordelen af / dat selue deplen sy an-
 der haer / maer dat ingewant behouden die wijs
 siedent / ende int sop maken sy een byse / mingaen
 ghenaeemt / dien byncken sy / ende die kinder dat
 ingewant eten sy / eeten oock dat vleesch vanden
 hoofde / die herffenen binnen in dat hoofs / die ton-
 ghe / ende wat sy sus daer aen ghenieten connen /

dat eere die iongers / als dat al geschiet is / so gaet
 dan een pegelijck wederom na hays ende nemen
 haer deel met hen / die gene die desen geboot heeft
 gheeft hem seluen noch eenen naem. Ende
 die Coninck vander hutten schreijt hem met eenē
 tant van eenen wilden dier bouen aenden arm /
 alst

alst rechte gheheele is/soo sietmen dat tsetecken/
dat is een eere daer voor u/dan moet hy den selue
dach stille ligghen in eenen nest/doen hem een
kleyn sties boeckken met eenen ppl/daer hy den
tijt mede verdoijft/schiet daer mede in was / dat
gheschiet daerom dat hem den arm niet onseker
oft onghewisch worden en soude vande verschrie
ken des doot slaens. Dat al heb ick ghesien en
ben daer by gheweest/sp en connen niet ghesetten
ghetal niet voerder tellen dan tot vijf toe/als si
hoort vertellen willen wpsent spt beyden vingherē
ende teenen der voeten/als sp willen van grooter
ghetal spzeken/wpsent sp op vier oft vijf persone
soo veel vingeren ende teenen als die hebben.

C Berecht van sommighe dieren in den lande.

Dat III. Capittel.

Dier sijn int lande Rechte bocken en gep
en gelijk verkenne so groot vande twe
derlep gheslacht/die een is seer by gelijc
die recaluerē hier int lant die ander clem
gelijc als tonghe verckē s heeten Teigasu dattu
ende en sijn niet seer ghoet te vanghen in die val
die de wilden ghebrupcken om wilt te vanghen.
Daer sijn oock dynderlep meercatten die een hee
ten Kiep/ende sijn die hier te lande comen. Dan
isser een soorte heeten Ackakep springen ghemein
lijc met grooten hoopen op die boomen/maken
een groot gerucht en geschrey int hout oft bosch.
Ende daer is noch eenderhande gheslacht van
meercatten die heeten Brickidie sijn root hebben
baerden ghelijc supghen ende ghepten sp sin soo
groot ghelijc een middelbaer hout. Oock heeft
men

men daer eenderley gebierte/de heeten Dattu/dat
is ontrét eē span hoge anderhalf span lanc/dat is
gewapent al cont om dat lijf/wt genomē den buys
daer heuet niet/de wapen is gelyck hozen/ sluit op
malcanderē met bouwē/ gelyc een harnas/ en heeft
eenē langen scherpen mondeken/ eenen lange steert
gaet gaerne opte steē clippē om/ syn spijse syn mup
sen/het heeft vet vleesch/ ic heb dicwils daer af getē

Ser wop. Dat xxiij Capittel

Daer is eenderhande wilt gebierte dat heet
Serwop/dat is soo groot als een catte/en
de is wat grau vā hapy/en sommighe oock
swerte grau/heeft eenē steert gelyc een catte/ende
alst haert heeftet een ionck oft sesse/het heeft eenen
slip inden bypck/is wel een half spanne lanc/en
binnen inden slippen heeftet noch een vel/want dē
bypck en is hem niet opē /en binnē indē slip heeftet
conduptē/ende daert henen gaet daer draghet die
ionghen inden slip/tusschē die twee vellen. Ic heb
se dicwils helpen hanghen/ende die ionghen wten
slip gelacht. Daer sijn oock eē geslacht Thigher
hierē int landt/die welcke die Iedē verwozge/ende
eten/en groote schade doē. Daer is ooc eē geslacht
Leuwen/diemē heet Leopaerdē/dat is geseit grau
we gespikkelde leeuwē/en ander wonderlycke die
rē veel.etc. Daer is ooc eē dier ghenaeemt Cariaure
hout hem opt landt en in water/die sleym en dillic
hept dat opte cantē vādē ouers vandē soutē wate
rē blijft daer leuē sp af/en oērhoudē haer daer me
de/en dat etē sp/als haer erges booz vzeest oft dat
verbeert is/so vliet int water optē grōt sp sijn gro
ter dan eē schaep si heb bē eē hooft gelyc eē hase/ro
tē steret/redelicke beenē loopē oock seer rasselijc
kē opt landt vandē eenē water rotten andere heeft

swert grabt haer heeft drie knobbelen aen elcken
voet/maect gelijc vercken vleesch. Doer sijn eender
hande achdyschen int water/ooch opt landt die sel-
ue spu goet om eeten.

Van een soorte van wormkens ghelijck

Bloepen welcke die wilden hieten Attum.

Dat xxxij/ Capittel.

Dier sijn Wormkens ghelijck de bloepen/euen
wel clepnder/ heetē Attum op der wilder sprac-
ke/groepen inden hutten vanden menschen buptic-
heyt/die selue cruppen eenen in die voeten/ende he-
teuct eenen maer inwendich als sy daer in cruppen
die eeten so int vleesch datmen des niet en gevoelt/
oft seer luttel gewaer wort/ende datmen se niet ter-
stont wt en doet/maken een cloue so groot als een
erwte. Ich heb gesien als ick eerst mitten Spaen-
giaerden aen clant quant/ dat sy sommige van on-
sen gesellen die voeten heel verdoquen om datse ge-
acht daer op en hadden.

Eenderley vleygmusen des landts/ hoe
sy die lieden des lants des nachts inden slaep inde-
teenen vanden voeten ende in dat voorschoot biten.

Dat xxxij. Capittel.

Dier sijn vliermusen van eender maniere/ die
grooten sijn/ dan die hier in Duytschlant sijn/
die vlieden des nachts inden hutten om die nesten
daer die lieden in slapen/ende als sy ghewaer wor-
den/dat de menschen slapen en haer laet geworden
vlieden sy by die voeten/ en bijten eenen mont vol
oft sy bijten int voorschoot/ en vlieden dan weder-
om wech. Doen ick onder die wilden was/ beten
sy mi dickwils aen de Tenen der voeten dat ick
wacker wert/ ick sach die tenen bloepende/maer sy
bijten die wilden ghemeynlijck int voorschoot.

✠ Vanden Bien ende Hummelen des Landts

Dat xxxv. Capittel.

Diederhande gheslacht Bpen syn in dat lant. Die eerste syn seer gelijck die Bpen int gemeē hier syn. Die ander sijn swert ende groot/ ghelijck als die grote vliegen/ Die derde syn klein als muggen/ oft clepn vliegen/ dees bpen hebben haren honich in holle boomen/ en ick heb dickwils metten wilden den honich wt geheuen van allen drien geslachten/ dat wy gemeenlick beteren honich by de clepnste vonden dan by de andere/ sy en steken oock niet so seer gelijck die Bpen hier te lande/ want ick dickwils gesien heb dat die wilden den honich langē en dat de bpen op haer blogē/ en datse ghenoech af te strijcken hadden vanden naeckten liue/ oock heb ick selfs den honich naecht gelangt/ maer ick moeste dat eerstmael van grooter wedom in dat water loopen/ ende de Bien daer in af wasschen/ anders en const ickse niet quijt worden vanden liue.

Vanden voghelen des lants

Dat xxxvi. Capittel.

Der sijn oock veel selsame vreemde voghelen daer in dat Landt/ een gheslacht ghenaeemt : **D** wara Strange/ die hebben haer voperinge by der Zee/ nestelen op de clippen die daer liggen vast byden lande/ is by na so groot gelijck een hoen/ het heeft eenen langen beck/ ende benen/ by na ghelijck eenen Keyger/ maer niet al wt so lanc/ en heeft de natuere/ die eerste vederen die den iongen wt wassen syn wit grau daer nae als sy blucht worden/ sijn sy swert grau daer mede vliegen sy dan by rā een iaer/ dan veranderen haer die selue vederē en dē gansen vogel wert so root/ als eenige roode herwe

Is/so blijft hi dan/sijn groot geacht by die wilden.
Berecht van sommighe boomen des
lands. **Dat. xxxvij. Capittel.**

Dier sijn boomen die welcke die wilden Junt
pappeetwa nemen op die selue boomen wast
een vrucht/ eenē appel niet seer ongelijc/ die vrucht
knauwen die wilden/ ende druckē dat sap daer wt
in baethens/ daer mede herwen ende schilderen als
sijt eerst op te huyt strjcken/ soo ist gelijck water/
daer nae ouer eē wijle wort haer die huyt soo swert
gelijck inckt/ dat duert tot inden negensten dach/
dan vergaet dat weder ende niet voer die tijt/ hoe
veel sy haer wasschen int water/

Hoe den cattou oft boom wolle wast
en den Brasiliaensenpeper/ en ooc sommige ander
wortelē meer die welcke die wildē plantē om terē.

Dat xxxvij. Capittel.

Den Cattoē oft boomwolle wast op boomkē
ontrent eenen vadem hooghe/ heeft veel scuetē
oft tacken/ als sy blopē soo crjgen sy veel knoppē/
als die ryp worden soo gaense opē en die wol staet
also indē knoppē om ronde kerēkē die sijn swert
welck dat saet is daermēse af plāt ofe sapet en die
tackē sijn heel vol vandē knoppen.

Den peper van diē lande is tweederlep saetsoē/ dē
enen is geheel dē anderē root/maer wast op eē ma
niere/ als si groē is so is si als haechbesiē/ die opte
doornē wassen/ het is eē cleyn boōkē ontrēt eē half
vadē hoorch/ en heeft cleyne bladerkē hāgt vol vā
dē peper/ is scherp indē mōt pluckē hem af als sy
getijch is/ doogende inde sonne/ en daer is noch
een ander satsoen cleynen peper/ den voorgenom
den niet seer ongelijck/ welckē sy oock also als den
anderē

anderen drogen. Daer sijn oock wortelen die Jetti
ki heeten/die sijn van goeden smaet/als sy die plan
ten/snijden sy die in cleppen stucke/strecke die stuc
ke in deerde/dat ontfangt hem/ende bereydet hem
ouer die eerde ghelijck hopenmeten/ende wort vol
van dien wortelen. Saluyt reden.

En Lezer wenscht Hans Staden

Gods genade ende brede.

Gonstige Lezer desen mijnen schip vaert ende
reysse heb ick om oorsaecke int corte na beschre
uen allen den aanbanch te vertellen hoe ick inden
tyrannischen menschen gewelt comē ben/om daer
mede te bewijsen hoe geweldegijcken sonder eenige
hoope/my die noothelper onse Heer en Godt ver
lost heeft wt haer gewelt dat oock een pegelijc ho
re dat die almachtige Godt nu noch euen soo wel
sijne Christenen ghelouigen onder den Heydensen
goddelosen volck/wonderlijcken beschuddet en ge
lept/als hy vanden begin der werelt opt ghedaen
heeft/dat ooc een pegelijc met my Godt daer vooz
danchbaer sy/en hem inden noodt op hem verlate/
wandt hy selue spreekt. Roept my aen inden tijdt
der noodt/soo wil ic v braden en helpen/ende ghy
sult my prisen. Nu mocht die menighe seg
ghen/ia sondick dat al duchen laten wat ick min
leefdaghen versocht ende gesien heb/soo moest ick
een groot boeck maken/dat is waer/dien nae te
volghen wist ick noch wel meer te schryuen/maer
ten heeft die reden niet noch ghesteltenisse. Ic heb
die meyninge/wat my daer toe beweecht heeft die
boeck te schryue/genoech herwaerts en derwaerts
in veel plaetsen aē geteekēt/hoe wel wy alle gader
schuldich sijn Godt te louē ende danckē dat hy ons
behoet heeft en beschemt vander eerster wy aen vā

ons geboorte/tot optē tegenwoordigē dach en vze
ons leuens. Woort so ran ick wel bevroepen/dat
het inhoudt van desen Boecke/ den sommighen sal
vzeent dnncken/wie ran daer tegen/niet te min/so
en ben ick die eerste niet/ē en saldie leste oock niet
blijuen/dien sulcken schip vaerden landt/ende volc
ken wel bekennt sijn/dien seluen en is oock alle dū
ghet niet met lachen sijn geworzen noch en sullen
geworzen perranden/maer dat dien diemen leuen
de ligue t er doot vzeenghen wilt/soude te moede sijn
als die sijn die daer verre af staen ende het spel aen
sien oft daer af hoorē segghen/dat weet een peghe
lijck wel te berechten Als die oock altsamen soude
inden tyrannische n vanden handen comen/die in
America vaten oft zeplen/wie soude dan daer hee
nen verlanghen. Maer dat weet ic warachtich dat
menich eerlijck man in Galissien/portugael franc
rijck oock sommighe Chantwerpen in Brabant
die in America geweest sijn/mip des moetē getuych
nisse gheuen datter soo mede is/gelijc ick schijue.
Maer dien die sulcke dinghen niet en weten noch
versocht en hebben/beroepe ick mi op deser ghetuy
ghen ende Godt voor al aen. Die eerste repse die
ic dede in America/was met eenē Portugalopschē
schip/die hoopmā hiet Portpado/warē onser dype
duptschen opt schip/die was van vzeemen en hiet
Vrant/die ander hiet hang van Vrachausen/en ic
Die ander repse dede ick van Ciuilien wt Spaen
ghien nae Rio de platta/een pzoouincie in America
ghelegghen soo ghenaeemt. Die ouerste vanden
schepe hiet Don Diego de Senabzie/daer en was
gheen duptsch op die repse mede/maer nae langhe
mopte/ancx ende vzeese te water en te lāpe dwelck
duer de ontrent twee iaer/alle indē eē leste repse al
voor ghemelt/cen lesten leden wv schip. vzupeck bp
aen

eeneylande genaempt. S. Vincente/leet haer op de
haften landen van Brasilia/en die Portugalosier
de bewonen dat daer/op die selue plaetse wont ic een
nē lantsmā Cobani Bessifaligē sonē eē/die my daer
seer wel ontfick Noch hadden coop-heerē vā Ant
werpē/die welcke mē Scheetz heet/eenen factoor
daer die heer Peter Roefel/die alle beyde moētē mē
ghetuygenisse geue/hoe ic daer ben aē comē/ooch
hoe ic tē lestē vandē Tyrannischē gevangē wordē
Doozt die schippers die my vandē wilde ghecocht
hebbē/waren wt Romandien in Francryck/die
hoofman vanden schepe was van wat tawilla/ge
naemt Wilhem de Moner/dier stierman heet frā
coise de Schantz/en was vā Harstor/die Volmug
was van Hastoz/genaēpt Perot/die eerlicke liede
Gode die lonet haer inder ewiger salichz/die heb
ben mē gheholpen naest Gode/in Francryt/sp heb
ben my helpen een paspoort becrigen/sp hebbē mē
gecleet en gauen my teer geelt/die my getuygenisse
sijn waer sp my geeregen hebben.

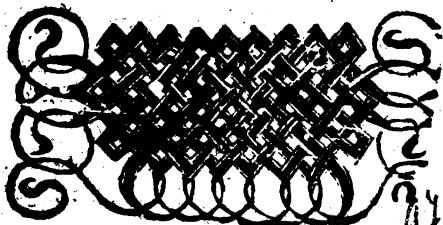
Daer scheeyts ick van Diepē wt Francryck ende
quam te Londē in Engelāt daer vernamē die coop
gesellen vandē nederlāsche boze oft staelhof vandē
schipman/daer ic mede derwaerts comē was hoe
dat niet mijn saeck gelegē was nopydē my te ghaft
verceerdē my niet eenen teerpeuninc/ daer na seilde
ic in duyschlant Thantwerpen quam ic inthuyt
vā Nē bi eenē coop heer/Jasper Schets genamē
den selue gaet diē voorgesemden factoor Peeter
Roefel in Sanct Vincente ooch aen/als vooz geset
is/die brocht ick die tēdinge hoe dat die Franchoi
sen sijns factoor schipken in Rio de Juero hadde
aengeualen/maer waren wederom af geslaghen/
die selue Coop heer schanck mē twee Keysers duc
ten/God wilt hem vergelden. Soq nu ergens een
tonck

sonck gesel ware/die niet desen schrijuen en getuy-
ge niet te gemuege en ware/op dat hy niet in twifel
en leue so neemt dan Godt te helpe/ende daer dese
reysen/ic heb heb hem hier kennissen genoegh ge-
laeren dien pat volghen hy die Godt helpt en is
die tuerst niet ghesloten. Den almachtighen
Godt/die alle in allen is/si lof eer ende prijs
van ewichheit tot ewichheit Amen.

f 3 2 3 5.

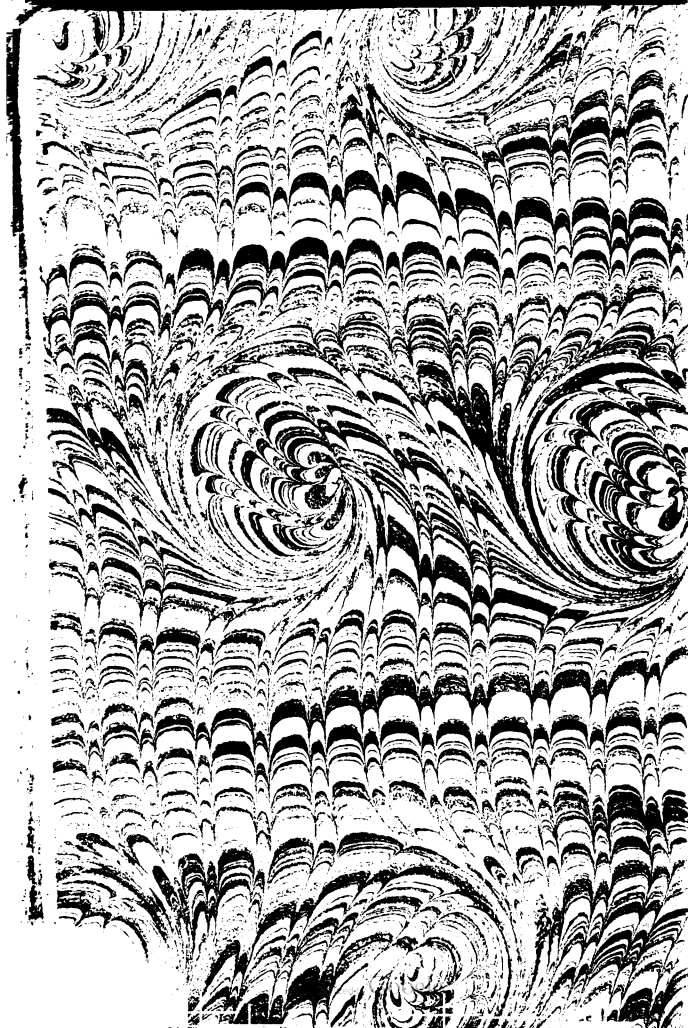
Dit boeck geintituleert die beschrijvinghe des
lanck America /is geuifiteert by eenē geleerdē
vander Keyserlijcher Majesteit daer toe gecommite-
teert. ende is byder voorsz Keyserlijcke Majesteit toe-
gelaten ende gheconsenteert te moghen Printē en
vercoopen ghegeuen tot Brussel den thiensten
dach in Meerte Anno. M.D.L.vij.

Ondertekent P. de L.

443/52

mensing II. 1233. 19 pond

1172 **Hans Staden de Homburg**, Waerachtige Historie en (de) beschrijvinge eens landts in America gheleghen, wiens inwoonders wilt, naect, seer godloos, ende wreede Menschen eters zijn. Beschreven door Hans Staden van Hamborch wtlant te Hessen, die welcke selver in persone het lant America besocht heeft. Nu nieuws ut den Hochduytschen overgheset. Gedruckt t'Amsterdam, voor *Cornelis Claesz*, 1595. *Avec plusieurs figures sur bois*. vélin. pet. in-8.

Une des plus rares publications de *Cornelis Claesz*.

Voir l'édition française, dans le 3e vol. de la première série de la collection Ternaux-Compans.

